

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:

**«Міжнародне-правове регулювання діяльності онлайн платформ
спільної участі»**

Студентки 2 курсу, 12м групи,
спеціальності «Міжнародне право»

Кушнір
Дар'ї Валеріївни

Науковий керівник
д.ю.н., доцент

Дешко
Людмила Миколаївна

Керівник освітньо-професійної програми
д.ю.н., доцент

Дешко
Людмила Миколаївна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Міжнародно-правова природа онлайн-платформ спільної участі	7
1.1. Поняття та ознаки онлайн-платформ спільної участі.....	7
1.2. Становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі.....	22
РОЗДІЛ 2. Міжнародно - правове регулювання доступ до ринку економіки спільної участі	38
2.1. Загальні положення доступу до ринку економіки спільної участі.....	38
2.2. Бар'єрні положення доступу до ринку економіки спільної участі.....	49
РОЗДІЛ 3. Захист прав споживачів та постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі	58
3.1. Поняття та зміст прав споживачів онлайн-платформ спільної участі....	58
3.2. Поняття та зміст прав постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі.....	67
3.3. Способи захисту прав споживачів та постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі.....	77
3.4. Відповідальність онлайн-платформ спільної участі.....	91
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ	114

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена незадовільним станом реалізації державного та міжнародно-правового регулювання і політики діяльності онлайн-платформ спільної участі. Економіка спільної участі створює нові можливості для споживачів і підприємців. За умови належного ставлення до економіки спільної участі та заохочення щодо розвитку, вона може зробити істотний внесок у створення великої кількості робочих місць та сприяти економічному розвитку держав. Світовий та європейський досвід свідчить, що нові бізнес-моделі, які базуються на інноваціях, мають значний потенціал у сприянні зміцненню конкурентоспроможності та сталому зростанню світової економіки. Часом, успіх онлайн-платформ спільної участі є серйозним викликом для існуючих операторів ринку та усталених бізнесом практик, однак, створюючи умови для надання послуг, онлайн-платформи відкривають перед громадянами нові можливості щодо зайнятості, гнучкого графіку роботи та нових джерел доходу. Економіка спільної участі вигідна споживачам, оскільки створює нові послуги, розширює і пропонує більш низькі ціни. Стимулює спільне використання активів та ефективніше використання ресурсів.

Водночас, розвиток економіки спільної участі викликає питання щодо застосування існуючих правових меж, розмитості встановлених ліній, які відділяють споживача від постачальника послуги, працівника від самозайнятої особи або професійне надання послуг від непрофесійного. Що може призвести до виконання невизначеності чинних правил, особливо в поєднанні з фрагментацією регуляторної політики, спричиненою існуючими розбіжностями в регуляторних підходах на міжнародному або національному рівнях. Усе це гальмує розвиток економіки спільної участі у світі і заважає повністю використати її потенціал. Крім того, існує ризик, що регуляторні прогалини використовуватимуться для того, щоб обійти правила, покликані захистити інтереси суспільства.

Мета дослідження аналіз наявного міжнародно-правового та внутрішньодержавного правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі.

Завдання дослідження міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, визначаються поставленою метою і являють собою конкретні послідовні шляхи вирішення проблем та висвітлення наступних аспектів:

1. виявлення чинників, які вплинули на становлення і впливають на розвиток правового регулювання економіки спільної участі;
2. виявлення закономірності у становленні і розвитку міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі;
3. виявлення загальних ознак онлайн-платформ спільної участі;
4. формулювання поняття онлайн-платформ спільної участі;
5. визначення умови доступу до ринків економіки спільної участі;
6. виявлення основних напрямків міжнародно-правового та внутрішньодержавного правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі;
7. виявлення основних бар'єрних положень доступу до ринку економіки спільної участі;
8. виявлення особливостей саморегулювання онлайн-платформами спільної участі відносин між користувачами конкретних онлайн-платформ;
9. виявлення поняття і змісту прав споживачів онлайн-платформ спільної участі;
10. виявлення поняття і змісту прав постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі;
11. виявлення способів розгляду спорів між учасниками онлайн-платформ спільної участі;
12. виявлення особливостей відповідальності онлайн-платформ спільної участі.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з регулюванням діяльності онлайн-платформ спільної участі.

Предмет дослідження – міжнародно-правове регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі.

Методами дослідження виступають загальні методи наукових пізнань, а також такі, що застосовуються в юридичній науці: методи аналізу і синтезу, формально-логічний, порівняльно-правовий, статистичний тощо. Зокрема, методи аналізу і синтезу використовувалися для обґрунтування визначення понять діяльності у сфері економіки спільної власності, міжнародно-правового, державного та саморегулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, суб'єктів міжнародно-правового, національного та саморегулювання діяльності економіки спільної участі. За допомогою формально-логічного методу проведення аналізу міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі з метою виявлення його недоліків і розробки пропозицій щодо їх усунення. Через призму порівняльно-правового методу проведено аналіз положень міжнародних договорів, національного законодавства та саморегулювання про регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, зокрема використано законодавство Європейського Союзу та його держав-членів, Сполучених Штатів Америки, Китайської Народної Республіки, міжнародні угоди ЮНСІТРАЛ, умови користування Uber, Airbnb та Alibaba Group. Історико-правовий метод, надав можливість висвітлити основні етапи розвитку та становлення міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі. Статистичний метод застосовувався для узагальнення практики організації та здійснення регулювання діяльності учасників економіки спільної власності.

Наукова новизна отриманих результатів обумовлена тим, що на основі аналітичних здобутків, міжнародно-правового регулювання та його реалізації проведено вперше у вітчизняній юридичній науці системне, комплексне дослідження питань міжнародно-правового регулювання

діяльності онлайн-платформ спільної участі, яке дозволило обґрунтувати нові теоретичні та прикладні положення щодо зазначених відносин. Наукова новизна результатів дослідження конкретизується в таких висновках та пропозиціях вперше:

- визначено поняття онлайн-платформи спільної участі у сфері економіки спільної участі;
- систематизовані та виокремлені чинники, які вплинули на становлення та розвиток міжнародно-правого регулювання економіки спільної участі;
- обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення міжнародно-правого регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі;
- запропоновано створення міжнародної організації, направленої на регулювання діяльності онлайн-платформи спільної участі;

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів дослідження, висновків та списку використаних джерел і додатку. Таким чином, загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи складає – 131 сторінка .

РОЗДІЛ 1. Міжнародно-правова природа онлайн-платформ спільної участі

1.1 Поняття та ознаки онлайн-платформ спільної участі

В сучасних економічних умовах ефективне функціонування підприємства будь-якої організаційно-правової форми, незалежно від видів діяльності є обов'язковою умовою його існування, діяльність будь-якого підприємства повинна бути рентабельна і метою будь-якої діяльності є одержання прибутку. Досягнення цієї мети залежить від дуже великої кількості факторів і пов'язане із загальною організацією виробництва, застосуванням високих технологій, фінансовими можливостями, а також з технічною оснащеністю підприємства. Онлайн-платформи спільної участі не є виключенням.

Виробничо-господарська діяльність підприємств забезпечується не тільки за рахунок використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, але і за рахунок основних фондів - засобів праці і матеріальних умов процесу праці, устаткування тощо.

Основні засоби підприємства, задіяні у виробничому процесі, безумовно впливають на результати виробничої діяльності і перспективний розвиток підприємства, і грамотний облік основних засобів.

До основних засобів відносяться засоби праці, які беруть участь в процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігаючи при цьому натуральну форму, і в міру зносу постійно переносять свою вартість на новостворений продукт. Крім того, в якості визначення основних засобів можна привести також те, яке дано в Положенні про бухгалтерський облік: основні засоби являють собою сукупність матеріально-речових цінностей, що використовуються як засоби праці і діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері [1].

Техніко-економічна сторона характеризує особливості підприємства як технологічної організації. Основною особливістю є те, що завдяки

внутрішньої кооперації спеціалізованої праці, підприємство забезпечує більший ефект від застосування факторів виробництва. Специфіка підприємства полягає в тому, що воно являє собою альтернативну ринку форму обміну діяльністю, регульованого не на цінних сигналах, а владними повноваженнями [2].

Техніко-економічна характеристика предметної області та підприємства може проводитися за наступними критеріями:

- характеристика організації (назва, реєстрація відповідно до законодавства, задачі та цілі)
- організаційна структура підприємства та їх характеристика (штат працівників та їх обов'язки)
- інформаційне та технічне забезпечення підприємства, використовують функціональні можливості (обладнання, програмне забезпечення).

Явище онлайн-платформ спільної участі відносять до явища, яке входить до економіки спільної участі. Економіка спільної участі є соціально-економічною системою, заснованою на спільному користуванні людськими та технічними ресурсами. Також, до цієї системи включають такі поняття, як мережева економіка (mesh economy) або спільне споживання (collaborative consumption).

У доповіді, підготовленій 2013 р. групою аналітиків PricewaterhouseCoopers для Європейської комісії, автори визначають економіку спільної участі як таку, що об'єднує «компанії, які застосовують бізнес-моделі, базовані на наданні доступу до чогось на ринках, які функціонують за принципом «peer to peer». У цій моделі учасники-споживачі платять за право тимчасового використання (доступ) до ресурсу, який належить іншим учасникам (їх автори теж називають споживачами), тоді як компанія просто зводить тих і інших разом [3].

Транзакції в економіці спільної участі подібні до оренди або прокату, в яких один учасник платформи може за плату надати в користування свою машину, квартиру або будь-який інший об'єкт (предмет одягу, інструмент

тощо)[4]. Для позначення цього процесу часто використовують поняття «ділитися» (яке і склало основу для назви цієї системи в англійській мові – sharing economy), однак директор Munk School of Global Affairs Дженіс Стайн вказує, що власники ресурсів насправді не діляться ними, а використовують їх у звичайній бізнесовій транзакції, отримуючи за це гроші [5].

Ми можемо розглядати онлайн-платформи спільної участі як доволі специфічне "підприємство" у мережі Інтернет. Приведемо декілька прикладів таких компаній:

- Uber

Uber, найбільша в світі технологія таксі, що не володіє транспортними засобами, якими компанія користується для обслуговування клієнтів. Автомобілі належать або орендуються водіями Uber, які не є працівниками, а є підрядниками. Водії повинні мати смартфони, щоб використовувати програмне забезпечення Uber. Користувачі Uber, тобто споживачі, повинні мати доступ до смартфона чи веб-сайту, щоб мати змогу користуватися цією службою.

Тому додавання вартості в Uber вхідної логістики стосується інтернет-характеру бізнес-операцій та бізнес-моделі компанії. Зокрема, завдяки своїй бізнес-моделі, незважаючи на великі розміри бізнесу, вхідна логістика Uber обмежена переважно апаратним та офісним обладнанням, необхідним для підтримки бізнесу.

Uber працює у більш ніж 760 містах світу, а інтернет-природа своєї бізнес-моделі є основним джерелом цінності для такої діяльності. Компанія була створена у Сполучених Штатах у 2008 році. Цікавим фактом є те що на сайті компанії не вказано саме *lex societatis*, але вказано що "якщо інше не зазначено, умови регулюються й тлумачаться винятково відповідно до законодавства Нідерландів" [6]. Ми можемо зазначити, що існує угода міжнародного характеру, яку мають погодити фізичні особи, за умови того що вони не з території та володінь Сполучених Штатів Америки та

територій континентального Китаю. Компанія що надає ці послуги має назву Uber B.V. та зареєстрована в Торговельній палаті Амстердаму .

Компанія ефективно порушила правила гри у сфері таксі у світовому масштабі. Uber бізнес-стратегія передбачає збільшення діапазону сервісів для задоволення потреб великої кількості клієнтів і зосередження уваги на високому рівні зручності користувачів. Крім того, економічність за допомогою технологічних інновацій стає основою бізнес-стратегії компанії.

Нещодавно гігант проїзду потрапив у кризу лідерства. Відсутність лідерських навичок співзасновника та першого генерального директора Трейвіса Каланіка призвела до утворення бідної корпоративної культури. В результаті компанія постраждала від ряду серйозних скандалів, що стосуються дискримінації, сексуальних домагань і навіть шахрайства. Генеральний директор Uber зафіксували на відео, грубо обговорюючи з водієм про зниження тарифів. Пан Каланік відмовився від своєї посади, як цього вимагали інвестори, і генеральний директор [7].

Uber має і сильні сторони, такі як: статус першого та найбільш вдалого лідера, лідерство на світовому ринку та вартість бренду у 69 мільярдів доларів США. У той же час у компанії є серйозні недоліки, такі як пошкоджений імідж бренда завдяки численним скандалам і збільшенню втрат бізнесу.

Основними елементами бізнес моделі компанії є:

Водії Uber - це людина, яка має водійське посвідчення та автомобіль. Така особа, може звернутися в Uber, для реєстрація в компанія як водій в містах покриття Uber. Після відбору, водія додають до загального реєстру і надають смартфон для підключення та зв'язку з пасажирями. Також, водії можуть застосовувати свої власні ресурси для отримання постійного та сталого доходу без будь-яких значних і інвестицій.

Пасажири - це зареєстровані користувачі Uber, які використовують додаток для смартфонів для замовлення таксі. Їм надають ім'я водія та вартість проїзду, яку вони повинні заплатити у пункті призначення.

Пасажири також можуть відстежувати таксі на своєму телефоні. Деталі та контактний номер водія також входять у додаток. Ця послуга зручна, дешева і доступна в будь-який час доби. Пасажири можуть розділити тарифи за допомогою програми Uber.

Вартість проїзду та оплата - Uber встановлює вартість проїзду до самої поїздки. Вартість проїзду зростає протягом пікових годин і стягується з фіксованою ставкою в неробочий час. Пасажири можуть оплатити свою поїздку карткою чи готівкою в кінці своєї подорожі [8]. Вартість проїзду визначається на основі типу автомобіля, відстані та пікової години.

На сьогодні існує достатня різноманітність бізнес моделей, та кожна з них має свої переваги та слабкі сторони. До переваг моделі Uber можемо віднести: спрощена модель замовлення таксі (навіть, якщо ви знаходитесь у іншому місті); модель також пропонує вибір пасажирам для типів автомобілів з їх орієнтовними тарифами. Це робить ціни прозорими та дають точні оцінки вартості проїзду. Важливі повідомлення про поїздку, вартість проїзду, деталі таксі тощо надаються в додатку, а також SMS та електронною поштою; проста сплата за проїзд (картка чи готівка). До слабких сторін, віднесемо наступні:

Uber має недоліки у питаннях відповідальності та безпеки. Наприклад, справа про звалтування в Делі, громадський вибух привернув увагу до політики безпеки компанії. Що ставить під сумнів управління безпекою та перевірку політики водіїв до призначення їх. На компанію подано багато судових позовів із питаннями відповідальності та питаннями страхування.

Питання безпеки та конфіденційність також є недоліками в цій моделі.

Оскільки конкуренція зростає у великих містах, Uber повинен скоротити свій дохід, збільшивши накладні витрати.

Що стосується самого устаткування, яке підтримує сервер та саме мобільний додаток, нажаль інформація не має публічного характеру. Те

саме стосується і детальної організаційної структури. У доступі наявна інформація стосовно топ менеджерів компанії та ради директорів.

- Airbnb

Як і Uber являю собою онлайн платформу спільної участі. У той час як Uber це онлайн платформа для замовлення таксі, то Airbnb у свою чергу онлайн платформа для розміщення та бронювання житла на певний період. Ця платформа пропонує доступ до мільйонів місць для проживання в більш ніж 191 країні, від апартаментів до вілл та замків, дерев'яних будинків та пансіонатів. Сайт надає платформу для встановлення контакту між господарем і гостем, а також відповідає за обробку транзакцій.

Реєстрація та створення облікових записів на сайті безкоштовні [9]. З кожним замовленням компанія сплачує гостям плату за гостьові послуги 6-12%, а гонорари стягують плату за хостинг у розмірі 3-5% [10]. Господарі також можуть запропонувати гостям за "додаткові витрати" "досвід", наприклад екскурсії, з яких Airbnb приймає 20% комісії [10;11].

У деяких містах існують обмеження стосовно здачі житла на короткий термін та тимчасові податки на проживання. Також, хости мають бути зареєстровані в уряді та/або отримувати ліцензію. На платформі опубліковані вимоги та правила міст, але, описані лише міста США. Крім того, багато власників або громадських об'єднань також мають обмеження на короткострокову здачу приміщень. Від хостів можуть вимагати сплату податку на прибуток, який був отриманий через Airbnb. А в Сполучених Штатах Airbnb відправляє податкові форми власникам, які отримали прибуток понад 20 000 доларів США та отримав більше 200 бронювань за один календарний рік.

Загалом Airbnb, як і багато інших онлайн-платформ та мультинаціональних організацій зареєстрована у Ірландії.

Великий відсоток людей на межі втрати житла, з причини викупу через фінансові труднощі стали залежати від Airbnb, задля отримання додаткового прибутку [12]. У лютому 2018 року було оголошено, що

домовласники зможуть розраховувати доходи, які вони отримують від своїх Airbnb оренди за заявками на рефінансування кредитів.

Також, кожна платформа має свої сильні та слабкі сторони. Оренда приватного житла через Airbnb, в порівнянні з готелями, має низку переваг [13]:

Вартість. Нерідко, особливо в великих містах, через Airbnb можна знайти більш вигідні пропозиції, ніж в готелях. Або, за ті ж самі гроші, можна отримати набагато більш привабливі умови - краще розташування, більшу площу, наявність кухні, побутової техніки, басейну тощо.

Домашній комфорт. Квартири в Airbnb здаються повністю укомплектовані, в них є все, що потрібно для звичного життя, включаючи пральну, посудомийну машини, кухню з повним набором техніки та посуду тощо. Власники, якщо це не їхня професійна діяльність, часто здають своє житло на час від'їзду, або якщо мають потребу в грошах і є можливість пожити десь в іншому місці.

Можливість обговорення умов заздалегідь. Перед тим, як забронювати ту чи іншу квартиру, Airbnb надає можливість зв'язатися з господарем і отримати відповіді на питання, які можуть цікавити.

Соціалізація. Якщо ваш профіль в Airbnb пов'язаний з аккаунтом в «Фейсбуці», ви зможете побачити, де зупинялися ваші друзі і запитати їх про враження від цього місця.

Наявність стартового бонусу. При реєстрації в Airbnb за рекомендацією одного, ви отримуєте купон номіналом в 20 доларів, який можна використовувати при бронюванні житла.

Розстрочка. З 2018 року можна оплатити проживання в розстрочку. Перший внесок робиться в дату бронювання, другий - ближче до дати заїзду. Розстрочка поширюється на більшість країн, крім Бразилії, Китаю та Індії [14].

Серед недоліків можемо виділити наступні умови: це не готельний сервіс, а поняття комфорту і чистоти у кожного різний і не завжди вимоги

можуть збігатися з можливостями господарів квартири - якісь дрібниці, які непомітні власнику, можуть стати для вас прикритим непорозумінням.

Швидкість. На відміну від сайтів бронювання готелів, де є можливість обрати потрібний номер і відразу поїхати заселятися, готуватися до поїздки з використанням Airbnb слід заздалегідь - в режимі онлайн не завжди 100% актуальна інформація про доступність житла на потрібні дати. У будь-якому випадку потрібно буде дочекатися підтвердження господаря.

Менша приватність. По-перше, для того щоб забронювати житло, необхідно заповнити свій профіль, вказати свої контактні дані і, бажано, написати трохи про себе (або записати відео). Також необхідно надати для ідентифікації свої документи (вони будуть доступні тільки системі Airbnb, господар житла їх не побачить). По-друге, якщо ви плануєте знімати не апартаменти цілком, а окрему кімнату, то, можливо, разом з вами в квартирі будуть жити інші гості або господарі.

Непередбачуваність. Вам можуть відмовити в бронюванні, якщо ви, або ваш профіль, чимось не сподобається господареві. Крім того, ваше бронювання можуть скасувати в будь-який момент (для господаря передбачені штрафи за скасування)[15].

На сайті компанії є доступ до керівного складу онлайн-платформи. Інформація стосовно самого устаткування також знаходиться у закритому доступі.

- Alibaba Group

Онлайн платформа, яка у свою чергу націлена на продаж товарів. Тобто, продавці розміщують свої товари на цій платформі, та сама онлайн платформа являє собою не тільки торгову площадку.

Бізнес цієї Групи складається з основної комерції, хмарних обчислень, цифрових засобів масової інформації та розваг, інноваційних ініціатив та іншого. Через їх дочірню компанію Cainiao Network та інвестиційну компанію Koubei, відповідно, беруть участь у логістичних та місцевих секторах послуг. Крім того, є стратегічні відносини з Ant Financial

Services, групою фінансових послуг, яка діє головним чином через Alipay, провідну платформу онлайн-платежів у Китаї.

Онлайн платформа розпочала свою роботу в 1999 році з заснування невеликої компанії, для захисту малого бізнесу, вважаючи, що Інтернет забезпечить рівні умови для ведення бізнесу, надаючи малим підприємствам змогу використовувати інновації та технології для ефективного зростання та конкуренції на національному та міжнародному ринках.

Працюють на різних підприємствах, а також отримують підтримку своєї "екосистеми" від підприємств та послуг які пов'язані з Alibaba Group та/або саме пов'язаних компаній. Основний бізнес та бізнес їх пов'язаних компаній включає наступні компанії:

TAOBAO MARKETPLACE - це соціальна онлайн-платформа, орієнтована на комерційну діяльність, яка дозволяє споживачам персоналізованим способом здійснення покупок, оптимізованим за допомогою аналізу великих даних. Завдяки актуальному та привабливому змісту і оновленням у режимі реального часу від постачальників, споживачі можуть дізнатися про продукти та нові тенденції, а також взаємодіяти один з одним та їх улюбленими постачальниками, брендами на Taobao Marketplace. Постачальники на торговому майданчику Taobao - перш за все індивідуальні та малі підприємства. За даними iResearch, Taobao Marketplace - найбільший у світі товарний знак у Китаї в 2016 році за величиною вагової вартості товару.

TMALL - найбільша онлайн-платформа посередник Китаю для брендів та роздрібних торговців. Обслуговує споживачів, які шукають фірмові товари. Велика кількість міжнародних і китайських брендів та роздрібних торговців встановили вітрини на Tmall. За даними iResearch, Tmall була найбільшою сторонньою платформою для брендів та роздрібних продавців у Китаї за величиною валової вартості у 2016 році.

ALIEXPRESS - світова онлайн-платформа роздрібної торгівлі, яка дозволяє споживачам з усього світу купувати безпосередньо від виробників

та дистриб'юторів у Китаї. Найпопулярнішими споживчими ринками, на яких популярний AliExpress, є Росія, США, Бразилія, Іспанія, Франція та Великобританія.

ALIBABA.COM - є провідним оптовим ринком для глобальної торгівлі. Покупці Alibaba.com, які знаходяться у більш ніж 200 країнах та регіонах світу (станом на 31 березня 2017 року), як правило, є торговими агентами, оптовиками, роздрібними торговцями, виробниками та малими та середніми підприємствами, що займаються імпортом та експортом. Alibaba.com також пропонує своїм членам та іншим послуги з імпорту та експорту ланцюгів постачання, включаючи митне оформлення, відшкодування ПДВ, торговельне фінансування та логістичні послуги.

1688.COM - є провідним онлайн-оптовим ринком, який об'єднує покупців і продавців у Китаї, які торгують товарами, одягом, електронікою, сировиною, виробничими компонентами, сільськогосподарською та хімічною продукцією. Також є оптовим каналом для торговців, що займаються бізнесом на торгових майданчиках Alibaba Group, для отримання продуктів від вітчизняних оптовиків.

ALIMAMA - це платформа маркетингових технологій, яка дозволяє торговцям та брендам розмішувати різні маркетингові формати на ринках Групи Алібаба та інших сторонніх платформах. Завдяки партнерській маркетинговій програмі Alimama дозволяє маркетологам розмішувати маркетингові засоби на сторонніх веб-сайтах та мобільних додатках, тим самим розширюючи свій маркетинг та рекламну сферу до власності та користувачів, крім власних ринків Alibaba Group.

ALIBABA CLOUD - один з трьох провідних світових провайдерів IaaS. Компанія Alibaba Cloud, яка входить до складу компанії Alibaba Group, є однією з трьох провідних постачальників послуг IaaS в світі за версією Gartner, а найбільший постачальник хмарних сервісів в Китаї, за даними IDC, створений у 2009 році. Alibaba Cloud забезпечує комплексний набір сервісів хмарних обчислень для підприємств у всьому світі, включаючи

торговців, які ведуть бізнес на ринках Alibaba Group, починаючи з бізнесу, корпорації та державні організації. Alibaba Cloud є офіційним партнером Cloud Services в Міжнародному олімпійському комітеті.

Cainiao Network призначена для задоволення поточних та майбутніх потреб логістики інтернет-сектора Китаю та мобільної комерції. Він експлуатує платформу логістичних даних, яка використовує потенціал та можливості логістичних партнерів для здійснення операцій між торговцями та споживачами в широкому масштабі. Він також використовує статистику даних та технології для підвищення ефективності в ланцюжку вартості логістики.

ANT FINANCIAL SERVICES GROUP - постачальник фінансових послуг зосереджений на обслуговуванні малих, мікропідприємств та споживачів.

Основними стовпами діяльності Alibaba Group є націленість на сприятливу атмосферу між споживачами, продавцями, постачальниками послуг та іншими учасниками онлайн-платформ. Націленість на вдосконалення устаткування та неухильне фокусування на потреби своїх клієнтів.

Загалом, компанія з самого заснування була зареєстрована у Ханчжоу, з розвитком онлайн-платформи ми можемо відмітити стрімкий ріст та перетворення у Alibaba Group. Певні компанії, що входять до цієї Групи зареєстровані у Гонконгу.

Не дивлячись на те що, Китай вважають світовим лідером у підробках різноманітних товарів, Alibaba Group на досить високому рівні стежить за якістю товарів постачальників та самих продавців. За час їх діяльності було декілька випадків затримання правопорушників, які видавали себе за інших. Наприклад: з травня по липень 2016 р. Лян Тіюн та його брат Лян Тімін заснували підроблену сферу та почали подавати скарги на інтелектуальну власність продавців Таобао, надаючи фальшиві докази володіння інтелектуальною власністю та вимагаючи звільнення. Тоді вони

наблизяться до постачальників і пропонують скасувати скарги, якщо продавці платять їм так звану "ліцензійну плату". Результатом цього було те, що китайський суд відправив двох братів у в'язницю за вимагання грошей з постачальників.

Онлайн-платформи Alibaba Group користуються послугами провайдера який входить до цієї групи. Що стосується керівного складу, то вся інформація у відкритому доступі.

Отже, зазвичай онлайн-платформи знають свою спеціалізацію та/або конкретний напрямок. Виявлено, що: Uber - це світова онлайн-платформа для замовлення таксі (на сьогодні, ця платформа розробляє та вдосконалює нові напрямки, такі як доставка їжі та інші); Airbnb – онлайн-платформа, що являє собою велику платформу для здачі та оренди житла на короткий термін (окрім цього платформа також розробляє та запроваджує нові напрямки у своїй сфері).

Для компаній та самих онлайн-платформ дуже важливо постає питання безпеки як своїх даних, так і інформації користувачів (клієнтів). Тому, вони вдосконалюють свої системи захисту і через це відсутня інформація у публічному доступі до самого устаткування платформ.

З одного боку онлайн-платформи настільки схожі та подібні (окрім характеру послуг та напрямку роботи), а з іншої сторони вони і справді дуже різні. Виявлено, що: Uber приділяє багато уваги розвитку персоналу, додержання принципу не дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри тощо та гендерній рівності. Кожен рік, на своєму офіційному сайті вони публікують результати за минулий рік. Також, окремо вони проводять дослідження стосовно рівності працівників. У середині цієї "компанії" існують певні союзи/утворення працівників, можемо сказати " за інтересами" чи приналежності до тієї чи іншої групи. Що стосується Airbnb, то вони також намагаються не допускати дискримінацію серед своїх працівників. У 2017 року Лора Мерфі, экс-керівник вашингтонського представництва по законодавчій роботі Американського союзу захисту

громадянських свобод, проаналізувала рівень інклюзивності, соціокультурного та етнічного різноманіття платформи Airbnb. Результатом цієї багатомісячної роботи став звіт. Завдяки звіту Лори і роботі декількох проектних команд Airbnb вже анонсували безліч змін: нове зобов'язання спільноти, розширена антидискримінаційна політика, а також створення постійної команди по боротьбі з «кліше» і стимулювання різноманіття [16].

Також, ми не можемо оминати увагою Alibaba Group. Ця онлайн-платформа була заснована ще у 1999 році та стрімко почала розвиватись. Головну ставку засновник зробив на доступності та дешевизні товарів на своїй онлайн-платформі. Надалі стали досить актуальні питання стосовно якісного та добре захищеного провайдера (також, через те, що згодом було створено ще кілька онлайн-платформ зі своїми сегментами). Тобто, окрім того, що Група націлена на отримання прибутку та виходу на світовий та регіональні ринки, вони роблять все для того, щоб забезпечити себе повністю автономними підприємствами, які, у свою чергу, будуть слугувати для підтримки та злагодженої роботи онлайн-платформ спільної участі.

Окрім перелічених доволі відомих онлайн-платформ, які вийшли на світовий та/або регіональний ринок існують і досить нові онлайн-платформи. Наприклад: Shareyourmeal – це, онлайн-платформа спільної власності. На відміну від Uber та Airbnb є платформою яка дозволяє ділитись з сусідами їжею. Головна ідея полягає в тому, що харчування об'єднує людей. Тобто, через надмірне використання харчових продуктів на території Нідерландів з'явилась ідея в об'єднанні сусідів. Надалі компанія планує вийти на регіональний ринок та поширити свої ідеї серед суспільства інших країн. Важливим є те, що компанії з цієї сфери не поширюють інформацію стосовно свого устаткування та конкретної організаційної структури компанії, теж саме стосується і інтернет-провайдерів. Досить цікавою онлайн-платформою є FairClaims - це, онлайн-платформа яка представляє собою онлайн арбітражну установу. На цій онлайн-платформі кожен бажаючий може подати заявку на розгляд конкретної спірної

ситуації. До переваг цієї онлайн-платформи ми можемо віднести дуже швидкий розгляд справи (менше одного місяця) та доволі низький внесок за арбітражний розгляд. Тобто, онлайн-платформи спільної участі ніколи не стоять на місці та мають стрімкий розвиток у різних напрямках діяльності.

Таким чином, ознаками онлайн-платформ спільної участі є такі:

- 1) місце реєстрації та місце знаходження серверів не завжди однаково, тобто, реєстрація онлайн-платформи може бути у Сполучених Штатах Америки, а сервери будуть знаходитись у Ірландії;
- 2) вільний доступ споживачів до ринку онлайн-платформ спільної участі;
- 3) усі учасники онлайн-платформ спільної участі, мають погодитись з умовами користування цих онлайн-платформ. Тобто, кожна онлайн-платформа має свої угоди, та конкретні правила, які учасники не мають порушувати;
- 4) міжнародна спільнота не розробила конкретного міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ;
- 5) кожна онлайн-платформа спільної власності має чіткий напрям діяльності;
- 6) розвиток нової стратегії ведення бізнесу;
- 7) великий рівень конкурентоспроможності у порівнянні з «традиційними» формами ведення бізнесу.

Онлайн-платформа спільної участі – це платформа у мережі Інтернет, за допомогою якої власники певних об'єктів надають свої послуги споживачам на цих онлайн-платформах спільної участі.

Вони бувають різних форм, розмірів та продовжують розвиватися в швидкому темпі, що не було характерно для будь-яких інших секторів економіки. В даний час вони охоплюють широкий спектр заходів в тому числі онлайніві рекламні майданчики, ринки, пошукові системи, соціальні мережі та креативні контент-точки, платформи розподілу програм, послуги

зв'язку, платіжні системи та платформи для реалізації економіки спільної участі.

Вперше сформульовано визначення поняття онлайн-платформ спільної участі: онлайн-платформа спільної участі – це платформа у мережі інтернет, за допомогою якої власники певних об'єктів надають свої послуги споживачам на цих онлайн платформах спільної участі. Тобто, майже кожен постачальник послуг може зареєструватися та надавати свої послуги на конкретній онлайн-платформі спільної участі. Таким чином, це тягне за собою створення нової бізнес моделі роботи підприємств. Так звана «нова» бізнес модель дозволяє постачання більш якісні та кваліфіковані послуги споживачам. Послуги, які вони надають виходять дешевшими за послуги які представляють на «традиційному» ринку послуг. Через такий підхід ми маємо досить велику кількість позовів на спеціалізовані онлайн-платформи і навіть заборону працювати таким онлайн-платформам спільної участі на певних національних ринках. За останні роки, більш за все подають позови проти компанії Uber, яка надає послуги таксі на онлайн-платформі та працює через мобільний додаток.

Виявлено такі ознаки онлайн-платформ спільної участі: 1) місце реєстрації та місце знаходження серверів не завжди однаково; 2) вільний доступ споживачів до ринку онлайн-платформ спільної участі; 3) усі учасники онлайн-платформ спільної участі, мають погодитись з умовами користування цих онлайн-платформ. Тобто, кожна онлайн-платформа має свої угоди, та конкретні правила, які учасники не мають порушувати; 4) міжнародна спільнота не розробила конкретного міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ; 5) кожна онлайн-платформа спільної власності має чіткий напрям діяльності; 6) розвиток нової стратегії ведення бізнесу; 7) великий рівень конкурентоспроможності у порівнянні з «традиційними» формами ведення бізнесу.

1.2. Становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі

Поняття "обміну" не є абсолютно новим, оскільки деякі з перших форм суспільних відносин включали обмін товарами та послугами без будь-якого обміну грошима. Цифрова еволюція, що виникла за допомогою технології, перейшла на цю концепцію і створила можливості, за яких люди можуть монетизувати свої навички та належним чином використовувати невикористані ресурси.

В академічній літературі не було обговорень стосовно економіки спільної власності, незважаючи на те, що цей напрямок економіки стрімко розвивається. Майже не було обговорень стосовно взаємовідносин між учасниками економіки спільної власності та державними органами [17]. Навіть, незважаючи на те, що велика кількість підприємств, що входять до економіки спільної власності, порушували національне законодавство та/або місцеве законодавство [18].

Загалом, історія онлайн-платформ почалась зі створення eBay у 1995 році - це була одна з перших платформ у мережі Інтернет такого характеру. Тому, справедливо зазначити що правове регулювання цієї сфери розпочалось з законодавчих актів Сполучених Штатів Америки. Уряд США зосередив увагу на ініціативах, політиці та зобов'язаннях, спрямованих на забезпечення того, щоб Інтернет залишався відкритим та вільним, а також на захисті кіберпростору та покращенні безпеки даних.

Що стосується доступу до Інтернету, то у 2009 році уряд США виділив 7 мільярдів доларів США на інвестиції за Законом про відновлення для розширення ширококутного доступу до мережі, для покращення високошвидкісного підключення до Інтернету в сільській місцевості та збільшення пропускної спроможності Інтернету в громадських будівлях . Крім того, у березні 2016 року Федеральна комісія з питань зв'язку США (FCC) схвалила правила модернізації "Lifeline" (програма FCC, яка допоможе зробити комунікаційні послуги більш доступними для споживачів

з низьким рівнем доходу), так що абоненти можуть придбати дисконтовану широкосмугову передачу від учасників-постачальників.

Що стосується ініціатив уряду США щодо забезпечення цього питання, то в липні 2011 року в Організації економічного співробітництва та розвитку підтвердила принципи побудови Інтернет-політики, спрямовані, серед іншого, на сприяння та для захисту глобального вільного потоку інформації. Крім того, у 2015 році FCC проголосувала за прийнятне правила чистого нейтралітету, для забезпечення Інтернету вільним. Канцелярія Міністра торгівлі США Міністерства також створила Робочу групу з питань Інтернет-політики для проведення огляду зв'язку між політикою конфіденційності, авторськими правами, глобальним вільним потоком інформації, кібербезпекою та інноваціями в Інтернет-економіці з метою визначення публічної політики, пов'язаної з Інтернетом та операційними проблемами. Правила чистого нейтралітету можуть не зникнути повністю під управлінням уряду, але FCC може бути більш стриманим у їх виконанні. У березні 2017 року Президент Трамп підписав законопроект, який скасовує правила інтернет-конфіденційності, опубліковані минулого року FCC, що дало б користувачам Інтернету більший контроль над тим, що постачальники послуг можуть робити з їхніми даними.

Уряд США визнав зростаючу важливість кібербезпеки. Коментуючи інфраструктуру кібербезпеки США в 2009 році, президент Обама заявив, що "кібернетична загроза є однією з найбільш серйозних викликів економіки та національної безпеки, з якими ми стикаємося як нація", і що "економічне процвітання Америки в XXI столітті буде залежати від кібербезпеки". Для цього адміністрація Обама реалізувала Національну стратегію довірчих ідентифікацій в кіберпросторі, спрямовану на зниження прогалів у регулюванні кібербезпеки та покращення захищеності конфіденційності в Інтернеті за допомогою надійних цифрових ідентифікацій. У 2011 році адміністрація Обама також випустила Міжнародну стратегію кіберпростору для забезпечення вільного потоку інформації, безпеки та конфіденційності

даних та цілісності цифрової інфраструктури. У грудні 2015 року було прийнято Закон про кібербезпеку, який надав важливі інструменти для посилення кібербезпеки в США, зокрема шляхом розширення можливостей операторів мережі для проведення спостереження за цілями кібербезпеки. У серпні 2016 р. Дев'ята окружна панель з трьома суддями інтерпретувала звільнення звичайних перевізників від нагляду Федеральної торгової комісії (FTC) [19] таким чином, що блокує FTC від здійснення антиконкурентної, несправедливої та оманливої практики.

Майбутнє законодавче регулювання інтернет-політики є невизначеним. Проте загальною тенденцією є менш жорстка політика у FTC та менше регуляторних актів. Конгрес вже відмовився від правил конфіденційності FCC для постачальників послуг широкопasmового зв'язку [19].

Уряд США за останніми визнав важливість Інтернету як платформи для торгівлі, інновацій та освіти, і визначив способи забезпечення широкого доступу до Інтернету, справедливості та безпеки, а також агресивним законодавством щодо адаптації швидкого розвитку інтернет-середовище.

Підхід Європейського Союзу у правовому регулюванні. Глобальна мета створення єдиного цифрового ринку в ЄС - зробити Європу світовим лідером в області інформації та комунікацій. Європа вже лідер в сфері розробки цифрових концепцій, але далека від лідерства в сфері їх комерційного використання і експлуатації. Відсутність єдиного цифрового ринку в масштабах всієї Європи бачиться Комісією як пробіл, а скоріше навіть бар'єр на шляху до повного використання всіх благ Інтернету і цифрових розробок.

Комісія вважає, що потенціал електронної торгівлі та онлайн-сервісів залишається не розкритим повністю як для європейського бізнесу, так і для європейського споживача. Тому, були аносовані 3 опори єдиного цифрового ринку ЄС: 1) широкий доступ споживача і бізнесу до цифрових товарів і послуг по всій Європі; 2) створення середовища і необхідних умов

для процвітання цифрових мереж і послуг; 3) максимізація зростаючого потенціалу цифрової економіки.

Комісія розробила дві пропозиції по створенню єдиного цифрового ринку. Перше - це уніфікація договірної регулювання в рамках ЄС: розробка зводу стандартних правил для онлайн-контрактів з метою спрощення та інтенсифікації транскордонної електронної торгівлі в рамках ЄС, а також скорочення транзакційних витрат бізнесу. Друге - реформа авторського права з метою підвищення рівня захисту цифрового контенту (сфера, де більшість країн ЄС взагалі не має законодавчого регулювання).

В цілому, реформування існуючого регулювання ЄС в сфері телекомунікацій, ІТ та створення єдиного цифрового ринку розвивається в правильному напрямку, відповідаючи існуючим реаліям і викликам інформаційного буму.

Підхід КНР до встановлення правового регулювання цієї сфери. Незважаючи на те, що питання регулювання електронної комерції КНР керують відповідні міністерства, базові закони, що функціонують на сьогодні, були сформовані Всекитайські збори народних представників (ВЗНП).

Закон в області функціонування контрактів (Contract Law), який набрав чинності 1 жовтня 1999 року, в повній мірі визнає електронні форми контракту, при цьому місцем формування контракту в разі обміну електронними даними є - місце реєстрації бізнесу одержувача [20].

Закон про захист прав і інтересів споживачів від 1993 [21] певний період був ключовим законом, що забезпечує захист інтересів споживачів, здійснюють електронні транзакції. Відповідно до цього закону, споживачі мають право на повернення товару протягом семи днів з моменту покупки без необхідності обґрунтування, за умови, що продукція повернута в хорошому стані. У такому випадку, постачальник зобов'язаний виплатити споживачеві повну вартість товару, якщо протилежне не було обговорено заздалегідь. З метою дотримання прав та інтересів споживачів постачальник

(онлайн-бізнес-оператор) також зобов'язується надати споживачеві контактну інформацію і всі ключові якісні та кількісні характеристики продукції, що продається, в тому числі вимоги до безпечного використання, умови обслуговування і т.д.

Важливо відзначити, що з 15 березня 2014 року в КНР вступив в силу оновлений закон про захист прав і інтересів споживачів при здійсненні електронної торгівлі [20]. Ключові зміни законодавства стосуються наступних сфер:

- закріплення відповідальності торгових майданчиків і онлайн-платформ, на яких продають товари;
- закріплення відповідальності соціальних груп та інших організацій і фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у шахрайській рекламі товару або послуги;
- закріплення позицій споживчих товариств і організацій;
- збільшення штрафних виплат при порушенні закону;
- забезпечення китайської влади можливістю оприлюднити факт порушення даного закону;
- звільнення від права на повернення онлайн-завантажень контенту;
- зобов'язання по покриттю транспортних витрат при поверненні товару споживачем;
- відсутність обмежень по часу для зворотного відправлення товару;
- в разі двох невдалих спроб ремонту бракований товар не повертається.

Основним законом у сфері регулювання електронних підписів є відповідний Закон про електронні підписи КНР [22], який набув чинності 1 квітня 2005 Згідно зі ст. 14 закону визнається юридична сила електронного цифрового підпису (ЕЦП). По суті, законодавство КНР в даній області - це комбінація Директиви ЄС про електронні підписи, типового закону ЮНСІТРАЛ і положень Конвенції ООН про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах. Законодавство КНР передбачає визнання юридичної сили і регламентує операції з використанням звичайних

електронних і цифрових підписів. Подвійна юрисдикція передбачає закріплення за цифровим підписом статусу аналогічного традиційного підпису, при цьому прописана юридична сила і звичайної електронного підпису. В даному випадку країни, які є партнерами КНР, мають можливість обрати найбільш зручну форму підпису. Електронні підписи визнаються дійсними до тих пір, поки не доказано зворотне. Незважаючи на широку поширеність електронних підписів на території КНР, в ряді випадків є ймовірність зіткнутися з вимогою ставити підпис в традиційному вигляді. Крім того, домовленості в області операцій з нерухомістю та міжособистісних відносин (шлюб, усиновлення, вступ спадщина) також припускають використання традиційних підписів.

26 січня 2014 р Адміністрація КНР по промисловості і торгівлі оприлюднив новий звіт адміністративних заходів щодо регулювання онлайн-транзакцій [23], в якому були детально визначені зобов'язання бізнес-операторів і відповідно міри відповідальності. Даний звіт правил стосується всіх видів діяльності, пов'язаних з проведенням онлайн-транзакцій і супутніми послугами (ст. 2). Онлайн-транзакції мають на увазі продаж товарів або надання послуг через Інтернет, включаючи мобільний Інтернет (ст. 3). Положення цього закону охоплюють послуги, надання яких пов'язане з отриманням прибутків і здійсненням онлайн-транзакцій, в тому числі: діяльність електронних платформ, реклама і просування товару, кредитування, здійснення платежів, логістика, кур'єрські послуги, доступ в Інтернет, хостинг серверів, оренда віртуальних майданчиків, дизайн веб-сторінок (ст. 3).

Базові принципи збору, обробки і розкриття персональної інформації припускають, що продавець товару чи послуги зобов'язаний публікувати інформацію про політику компанії з наступних питань: цілі збору інформації, методи збору та аналізу інформації, обсяги і аспекти запитуваної інформації. До збору і розкриття інформації має бути отримана згода споживача. Бізнес-оператори також зобов'язуються дотримуватися

конфіденційності і не розкривати, не продавати і не здійснювати недобросовісну передачу інформації третім особам. У разі порушення цих домовленостей, бізнес-оператори зобов'язуються вжити негайних надзвичайних заходів.

Крім того, закон передбачає, що бізнес-оператори не мають права направляти споживачам рекламну інформацію без згоди на те останніх. У разі звернення споживача, оператори зобов'язуються негайно припинити відправку рекламної інформації.

Окремі положення регулюють питання, пов'язані з інформацією про кредитний рейтинг споживачів. Агентства мають право збору подібної інформації відповідно до принципів нейтралітету, неупередженості та об'єктивності. Забороняється використовувати інформацію споживачів в незаконних цілях і відмінних від початкових. У разі порушення передбачається накладення штрафних санкцій.

Що стосується зобов'язань щодо третіх сторін, які є постачальниками послуг електронних платформ, зазначається, що провайдери послуг електронних платформ повинні зібрати повний пакет ідентифікаційних документів бізнес-оператора і підписати відповідний контракт, який встановлює домовленості в області входу і виходу з платформи, контролю якості продукції, захисту прав споживачів і т.д. Контракт може бути змінений тільки при своєчасному повідомленні за сім днів і при дотриманні обов'язкової умови публікації даних з трансформаційних змін. У разі ж закриття платформи, провайдер зобов'язаний повідомити про це споживачів і бізнес-операторів в публічно доступному ресурсі в термін не менше трьох місяців.

Провайдери електронних платформ також зобов'язані публікувати правила і норми регулювання платформи в області управління торговими процесами, здійснювати відповідну технічну підтримку. Провайдери зобов'язані контролювати процеси електронної комерції співпрацюють з ними бізнес-операторів і в разі виявлення порушень повідомляти у

відповідні відомства. Провайдери зобов'язані забезпечувати безпеку, достовірність і цілісність наданої інформації протягом двох років з моменту закінчення реєстрації бізнес-оператора або припинення спільних транзакцій.

Адміністративні заходи встановлюють вимоги щодо забезпечення збору та використання персональної інформації споживачів. В цілому ці вимоги відповідають і багато в чому повторюють рішення Постійного комітету ВЗНП в області зміцнення мережі захисту інформації та Закону про захист прав і інтересів споживачів.

Важливо відзначити, що на додаток до перерахованих вище і з урахуванням швидкого розвитку сектора електронної комерції на сьогоднішній день КНР формує новий комплексний закон, що регулюють питання електронної комерції. 10 березня 2016 року заступник директора Комітету з питань фінансів і торгівлі ВЗНП в ході прес-конференції заявив про формування початкового варіанту, першого комплексного закону КНР в галузі електронної комерції [24]. Основними аспектами регулювання в рамках цього закону стануть питання захисту даних і дотримання інтересів споживачів. На сьогоднішній день законопроект знаходиться на розгляді Постійного комітету ВЗНП. Крім того, в розробці знаходиться декілька важливих законопроектів, покликаних регулювати прогалини електронної комерції в КНР.

27 лютого 2014 року голова КНР Сі Цзіньпін зазначив, що відсутність кібербезпеки провокує недосконалість національної безпеки [25]. 1 липня 2015 року Національний закон про безпеку КНР вступив в силу [26]. Вперше було чітко прописано, що держава повинна забезпечувати «суверенність, безпеку і задоволення національних інтересів в кіберпросторі».

Ключові галузі регулювання в рамках цього закону стали: незаконне вторгнення і атаки в кіберпросторі, що представляють серйозну загрозу інформаційній безпеці КНР; зростання рівня незаконної діяльності в Інтернеті, який приносить шкоду китайському суспільству, зокрема за

рахунок неправомірного використання персональної інформації і незаконного привласнення інтелектуальної власності; широке використання інфраструктури ІКТ з метою сприяння тероризму, екстремізму, що загрожує національній безпеці країни.

У розвиток даної теми, 6 липня 2015 р Постійний комітет ВЗНП опублікував перший варіант Закону про кібербезпеку КНР [27]. На сьогодні законопроект опублікований в відкритих ресурсах з метою отримання коментарів громадськості.

Згідно ст. 2, ключовими об'єктами регулювання зазначені: будівництво, експлуатації, технічне обслуговування і використання мереж. Законопроект включає 86 статей, що регулюють широкий спектр питань і специфічні зобов'язання в області формування стратегічного плану з кібербезпеки, регулювання мережевих продуктів і служб безпеки, безпеки функціонування Інтернету, безпеки даних, мережевий інформаційної безпеки, формування системи сигналізації та реагування на надзвичайні ситуації, режиму регулювання і здійснення мережевого нагляду.

Загалом кожна онлайн-платформа спільної власності має свої установчі документи та типові договори, які підписують сторони що мають бажання співпрацювати з даною онлайн-платформою. У кожній такій угоді, прописано арбітражне застереження з конкретною відправкою до міжнародної арбітражної установи.

Існуюче регулювання навіть найрозвиненіших країн застаріває дуже швидко, не встигаючи за активним розвитком технологій. Слід враховувати і протекціоністський підхід в регулюванні. Так, наприклад, Uber був заборонений в ряді країн і деяких містах США. У Франції був прийнятий навіть спеціальний закон Loi Thévenoud, який: 1) забороняє можливість геолокалізації автомобілів з водіями до попереднього бронювання пасажиром таксі; 2) вимагає від водіїв повернення на базу після кожного рейсу, якщо машина не була заброньована на наступний рейс відразу після

доставки пасажира; 3) вимагає від водія відразу інформувати пасажира про вартість поїздки при бронюванні [19].

Регулювання онлайн-платформ має працювати не тільки в інтересах споживача, але і захищати інтереси третіх осіб. У випадку з Airbnb - це сусіди, які часто незадоволені зміною орендарів кожні два-три дні. Вони турбуються за збереження свого майна, особисту безпеку, незручності – нестача місць для паркінгу, що були зайняті туристами та інші скарги. Заборона здачі житла в короткострокову оренду, що може суперечити здоровому глузду, обмеження у вигляді дозволу сусідів, мають той самий негативний ефект. Обмежувати свободу розпорядження власністю в цьому випадку навряд чи буде виправдано, так як виникають зовнішні незручності не носять глобального характеру.

Відсутність єдності підходів регулювання. Не секрет, що вимоги для онлайн-платформ і стандартних сервісів послуг в частині безпеки дещо відрізняються. Наприклад, якщо для готелів обов'язковим є наявність вогнегасника, пожежного шлангу, то більшість апартаментів і приватних квартир не дотримуються цих вимог і не мають таких жорстких зобов'язань. Інформація про наявність чи відсутність протипожежного обладнання в квартирі розміщується в рамках онлайн-платформи і рішення ризикувати чи ні залишається на розсуд споживача. Проте, єдиних стандартів розкриття такої інформації немає, власники квартир не завжди публікують відповідні відомості. Можливо, в цьому випадку жорсткі регуляторні заходи були б до речі.

Існують і інші проблеми, які потребують аналізу і обговорення при розробці регулювання онлайн-платформ і цифрового ринку в цілому. Це, зокрема, універсальність (публічна доступність) пропонованих ними послуг, податкове регулювання, відповідальність платформ як операторів за дії / бездіяльність кінцевих виконавців за принципом зарубіжної доктрини *respondeat superior* [19]. Глобальним питанням залишається і взаємодія антимонопольного та секторального регулювання цифрового ринку і

онлайн-платформ зокрема. На етапі розробки секторального регулювання варто було б віддати пріоритет регулювання ex post, яскравим прикладом якого є антимонопольне регулювання, яке краще і швидше адаптується до динамічно розвивається ринку і технологій, враховує ринкові коливання і реакцію споживача. Не слід прагнути і "зарегулювати" галузь, побоюючись зловживань з боку онлайн-платформ, що може бути помилкою і загальмувати впровадження на ринок нових технологій і інновацій. При розробці регулювання повинна враховуватися специфіка цифрового ринку і потенційні ризики і побочні ефекти як введення нормативного акта, так і його відсутність. Нарешті, при регулюванні онлайн-платформ слід відмовитися від передчасних дій - прийняття масштабного регулювання, яке створить додаткові збитки для учасників ринку щодо приведення своєї діяльності у відповідність з новим регулюванням. Останнє в підсумку може призвести до спаду конкуренції і демотивації учасників ринку [28].

Виявлено такі чинники, що вплинули на становлення:

- 1) деякі з перших форм людських операцій включали обмін товарами та послугами без будь-якого обміну грошима;
- 2) цифрова еволюція, перейшла на концепцію створення можливості, за яких люди можуть монетизувати свої навички та належним чином використовувати невикористані ресурси;
- 3) не було обговорень стосовно становлення регулювання економіки спільної участі, не дивлячись на її стрімкий розвиток;
- 4) не було обговорень стосовно взаємовідносин між учасниками економіки спільної участі та державними органами;
- 5) велика кількість підприємств, які не входили до економіки спільної участі, порушували національне законодавство та/або місцеве законодавство.

Тобто, саме такі чинники і вплинули на становлення міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі.

Перш ніж перейти до чинників, які впливають на розвиток, доцільно зазначити що важливо зробити акцент на окремому розвитку цих чинників у кожному регіоні. У США виявлено такі чинники, що впливають на розвиток:

1) зосередження уваги держави на забезпечені вільного та відкритого доступу до Інтернету, націленість на захист кіберпростору та покращення рівня захисту даних ;

2) поява великої кількості підприємств, які працюють за новими бізнес моделями та виникнення прецедентів з приводу унеможливлення правового регулювання певних аспектів діяльності таких підприємств;

3) потреба у розробці законодавчої бази у цій сфері. Наприклад: у 2009 року було прийнято Закон про відновлення для розширення доступу до Інтернету, який мав на меті покращення високошвидкісного підключення до Інтернету в сільській місцевості та збільшення пропускної спроможності Інтернету в громадських будівлях. У 2015 році було створено робочу групу з питань інтернет-політики, яка у свою чергу мала провести огляд зв'язку між політикою конфіденційності, авторськими правами, глобальним вільним потоком інформації, кібербезпекою та інноваціями в цій сфері з метою визначення публічної політики, пов'язаної з Інтернетом та операційними проблемами. У 2017 році підписано законопроект, який скасовує правила інтернет-конфіденційності, опубліковані у 2016 року FCC, що дало б користувачам Інтернету більший контроль над постачальниками послуг та їхніми даними;

4) уряд США зазначив зростаючу важливість кібербезпеки. Було реалізовано Національну стратегію довірчих ідентифікацій в кіберпросторі, спрямовану на зниження вразливостей у кібербезпеці та покращення рівня захищеності конфіденційності в Інтернеті за допомогою надійних цифрових ідентифікацій.

Тобто, уряд націлений на створення вільного, швидкого, безпечного доступу до Інтернет простору та безпечної діяльності.

Серед чинників, що впливають на розвиток на розвиток у Європейському Союзі, ми можемо зазначити наступні:

1) створення та зазначення 3 опор єдиного цифрового ринку, тобто: широкий доступ споживачів і бізнесу до цифрових товарів і послуг по всій території Союзу; створення середовища і необхідних умов для процвітання цифрових мереж і послуг; максимізація зростаючого потенціалу цифрової економіки;

2) потреба у уніфікації договірному регулювання в рамках ЄС: Розробка зводу стандартних правил для онлайн-контрактів з метою спрощення та інтенсифікації транскордонної торгівлі в рамках ЄС, а також скорочення транзакційних витрат бізнесу;

3) реформа авторського права з метою підвищення рівня захисту цифрового контенту.

Тобто, Європейський Союз націлений на світове лідерство у розробці законодавчого регулювання діяльності економіки спільної власності. На відміну від Сполучених Штатів Америки регулювання проводиться стало та у правильному напрямку, відповідаючи існуючим реаліям і викликам інформаційного буму.

Важливо виокремити чинники, що спонукали на розвиток законодавчого регулювання діяльності економіки спільної участі на території Китайської Народної Республіки:

1) законодавче регулювання сфери розпочалося з прийняття у 1993 році Закону про захист прав і інтересів споживачів, у якому зазначались положення стосовно захисту інтересів споживачів, які здійснюють електронні транзакції. У 2014 році було оновлено закон та додано ключові зміни, а саме: положення стосовно відповідальності онлайн-платформ на який здійснюється торгівля та відповідальність соціальних груп, організацій та фізичних осіб, які беруть участь у шахрайській рекламі товарів та/або послуг; збільшення штрафних виплат; звільнення від права на повернення завантажень контенту; зобов'язання по покриттю транспортних витрат при

поверненні товару покупцем; відсутність обмежень по часу, для зворотного відправлення товару;

2) у 1999 році було прийнято Закон в області функціонування контрактів, який в повній мірі визнає електронну форму контракту та зазначає що у разі обміну електронними даними, місцем обміну є місце реєстрації бізнесу одержувача;

3) через великий оборот відносин у сфері економіки спільної власності, з'явилася потреба у законодавчому закріпленні електронних підписів. У 2005 році було прийнято Закон про електронні підписи, у якому визнається юридична сила електронного і цифрового підписів. За основу було взято законодавство Європейського Союзу, типовий закон ЮНСІТРАЛ і положення Конвенції ООН про використання електронних повідомлень міжнародних договорах;

4) велику частину уваги приділяють регулюванням онлайн-транзакцій, через їх популяризацію на території країни;

Тобто, КНР не тільки розробляє законодавче регулювання діяльності економіки спільної участі, а й активно впроваджує в життя громадян своєї країни перехід майже будь-якої діяльності на онлайн-платформи. Також, через швидкий розвиток сектору електронної комерції на сьогоднішній день КНР формує все більш нові та вдосконалені законодавчі акти, що регулюють питання електронної комерції.

Виявлено такі закономірності: протистояння держав у сфері розвитку діяльності економіки спільної участі та у той же час співробітництво держав у цій сфері. У літературі ми можемо зустріти зауваження щодо того, що розвиток державного регулювання діяльності економіки спільної участі розпочалось з заснування Ебай у США. Але, справедливо не погодитись з цим твердженням та зробити акцент на тому що перші нормативно правові акти, які регулювали певні положення діяльності економіки спільної участі вперше були закріплені урядом КНР. За час вивчення та аналізу законодавчих актів держав, матеріалів науково-практичних конференцій,

офіційних заяв урядів держав, ми можемо зробити висновок про те що існує доволі сумна закономірність у світовому законотворенні. А саме: поява законодавчого закріплення чи законопроекту стосовно регулювання якогось з сегментів діяльності економіки спільної участі урядом КНР. Через певний період часу, ми можемо побачити ідентичний законопроект та/або закон стосовно регулювання діяльності того самого сегменту економіки спільної участі урядом Сполучених Штатів Америки. Також, через кілька років, ми зможемо ці положення зустріти у заявах та "нових напрямках політики" Європейського Союзу. Прикладом можуть бути приведені вище законодавчі положення та їх дзеркальне відображення у конференції 2014 року SHARE Conference USA та ідентичні положення на конференції 2017 році Tallinn Digital Summit. Тобто, країни дублюють положення свої законодавств навіть без міжнародно-правового регулювання. Тому, доцільно створення не тільки міжнародно-правового регулювання діяльності економіки спільної власності а й самої міжнародної організації, яка у свою чергу буде регулювати відносини у сфері економіки спільної власності та створювати міжнародно-правове регулювання цієї сфері.

До основних чинників, що вплинули на становлення регулювання економіки спільної участі: деякі з перших форм людських операцій включали обмін товарами та послугами без будь-якого обміну грошима; цифрова еволюція, перейшла на концепцію створення можливості, за яких люди можуть монетизувати свої навички та належним чином використовувати невикористані ресурси; не було обговорень стосовно становлення регулювання економіки спільної участі, не дивлячись на її стрімкий розвиток; не було обговорень стосовно взаємовідносин між учасниками економіки спільної участі та державними органами; велика кількість підприємств, які не входили до економіки спільної участі, порушували національне законодавство та/або місцеве законодавство.

Що стосується чинників, що впливають на розвиток економіки спільної участі: потреба у забезпеченні вільного, відкритого та якісного

доступу до Інтернету, усіх верств населення; перехід великої кількості компаній на онлайн платформи спільної участі та створення нової моделі ведення бізнесу; потреба у розробці законодавчої бази у сфері регулювання діяльності економіки спільної участі, саме через велику кількість порушень з боку компаній - учасниць цієї сфери; через розвиток онлан-платформ спільної участі та переходу більшості компаній, з'явилась потреба у забезпечені кібербезпеки; реформа авторського права з метою підвищення рівня захисту цифрового контенту; забезпечення не тільки законодавчого закріплення а і впровадження регулюючих положень на практиці.

Що стосується закономірностей у становленні і розвитку міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі, виявлено: за час вивчення та аналізу законодавчих актів держав, матеріалів науково-практичних конференцій, офіційних заяв урядів держав, ми можемо зробити висновок про те що існує доволі сумна закономірність у світовому законотворенні. А саме: поява законодавчого закріплення чи законопроекту стосовно регулювання якогось з сегментів діяльності економіки спільної участі урядом КНР. Через певний період часу, ми можемо побачити ідентичний законопроект та/або закон стосовно регулювання діяльності того самого сегменту економіки спільної участі урядом Сполучених Штатів Америки. Також, через кілька років, ми зможемо ці положення зустріти у заявах та "нових напрямках політики" Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 2. Міжнародно-правове регулювання доступу до ринку

2.1. Загальні положення доступу до ринку

З кожним роком все більше у компаній приходить потреби змінювати бізнес модель своєї діяльності, яка у свою чергу буде приносити не тільки високий рівень доходу а й саме наявність меншої кількості конкурентів у даному сегменті ринку економіки спільної участі. Тому, інвестори все більше зацікавлені потенціалом компаній, що працюють на цьому ринку. Доступ до інформації ніколи не був більшим або більш адаптованим до конкретних потреб користувачів. Операції все більше і більше змінюються в режимі реального часу за допомогою мобільних пристроїв та хмар, та саме соціальний напрямок відіграє величезну роль у підвищенні довіри до електронної комерції.

Законодавче регулювання на національному та міжнародному рівнях стосовно доступу до ринку онлайн-платформ спільної участі має досить пріоритетний напрямок діяльності для міжнародного співтовариства. Пріоритетність визначається саме через потребу у регулюванні цієї сфери не тільки на національному ринку, а у на міжнародній арені, через порушення учасниками цієї сфери існуючого законодавчого регулювання і неможливості притягнення їх до відповідальності. Тому, важливо розробити та закріпити конкретні положення регулювання доступу до ринку економіки спільної участі. Компанії, які працюють у сфері економіки спільної власності не завжди є малими чи середніми приватними підприємцями національного рівня. Компанії, які працюють на онлайн-платформах загалом належать до транснаціональних корпорацій чи знаходяться під їх впливом.

У разі, якщо країни не дійдуть згоди та не створять загального міжнародно-правового механізму регулювання доступу до ринку: подальше затвердження моментально створеного міжнародного звичаю, саме через велику кількість прецедентів та відсутність будь-якого супротиву такої практики (мовчазна згода держав); міжнародне співтовариство втратить

важелі щодо регулювання не тільки доступу до ринку а й саме регулювання відносин між сторонами цієї сфери; інтереси та напрямки діяльності транснаціональних корпорацій та міжнародного співтовариства не завжди мають один напрямок та буде явно виражений конфлікт інтересів, між цими сторонами. Тому, міжнародній спільноті доцільно розробити та затвердити міжнародно-правове регулювання доступу до ринку економіки спільної власності та відносин між учасниками цієї сфери.

Існують конфлікти між міжнародними законами про електронну комерцію. Багато країн використовували Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю, для встановлення однакових положень у регулюванні електронної комерції. Міжнародна мережа захисту та захисту прав споживачів (ICPEN) була створена для урядів та організацій для вирішення питань щодо транскордонних транзакцій. Сайт econsumer.gov став частиною мережі ICPEN у 2001 році та є місцем, де скаргами на порушення електронної комерції можуть бути подані компанії. Різні закони про електронну торгівлю були прийняті коаліціями, такими як Європейський Союз (ЄС) та Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС). Країни, що мають великий економічний ефект (наприклад, Китай, Велика Британія та Австралія) [30]. Мають власні національні правила та положення щодо електронної торгівлі. З практичної точки зору, кожен бізнес повинен відслідковувати свої операції в іноземних державах, щоб визначити, чи піддавався він судовому переслідуванню відповідно до міжнародних законів, і знати, що таке законодавство країни, та зрозуміти договори, які можуть вплинути на суперечки, прикордонні угоди. Тому, доцільно розглянути основні положення що містяться у Типовому законі ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю 1996 року.

ТЗЕТ став першим законодавчим текстом, в якому були прийняті основні принципи недискримінації, технологічної нейтральності та функціональної еквівалентності, які зазвичай розглядаються в якості основних елементів сучасного права електронної торгівлі. Принцип

недискримінації гарантує, що документ не буде позбавлений юридичної сили, дійсності або позовної сили на тій лише підставі, що він складений в електронній формі. Принцип технологічної нейтральності передбачає прийняття положень, які є нейтральними щодо використовуваної технології. З урахуванням швидких темпів технологічного прогресу нейтральні норми спрямовані на те, щоб дозволити використання будь-яких майбутніх розробок без прийняття додаткових заходів законодавчого порядку. Принцип функціональної еквівалентності встановлює критерії, за якими електронні повідомлення можуть розглядатися як еквівалент повідомлень в паперовій формі. Зокрема, він передбачає конкретні вимоги, які повинні задовольняти електронні повідомлення, щоб виконувати ті ж цілі і функції, на досягнення яких спрямована низка понять, які використовуються в традиційній сфері обігу паперових документів: наприклад, "письмова форма", "оригінал", "підпис" і "запис".

Крім розробки правових понять недискримінації, технологічної нейтральності та функціональної еквівалентності в ТЗЕТ встановлюються норми щодо складання і дійсності контрактів, що укладаються за допомогою електронних засобів, атрибуції повідомлень даних, підтвердження отримання та визначення часу і місця відправлення і отримання повідомлень даних.

Слід зазначити, що ряд положень ТЗЕТ було змінено відповідно до Конвенції про використання електронних повідомлень в світлі сучасної практики електронної торгівлі. Крім того, частина II ТЗЕТ, що стосується електронної торгівлі в області перевезення вантажів, була доповнена положеннями інших законодавчих текстів, в тому числі Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори повністю або частково морський міжнародного перевезення вантажів ("Роттердамського правила"), і може стати об'єктом додаткової роботи ЮНСІТРАЛ в майбутньому. Тобто, ТЗЕТ насправді встановлює загальні правила регулювання відносин у сфері

цифрової торгівлі та не встановлює конкретного регулювання на спеціальні питання цієї сфери.

Платформи, які мають перевагу першого руху, прагнуть «переробити існуючий закон шляхом створення нових практик на своїх платформах» [31]. Інтернет-платформи, можливо, виграють від неоднозначності щодо того, як вони повинні регулюватися. Інтернет-компанії, які існують виключно в Інтернеті, підпадають під єдиний набір правил, тоді як транспортні компанії, як такси, підлягають іншому. Тридцять дев'ять держав зараз мають закони, які застосовуються спеціально до транспортних мережних компаній (ТНК), таких як Убер і Ліфт [32]. Каліфорнія, де розташовано багато компаній, що працюють у сфері економіки спільної власності, була першим штатом, який прийняв закон ТНС у вересні 2014 року. Загалом, нормативні акти що регулюють діяльність суб'єктів у просторі Інтернет, зосереджені більш на забезпеченні захисту кіберпростору та вільного потоку інформації.

Критики скаржаться на те, що такі компанії, як Убер і Ліфт, є пріоритетними положеннями, які представляють значні витрати для традиційних компаній-таксі. Дейв Саттон, прес-секретар кампанії "Хто веде вас?", яка передбачає боротьбу проти расизму, вважає, що від 35 до 40 відсотків експлуатаційні витрати на таксі обумовлені відповідністю законодавства [33]. Щоб подолати диспропорції в нормативних актах, Ребекка Еліот рекомендує компаніям, які працюють на базі додатків, працювати з державами, щоб збалансувати інновації з суспільними інтересами. Крім того, таксі комісії повинні шукати шляхи зниження витрат на відповідність нормативним документам, щоб краще конкурувати з ТНК. Ніхто не буде інвестувати в ліцензії на таксі, якщо витрати регулювання перевищать вартість ліцензії.

Незважаючи на те, що вони уникають цих витрат, неясно, що ТНК є антиконкурентними з точки зору споживачів, з огляду на те, що водії можуть легко переключатися між додатками та таксі. Убер має процес

подання скарг для своїх водіїв і користувачів: він пропонує підтримку через додаток, веб-сайт, місцеві робочі години та номер телефону для надзвичайних ситуацій, доступний у 22 містах [34; 35].

Як було зазначено вище, діяльність он-лайн платформ спільної участі є серйозним викликом не лише для ЄС, країн-учасниць ЄС, третіх країн, а й для надавачів та споживачів послуг. Для них ці платформи відкривають нові можливості щодо зайнятості, гнучкого графіку роботи та нових джерел доходу. Для споживачів економіка спільної участі створює нові послуги, збільшує пропозицію і, як наслідок, зменшує їх вартість. Загальновідомо: вона стимулює спільне використання активів та ефективніше використання ресурсів, роблячи у такий спосіб свій внесок у сталий розвиток.

Відповідно до директиви про електронну комерцію вимоги щодо доступу на ринок можуть висуватись до онлайн-платформ виключно у виняткових випадках. В Директиві йдеться, зокрема, про такі зобов'язання держав-членів ЄС: 1) не ставити умовою доступу до здійснення діяльності постачальником інформаційних послуг отримання попередньої ліцензії; 2) усувати перешкоди до використання контрактів, укладених електронним шляхом (поширюються виключно на перешкоди, що впливають з правових вимог, а не на практичні перешкоди, що з'являються внаслідок неможливості використання у певних випадках електронних засобів).

О.С. Рудік слушно наголошує, що застосовуючи вимоги щодо доступу до ринків, держави-члени ЄС мають враховувати специфічні риси економіки спільної участі, не віддаючи переваги жодній з існуючих бізнес-моделей. Вони мають розрізняти, зокрема: 1) платформи спільної участі, які забезпечують надання базових послуг, і тими, що є лише посередниками; 2) приватних осіб, що пропонують послуги несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі [36].

Відповідно до Директиви про електронну комерцію постачальником послуг є будь-яка фізична чи юридична особа, яка надає інформаційні послуги. Термін «заснований постачальник послуг» означає постачальника

послуг, який ефективно займається економічною діяльністю, використовуючи постійну установу протягом невизначеного періоду часу. Наявність та використання технічних засобів та технологій, що вимагаються для постачання послуг, саме по собі не представляє собою установу постачальника.

Водночас, директивами Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу не визначено місце реєстрації постачальника послуг. Воно визначається відповідно до прецедентного права Суду ЄС. Відповідно до концепції заснування фактичне здійснення економічної діяльності має відбуватись через фіксовану установу протягом невизначеного періоду часу. Не є виключенням створення компанії на певний період часу. Місцем заснування компанії, що надає послуги через веб-сайт Інтернету, не є: 1) місце розташування технологій, що забезпечують підтримку веб-сайту; 2) місце, з якого веб-сайт доступний.

Місцем заснування компанії, що надає послуги через веб-сайт Інтернету, є місце, де компанія здійснює свою економічну діяльність. Не поодиноким постачальником має декілька місць заснування компанії. В цьому разі необхідним є визначення, з якого з них надаються відповідні послуги. Якщо важко визначити, з якого із декількох місць заснування надається певна послуга, таким вважається місце знаходження центру діяльності компанії, який має відношення до цієї конкретної послуги.

При цьому, з метою посилення взаємної довіри між державами-членами ЄС в директиві про електронну комерцію чітко наголошується на відповідальності з боку держави-члена ЄС, з території якої надходять послуги. Більш того, з метою ефективного гарантування свободи надання послуг та правової визначеності для постачальників та одержувачів послуг, надання таких інформаційних послуг, в принципі, має підпорядковуватись законодавству держави-члена ЄС, на території якої знаходиться місце заснування постачальника послуг. Суд ЄС неодноразово постановляв, що держава-член зберігає за собою право вживати заходи проти постачальника

послуг, заснованого на території іншої держави-члена ЄС, але діяльність якого повністю чи переважно спрямована на територію першої держави-члена, у випадку, якщо вибір місця заснування був зроблений з метою ухилення від законодавства, яке застосовувалося б до постачальника у випадку, якби його установа була заснована на території першої держави-члена ЄС. Водночас, ця Директива не застосовується до послуг, наданих постачальником послуг, заснованим в третій державі.

Ще одне питання, що потребує розв'язання – точка відліку, коли індивідуальне надання послуг на нерегулярній основі стає професійним у межах економіки спільної участі. На сьогодні право ЄС не розв'язує його. Науковці слушно наголошують, що деякі держави-члени ЄС встановили граничні значення, для того щоб розрізнити громадянина, який надає послуги на нерегулярній основі, і постачальника послуг, який діє на професійній основі. Ці граничні значення часто розробляються для кожного конкретного сектору з урахуванням частоти надання послуги і величини доходу, який вона генерує. Наприклад, у готельному секторі деякі міста дозволяють короткострокову оренду і послуги спільного використання житла без отримання попередніх дозволів або реєстраційних вимог, у разі якщо послуги надаються певну кількість днів на рік (скажімо, максимум 30 або 60 днів). Інші міста розрізняють основне місце проживання громадянина та іншу власність, виходячи з припущення, що основне місце проживання громадянина може бути орендованим лише на нерегулярній основі [36].

Ще одне питання, яке потребує свого розв'язання – правовий статус приватних осіб, що пропонують послуги на онлайн-платформах спільної участі несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі. У контексті економіки спільної участі сформульоване Судом ЄС визначення працівника базується на трьох основних критеріях встановлення наявності трудових відносин: 1) чи діє він під керівництвом платформи (тобто платформа визначає вибір діяльності, винагороду та умови праці); 2) яким є характер роботи (наприклад, справжній, ефективний і регулярний); 3)

чи оплачуватиметься робота [8]. Однак держави-члени ЄС визначають статус відповідно до національних правил і можуть розширювати визначення працівника на ситуації, які не підпадають під визначення ЄС. Наявність трудових відносин має встановлюватись в кожному конкретному випадку на основі зазначених вище трьох критеріїв. Повідомлення Комісії містить орієнтири, які держави-члени можуть використати, приймаючи рішення щодо того, коли люди, які надають послуги в рамках платформи спільної участі, вважатимуться працівниками цієї платформи (відношення підпорядкування до платформи, характер роботи, винагорода) [36; 37].

О.М. Рудік слушно наголошує, що трудове законодавство ЄС застосовується до людей, які перебувають у трудових відносинах. У разі наявності таких відносин трудове і соціальне законодавство ЄС встановлює мінімальні стандарти, які включають в себе: 1) вимоги з охорони здоров'я і безпеки, зокрема обмеження робочого часу; 2) право на щорічну відпустку, щоденний і щотижневий відпочинок; 3) захист у разі роботи в нічний час; 4) інформація про індивідуальні умови праці; 5) заборона дискримінації працівників нестандартних форм зайнятості (наприклад, неповний робочий день, строковий договір або зайнятість у тимчасових установах); 6) захист у разі неплатоспроможності роботодавця, колективних звільнень, передачі підприємств або транскордонних злиттів [37].

Очевидно: для бізнес-моделей де сторони співпрацюють за допомогою онлайн-платформ, які створюють відкритий ринок попиту і пропозицій, де приватні особи купують і продають послуги, що надаються в короткостроковій перспективі, необхідним є аналіз того, наскільки національне законодавство країн-учасниць ЄС, що регулює трудові відносини всіх працівників та самозайнятих осіб, відповідає особливостям економіки спільної участі. Так, Комісія закликала в 2016 році країни-учасниці ЄС оцінити норми права в джерелах національного права, які є формою їх виразу, щодо того наскільки ефективно вони регулюють зазначені вище суспільні відносини. Крім того, держави-члени ЄС мають

розробити проекти керівних настанов стосовно національних правил зайнятості, які б застосовувались до провайдерів послуг економіки спільної участі.

При цьому, Європейська Комісія наголошує на тому, що держави-члени мають прагнути до збалансованого підходу, який би, з одного боку, забезпечив високий рівень захисту користувачів від недобросовісної комерційної практики, а з іншого – дозволив уникнути нав'язування непропорційних зобов'язань приватних осіб, які не є комерсантами, але надають послуги на нерегулярній основі [37].

Важливим питанням у регулюванні є оподаткування. Постачальники послуг економіки і платформ спільної участі мають платити податки так само як і інші учасники економічної діяльності. Відповідні податки включають у себе податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток і додану вартість. Оскільки збір податків є національною компетенцією держав-членів ЄС, державні органи мають прагнути забезпечити більш чітку інформацію про оподаткування учасників економіки спільної участі. Комісія вважає, що держави-члени мають застосовувати функціонально аналогічні податкові зобов'язання для підприємств, які надають порівнянні послуги в мережах їх територій, і зробити подальші кроки щодо зменшення адміністративного тягаря, пов'язаного зі збором податків. Європейська Комісія рекомендує державам-членам налагодити тісну співпрацю між національними податковими органами та платформами спільної участі (наприклад, для поліпшення дотримання податкового законодавства і збирання податків), оскільки вони можуть допомогти забезпечити прозорість економічної діяльності, що підлягає оподаткуванню. Комісія пропонує державам-членам зробити оцінювання своїх податкових правил, щоб створити рівні умови для бізнесу шляхом забезпечення порівнянного рівня послуг у межах національних територій [36].

У повідомленні Комісії зазначається, що з погляду стягнення ПДВ немає жодних підстав ставитись до економіки спільної участі інакше, ніж до

традиційних послуг. Однак на практиці можуть виникнути труднощі під час оцінки зобов'язань зі сплати ПДВ учасниками економіки спільної участі. Крім того, багато постачальників послуг економіки спільної участі не будуть зобов'язані сплачувати ПДВ, оскільки їх річний оборот буде нижчим за поріг реєстрації. Комісія працює над декількома ініціативами з метою зміцнення потенціалу податкових адміністрацій і сприяння транскордонній діяльності в межах плану дій щодо ПДВ [38]. Ці ініціативи стосуються розширення дії системи «єдиного вікна» сплати ПДВ для електронних послуг на поставку товарів, започаткування пілотного проекту щодо поліпшення співпраці між податковими адміністраціями держав-членів, а також публікації керівних настанов з питань співробітництва між податковими органами і підприємствами.

У законодавчому регулюванні доступу до ринку економіки спільної участі наявні: положення стосовно термінологічного трактування визначень сторін у цій сфері; розмежування громадян, які, на непостійній основі надають послуги і постачальників послуг, що діють на професійній основі (для кожного сектора розробляють свої критерії для розрізнення); закріплене регулювання трудових відносин; регулювання забезпечення конфіденційності у інтернет-просторі.

Додаткового та конкретного законодавчого закріплення потребують наступні: директиви Європейського Союзу, не у повному обсязі регулюють відносини, що стосуються місця реєстрації постачальника послуг - прогалина саме у регулюванні відносин з третіми країнами; не достатнє законодавче регулювання відповідальності сторін у можливих спірних відносинах; точка відліку - коли індивідуальне надання послуг на нерегулярній основі стає професійним у межах економіки спільної участі; правовий статус приватних осіб, що пропонують послуги на онлайн-платформах спільної участі несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі.

Виявлено основні напрямки міжнародно-правового та внутрішньодержавного регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, а саме: додержання принципів недискримінації, технологічної нейтральності та функціональної еквівалентності; закріплення норм, щодо складання і дійсності контрактів, що укладаються за допомогою електронних засобів, атрибуції повідомлень даних, підтвердження отримання та визначення часу і місця відправлення; удосконалення положень, що стосуються електронної торгівлі в області перевезень вантажів; налагодження співробітництва між національними податковими органами та платформами спільної участі. Тобто, міжнародне співтовариство закріплює та вдосконалює тільки загальні питання регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі. Країни у свою чергу, законодавчо закріплюють напрямки, які є найбільш пріоритетними на даному етапі розвитку. Встановлено, що у Сполучених Штатах Америки найбільше націлені на забезпеченні високого рівня кібербезпеки та вільного і швидкого доступу до Інтернету усіх верств населення. Китайська Народна Республіка націлена на законодавче закріплення кібербезпеки, захищеності онлайн-транзакцій та впровадження їх у життя суспільства. Увагу у розробці законодавчого закріплення приділили розробці положень з відповідальності сторін у електронній комерції та забезпечення регулювання електронного підпису.

Виявлено основну умову доступу до ринку економіки спільної участі - це дотримання умов користування кожної онлайн-платформі, на якій особа здійснює свою споживчу чи постачальницьку діяльність. На міжнародному та внутрішньодержавному рівнях не закріплено конкретних положень, що стосуються встановлення умов доступу до ринку, такі положення прописані в умовах користування онлайн-платформ.

2.2. Бар'єрні положення доступу до ринку

У міжнародно-правовому та правовому регулюванні доступу до ринку економіки спільної участі, існують складні для правового регулювання питання. Особливо щодо регулювання доступу до ринку онлайн-платформ спільної участі, які виконують функції таксі.

Конфіденційність та володіння даними. Дані що збирають служби таксі у економіці спільної участі, складаються з двох частин. Перша частина - це дані, якими вони володіють, або вони можуть стверджувати, що вони є власниками. Наприклад, маршрут, яким їхні водії вирішують повезти пасажирів до запитуваного місця призначення, визначається за допомогою електронних карт та послуг GPS, які вони або володіють, або підписалися на них; маршрут не визначається пасажиром.

Вони також можуть стверджувати, що вони володіють даними про місце відправки та призначення кожної поїздки, оскільки вони було зібрані водіями через їх мобільні додатки, незважаючи на те, що пасажирів надають ідентичні елементи даних.

Друга частина даних обробляється і більше в формі виведеної інформації. Наприклад, вони можуть визначити розташування робочих місць та будинків своїх пасажирів за історіями замовлень. Визначити найвищу ціну, яку конкретний пасажир платить за замовлення. Оброблені дані можуть бути використані для підвищення ефективності послуг та в таких практиках, як дискримінація цін у певних замовленнях. Деякі виступають проти збору та збереження даних, які належать пасажирів. Убер вже додав у свої угоди про конфіденційність положення, яке вимагає від пасажирів доступу до їхніх даних (Заява про конфіденційність у 2015 році) [39]. Більше того, основні частини даних не відносяться до пасажирів, для вдалого функціонування мобільного додатку. Дані збираються водіями, а не пасажирів, тому їх можна отримати навіть без згоди пасажирів.

Цінова дискримінація. Цільові купони є однією з форм цінової дискримінації, але вони набагато менш суперечливі, ніж те, що ми бачимо в

економії спільної участі. Алгоритми технічного аналізу, дозволяють проводити цінову дискримінацію з високим ступенем точності [40].

Немає емпіричних даних, які б містили рекомендації, згідно з якими компанія Uber встановлює ціни на основі характеристик користувача (включаючи заряд акумулятора стільникового телефону [41]). Розміщення є найбільшим чинником зростання цін, причому великі коливання спостерігаються в невеликих областях у містах, де працює Убер. У наслідок прогалини щодо підвищення цін, Убер почав видаляти повідомлення про підвищення цін на користь котирування тарифів [42]. Більша частина зворотного зв'язку з підвищенням цін, набуває сильних коливань, коли учасники вважають, що ціноутворення є важливим [43]. Крім того, тарифи на Uber ніколи не становлять нижче базової суми, що робить збільшення досить складним процесом. Наприклад, "Убер" міг би надати водіям швидкісні тарифи, замість прийнятого стандартного 20-відсоткового підвищення кожного тарифу.

На відміну від галузей із фіксованими постачаннями, які використовують динамічне ціноутворення для зниження попиту, компанія Uber використовує динамічні ціни для збільшення пропозиції. Технологічна ефективність у транспортній індустрії означатиме сплату ринкових ставок, але не обов'язково зниження тарифів [42]. Це робить загальний надлишок споживача важливою частиною справи для обґрунтування динамічних цін, Cohen. P. [38], намагався виміряти надлишок споживачів для користувачів Uber та визначив, що компанія може стягувати плату з користувачів набагато більше для розваг, ніж вони вже роблять [43].

У підсумку, це справедливий запит на прохання про розкриття алгоритму ціноутворення або принаймні елементів, які впливають на результат алгоритму. Той факт, що таксі має розкривати свій метод ціноутворення, надає перевагу та спростовує процедури спорів щодо того самого правила для Убер та Ліфта.

За певних умов ми можемо зазначити що існують підозри стосовно Убер, який активно займається ціновою дискримінацією. Навіть якщо існують докази дискримінації цін, важко сказати, чи буде це незаконним, з урахуванням нинішніх правових визначень, особливо якщо постачальник надає послуги, а не товари [45]. Навіть якщо цінова дискримінація є незаконною, Uber та Lyft можуть запропонувати однакові ціни для всіх, але застосовувати знижки та купони лише для деяких клієнтів. Це було б непрямою формою цінової дискримінації, яку дуже важко довести як незаконну.

Расова дискримінація. Використання імен та фотографій у профілях може сприяти підвищенню довіри до онлайн-ових транзакцій, але це також може призвести до дискримінації за ознакою статі та расової дискримінації [44]. Ідентичні продукти були придбані за нижчими цінами на eBay, коли вони були показані чорною рукою або білою рукою на фотографії [45]. Вивчення Гарвардського університету визнало, що орендарі з афроамериканськими звуковими іменами на 16 відсотків вважаються менш ймовірними для приймаючих гостей на Airbnb [37]. Компанія з тих пір найняла колишнього Генерального прокурора Еріка Холдера, щоб допомогти боротися з упередженостями на сайті [46].

Алгоритми можуть відображати та посилювати людські упередження при складанні рекомендацій та повернення результатів пошуку [44]. Компанії повинні приймати можливість дискримінації на своїй платформі та бути прозорими, коли це станеться; надання даних про дискримінацію може відмітити прогрес у ліквідації його. Вилучення конфіденційної інформації або менш помітна інформація може запобігти деяким формам дискримінації, а автоматизація транзакцій може призвести до виправлення точок прийняття рішень, які можуть виникнути упереджено.

Проблеми безпеки та вирішення скарг. Безпека споживачів є однією з головних проблем, з якими стикаються компанії з діловими моделями економіки. Традиційні фірми підпадають під дію нормативних актів, які

часто не застосовуються до нових бізнес-моделей, що розділяють економіку. Це призводить до більшого питання про те, хто бере на себе відповідальність якщо щось трапиться не так. Наприклад Airbnb пропонує рекомендації з безпеки для перерахованих властивостей, але не перевіряє їх. У 2011 році будинок господарів був повністю пошкоджений клієнтами Airbnb під час їх від'їзду [47]. В іншому випадку жінка померла від отруєння чадним газом у розміщенні Airbnb в 2013 році [48]. Убер також стикається з проблемами відповідальності і бере участь у багатьох судових процесах. Убер був заборонений в Іспанії та Делі в грудні 2014 року. Убер продовжує займатися суперечками з декількома урядовими органами, включаючи місцеві органи влади в США та Австралії. Питання трудового права, захисту прав споживачів, недобросовісної комерційної практики, податкового законодавства та страхування є поширеним явищем.

Треті сторонні - посередники, такі як Airbnb, Uber і Lyft, пропонують системи зворотного зв'язку та рейтингів, які дозволяють споживачам поділитися своїм досвідом та надавати оцінку постачальнику послуг. Але питання все ще залишається, чи достатньо цих рейтингів для побудови довіри.

Служби обміну даними вже впровадили дуже ефективну систему для клієнтів, щоб повідомити про свої скарги через мобільні додатки. Система працює швидше, ефективніше та зручніше, ніж традиційні методи, які реалізують таксі. Причина того, що Убер та Ліфт не мають фізичних офісних приміщень у більшості міст, це перш за все економічна ефективність; для того, щоб доручити розташування фізичного кабінету в кожному місті, треба спочатку визначити його необхідність. Компанії таксі мають фізичний офіс, оскільки вони керують своєю діяльністю, а в деяких випадках справляються із скаргами клієнтів за межами свого офісу.

Більшість підприємств, більше не мають фізичного місця для обробки претензій від споживачів на кожному з сегментів ринку. Як і інші

частини процесу взаємодії з клієнтами, скарги управляються через центральне місце / офіс.

Вирівнювання регулювання діяльності між старими моделями підприємств та новими платформами для спільної економіки. Спільні економічні компанії, такі як Airbnb та Uber, мали проблеми з регулюванням. Вони стикаються з такими конфліктами з місцевими державними органами та діючими підприємствами через яких "сприймаються регуляторні переваги" [49]. Наприклад, в США багато міст регулюють використання та оренду графіку житлової нерухомості, обмеження кількості орендних автомобілів і спеціальні вимоги до ліцензій та правил техніки безпеки. З появою однорангових ринків ці вимоги були порушені, для яких необхідні певні регуляторні заходи державних органів. Вказівки щодо водіїв таксі, обмеження кількості автомобілів у службах обміну верстатами, регулярні інспекції та страхові чеки були випущені для громадської безпеки та інтересів існуючих водіїв-таксі стосовно відповіді міської ради Сіетла. Говорячи про таксі та готельне господарство, положення в основному захищають інтерес споживача від "несумлінних операторів або несприятливих ринкових сил" [50]. Таким чином, водіїв таксистів функціонують в рамках правила, щоб уникнути неетичної поведінки, такої як використання туристів або використовувати небезпечні машини або відмовляти в обслуговуванні пасажирів, які потребують допомоги [51].

На відміну від цього положення на підставі правил, може бути потенційне зростання цін на готелі та таксі через ліцензійні обмеження, які "в основному служать інтересам діючих компаній обмежуючи конкуренцію" [52]. Це додатково підвищить потребу в рівному доступу для надання таких послуг таким чином, створюючи конкуренцію, і навіть може підвищити якість обслуговування, що приносить технічні досягнення та конкуренцію, що в кінцевому підсумку вигідне споживачеві [53; 54] Тому регулюючі індекси можуть бути більш сфокусованими на формі, оскільки вони можуть призвести до тривалих процедур ліцензування та сертифікації, які, по суті,

стосуються рівноправних записів з іншим підходом. Базуючись на відгуках споживачів та вдосконаленій системі для негайних вимог, однорангові записи можуть забезпечити стандарти якості [55]. Унікальність розподіленої економіки становить кілька нових проблем для регуляторів у країнах світу. Невід'ємною метою регулювання таких секторів є заохочення конкуренції, яка в кінцевому підсумку призведе до інновацій, зниження витрат та покращення продуктів та послуг.

Регулятори за своєю природою реагують і дуже повільно реагують на зміни в економіці спільної участі. У цифрову епоху технологічні досягнення підвищують ефективність. Проте існуючим регулюючим органам не вистачає координації між різними рівнями влади. Відсутність спільної системи призводить до плутанини поєднання політик, які стикаються з офіційними рівнями. Одним із таких прикладів є "Убер", що є фірмовим незаконним "бандитським таксі" в місті Оттава. Муніципальні працівники не отримують відшкодування, якщо подорожують по Уберу, навіть якщо їх оплата поїздок охоплює ліцензоване таксі. У канадському федеральному уряді політичні відповіді ще не є конкретними, навіть якщо вони усвідомлюють, що їхні власні працівники беруть Убер на роботу [56]. Політичні партії не визначили підхід до регулювання розподілу економіки [57].

У Індії Вищий суд Делі звернувся до уряду Індії з проханням розробити керівні принципи регулювання діяльності таксі. Це важлива практика, яка повинна базуватися на реальних даних, а також потребує простого механізму виконання. Що більш суворі регулюючі настанови, то більш висока нормативна спроможність повинна полягати у моніторингу та дотриманні цих керівних принципів.

Регулювання слід змінювати лише тоді, коли виникає негайна потреба, така як неспроможність ринку. Такої потреби в економіці спільної участі немає. Комерційна діяльність в розділі економіки розмиває лінії між особистим та професійним. Наприклад, більшість хостів Airbnb не є

професіоналом у готельному бізнесі, а велика частка водіїв Lyft та Uber не є професійними водіями і активна лише на платформі менше п'ятнадцяти годин на тиждень.

Застосування міжнародно-правового регулювання для цих підприємств, може створити бар'єр для входу. З іншого боку, відсутність правил може призвести до збільшення кількості неповного робочого часу та стане частиною саморегульованого рішення [58].

Перед втручанням уряду необхідно запровадити саморегульовану політику в розподілі економічних компаній. Саморегуляція не означає ніякого регулювання, а перерозподіл нагляду для інших заінтересованих сторін, крім уряду. Реакційність та гнучкість приносять користь споживачам на одному рівні. У таких випадках, коли відносини споживача та продавця є рідкими та дещо перевизначеними, традиційні нормативні стандарти щодо безпеки та прав споживачів можуть бути складними. У цьому випадку саморегулятивні підходи повинні заохочувати "користування зворотним зв'язком споживачів" та, таким чином, розробити систему, де якісний сервіс залишається постійним [58].

Вивчення споживачів про ризики та природу рівноправних транзакцій можна розглядати як компонент саморегулювання. Крім того, поділ економічних компаній в ідеалі має бути готовий поділити більшу частину своїх бізнес-даних з урядами для встановлення довіри між цими компаніями та регулюючими органами [56].

Подальша прозорість. Деякі регуляторні проблеми, що стоять перед онлайн-платформами, можуть походити від величезної кількості користувацьких даних, які вони збирають та використовують. Дані користувача ніколи не повинні бути доступними для продажу; споживачі повинні мати право обмежувати способи доступу підприємств до своєї інформації, а також ділитися історією покупки, індивідуальними відгуками або оцінками клієнтів. У сфері житлового та споживчого фінансування регулювання захищає від дискримінації чи дискримінації. Наприклад,

кредитори не можуть відмовляйте від кредитів або збільште процентні ставки в залежності від класу, статі чи національності заявника. Зі свого боку, рівноправні ринки повинні керувати алгоритмами, які б знищили такі змінні, які могли б призвести до дискримінаційних факторів. Оскільки це може бути плюсом, користувачі також можуть надавати оцінки або відгуки. Коли водій таксі отримує негативний відгук, навіть якщо він виконує свій обов'язок, це може спричинити економічну шкоду, оскільки окремі дані можуть вплинути на інших споживачів, щоб уникнути прийняття аналогічного сервісу чи продукту. Більш глибокий економічний аналіз може розглянути це питання з регуляторної точки зору щодо обміну та використання окремих даних [49].

Законодавче регулювання сфери доступу до ринку економіки спільної участі майже не знайшло чіткого відображення у міжнародно-правових документах. Певні врегульовані положення прописані у Типовому законі ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю та у ряді країн. Ряд країн використовували Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю, для встановлення однакових положень у регулюванні електронної комерції. Сфера потребує комплексного підходу до розробки та забезпечення не тільки національного а й міжнародно-правового регулювання доступу до ринку онлайн-платформ спільної участі. Подальше регулювання доступу до ринку повинно бути націлене на: забезпечення конфіденційності та добросовісне володіння даними; уникнення цінової дискримінації; заборону расової дискримінації будь яким чином; розробка механізму вирішення спорів у сфері економіки спільної власності. Існує потреба: вирівнюванні регулювання діяльності між традиційною бізнес моделлю підприємств та новими платформами у економіці спільної власності; органи державної влади дуже повільно реагують на зміни у сфері і виникає потреба у своєчасності реагування, а зміни цього сегменту; подальша прозорість всіх механізмів як міжнародно-правового так і національного регулювання економіки спільної участі.

Виявлено основні бар'єрні положення доступу до ринку, а саме: недостатність закріплення положень стосовно конфіденційності та добросовісним володінням даними; можливість створення цінової та расової дискримінації; недосконалість механізму вирішення спорів між сторонами-учасниками економіки спільної участі; недосконалість системи оподаткування; нерівність правового регулювання діяльності традиційних бізнес моделей підприємств та підприємств у сфері економіки спільної участі; повільне реагування органів державної влади, на зміни у сфері і виникає потреба у своєчасності реагування, а зміни цього сегменту; недостатня прозорість механізмів як міжнародно-правового так і внутрішньодержавного регулювання економіки спільної участі.

РОЗДІЛ 3. Захист прав споживачів та постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі

3.1. Поняття та зміст прав споживачів онлайн-платформ спільної участі

Для директивних органів, рішення не можна звести до спрощеного питання про те, має економіка спільної участі: корисні чи негативні наслідки. Щоб виробити політику, яка охоплює ширший громадський інтерес, уряди повинні враховувати інтереси учасників економіки спільної участі. Загальна економіка та технології є новими але динаміка керуючих інтересів - знайома, втягується в позитивні зміни у відносини між покупцем та продавцем.

Згідно Директиви Європейського Союзу 2000 року визначення «одержувач послуг» охоплює усі види використання інформаційних послуг як особами, які надають інформацію всередині відкритих мереж, таких як Інтернет, так і особами, які здійснюють пошук інформації в Інтернет в приватних чи професійних цілях [59]. Термін "одержувач послуг" означає будь-яку фізичну чи юридичну особу, яка в професійних чи інших цілях, зокрема, в цілях пошуку інформації чи забезпечення її доступності, користується інформаційними послугами. Директива зазначає термін "споживач" означає будь-яку особу, яка діє не в цілях своєї комерційної, професійної діяльності [59].

Директива 2011/83/EU, яка є основою для впровадження нових прав і обов'язків для підприємців та споживачів, має своїм завданням максимальну стандартизацію закону про електронну торгівлю на всій території Європейського Союзу. Директива 2011/83/EU змінила Директиву Ради 93/13/EEG та Директиву 1999/44/WE Європейського парламенту і Ради та скасувала Директиву Ради 85/577/EEC і Директиву 97/7/WE Європейського парламенту і Ради. Зміни мають полегшити укладання угод на відстані між підприємцями і споживачами на аналогічних принципах по всій території

ЄС. Споживач повинен знати розрахунок загальної вартості товарів чи послуг.

У короткостроковій перспективі споживачі, безумовно, є загальними бенефіціарами економіки спільної участі. Підвищуючи конкуренцію між постачальниками послуг та потребуючи постійних інновацій. Споживачі зазвичай мають змогу зрівняти ціну та зручні альтернативи, які вони можуть розглянути, але не зобов'язані використовувати [59].

Основним ризиком для користувачів цих послуг є відсутність правового захисту споживачів. У межах традиційної формальної економіки існують правила, що забезпечують захист усіх, хто бере участь у операції, і гарантують, що їх права захищені на національному та міжнародно-правовому рівнях. Постачальники та/або онлайн-платформи не будуть їх використовувати або дискримінувати - закріплення правил щодо ціноутворення, розкриття інформації, доступності та безпеки. З іншого боку, навіть розумні правила можуть збільшити витрати та перешкоджати інноваціям [60], які обслуговують споживачів, ці заходи іноді захищають від зниження цін. З появою нових ринкових механізмів, такими як рейтингові системи, існуючі системи захисту прав споживачів можуть бути застарілими.

Учасники онлайн-платформа Airbnb повинні слідувати конкретним умовам, на які вони погодились при реєстрації на онлайн-платформі, а саме, зазначені умови, які застосовуються до всіх бронювання:

- скориставшись відповідною процедурою бронювання, споживачі можуть забронювати житло по оголошенню, розміщеному на платформі Airbnb, за умови дотримання всіх вимог, встановлених Airbnb і / або господарем (в тому числі вимог до проходження процесу верифікації). Всі відповідні збори, в тому числі тариф по оголошенню, застава за збереження майна (при наявності), збір з гостей, а також згідно з усіма податки будуть доведені до відома перед бронюванням житла;

- у момент отримання підтвердження бронювання від Airbnb споживач послуг з господарем вступає в юридично зобов'язуючі договірні відносини, які можуть регулюватися додатковими умовами з боку господаря, в тому числі діючими правилами скасування бронювання, а також правилами та обмеженнями, зазначеними в оголошенні. Airbnb Payments [61] стягує загальну вартість відповідно до умов надання платіжних послуг в момент запиту на бронювання або після підтвердження бронювання господарем. У деяких випадках гості будуть зобов'язані або матимуть можливість оплати декількома платежами;
- можливе бронювання на інших гостей, ви зобов'язані забезпечити відповідність всіх додаткових гостей вимогам господаря, ознайомити їх з вимогами, правилами і обмеженнями господаря, а також отримати їх згоду з цими умовами. Якщо ви здійснюєте бронювання для неповнолітнього гостя, ви гарантуєте, що маєте законні повноваження діяти від імені даного неповнолітнього гостя. Неповнолітні особи можуть користуватися іншими послугами господарів виключно в супроводі дорослого, який несе за них відповідальність;
- Airbnb може дозволити гостю, який бронює житло від імені одного або кількох додаткових гостей розділити сплату загальної вартості, що відповідає умовам бронювання в рівних частинах між організатором і одним або декількома додатковими гостями;
- бронювання житла: підтвержене бронювання житла, являє собою обмежений дозвіл на в'їзд в житло, знаходження в ньому, а також його використання, що надається господарем на термін перебування. Протягом цього терміну Господар зберігає право відвідування житла в рамках вимог чинного законодавства та за домовленістю з вами, якщо це допускається чинним законодавством; гість погоджується звільнити житло не пізніше часу виїзду, вказаного господарем в оголошенні, чи іншого часу, узгодженого з господарем. Якщо ви

залишається в житло після узгодженого часу виїзду без згоди господаря, втрачається дозвіл на перебування в приміщенні, а господар отримує право примусити вас до виїзду будь-якими способами, передбаченими чинним законодавством [61]. Крім того, на вимогу господаря ви зобов'язуєтесь заплатити за кожні повні 24 години перевищення терміну перебування, додаткову плату за ніч в розмірі до двох середніх тарифів по оголошенню, щоб покрити доставлені незручності, а також згідно з усіма збори з гостей, податки і всі юридичні витрати, понесені господарем на примус до виїзду.

Uber онлайн-платформа також має певну угоду для своїх користувачів. А саме наступні положення стосовно вимог до користувача онлайн-платформи та його поведінки:

- обов'язково повинна бути реєстрація користувача на онлайн-платформі. При реєстрації, користувач повинен надати певну особисту інформацію компанії та віковий ценз з 18 років;
- не мають права використовувати обліковий запис стороні особи;
- обов'язкове дотримання чинного законодавства держави;
- користування послугами тільки у законних цілях (наприклад, не можна перевозити заборонені або небезпечні матеріали);
- використовуючи послуги, користувач зобов'язується не створювати незручності, занепокоєння, ускладнення або матеріальні збитки ні сторонньому постачальнику, ні будь-якій іншій стороні. У певних випадках можуть попросити надати посвідчення особи, щоб ви могли отримати доступ до послуг або скористатися ними [62].

Alibaba Group також, розробила конкретні умови користування своїми онлайн-платформами спільної участі. Зазначена тенденція, стосовно зростання обсягів замовлення серед користувачів в залежності від часу їх реєстрації на онлайн-платформі. Споживачі приходять на ці онлайн-платформи з високої купівельною спроможністю. Дані поведінки споживачів на платформах дозволяють постачальникам, брендам більш

ефективно залучати та зберігати своїх клієнтів, шляхом тестування кампанії, цільового маркетингу та персоналізованого користувальницького інтерфейсу. У Alibaba.com Supplemental Services Agreement зазначене поняття покупця - це користувач конкретної онлайн-платформи, який купує товар та/або послугу на цій онлайн-платформі [62].

Alibaba Group у своїй структурі налічує цілий ряд онлайн-платформ спільної участі, які зосереджені на підтриманні їх діяльності та додаткових процесів, що пов'язані з діяльністю онлайн-платформ спільної участі. Тому, доцільно розглянути одну з найбільш відомих світових онлайн-платформ спільної участі - AliExpress.

В угоді Alibaba.com Supplemental Services Agreement зазначено:

- продавець повинен запропонувати та погодити положення стосовно захисту прав покупця, після погодження самої покупки;
- залишає за собою право обмежувати певні функції та функції платформи для призначення членів. Незважаючи на надання платформи через сайт [62], Alibaba.com не представляє продавця чи покупця в конкретних транзакціях, незалежно від того, чи здійснюються такі транзакції на сайті або через сайт. Alibaba.com не контролює та не несе відповідальності за якість, безпеку, законність або доступність продуктів або послуг, пропонує до продажу на сайті, або здатність постачальників завершити продаж або можливість покупців завершити покупку;
- кожен учасник визнає, що він повністю бере на себе ризики транзакцій з купівлі та продажу при використанні сайту для здійснення операцій. Такі ризики включають неправильне представлення товарів та послуг, шахрайські схеми, незадовільну якість, невідповідність специфікаціям, дефектні продукти, затримку або втрату при доставці або оплаті, невірних розрахунках, порушення гарантії, порушення контрактних та транспортних аварій [62].

- кожен учасник погоджується з тим, що компанія Alibaba.com не несе відповідальності або не несе відповідальності за будь-які збитки, зобов'язання, витрати, збитки, незручності, порушення бізнесу чи будь-які витрати, які можуть виникнути в результаті або в зв'язку з будь-якими операційними ризиками;
- учасники несуть повну відповідальність за всі умови та умови здійснення операцій, здійснених на, через або в результаті використання онлайн-платформи, включаючи умови, що стосуються оплати, повернення, гарантії, відвантаження, страхування, зборів, податків, назва, ліцензії, штрафи, дозволи, обробка, транспортування та зберігання;
- учасник погоджується надати всю інформацію та матеріали, які можуть бути обґрунтовано вимагаються компанією Alibaba.com у зв'язку з операціями, здійсненими через онлайн-платформу.

Загалом у міжнародно-правових документах не визначено прав споживачів онлайн-платформ спільної участі. Внутрішньодержавне правове регулювання тільки починає розвиватись у цьому напрямку. Ми можемо зазначити, що онлайн-платформи спільної власності регулюють відносини між своїми учасниками. Кожна онлайн-платформа створює свої умови та правила поведінки, які у свою чергу, регулюють відносини між усіма задіяними особами. Загальні правила для користувачів стосуються: правильності інформації про особу, яку потрібно підтвердити; користувачі беруть на себе всі ризики та відповідальність; більша захищеність прав споживачів, ніж прав постачальників послуг; обов'язкове дотримання умов користування онлайн-платформи; користувачі послуг повинні бути повнолітніми та дієздатними особами; перш ніж особа зможе приступити до замовлення товару чи послуг, вона повинна зареєструватись на онлайн-платформі.

Онлайн-платформи спільної участі мають і специфічні умови користування самою платформою. Наприклад, Airbnb: у момент отримання

підтвердження бронювання від Airbnb споживач послуг з господарем вступає в юридично зобов'язуючі договірні відносини, в тому числі діючими правилами скасування бронювання, а також правилами та обмеженнями, зазначеними в оголошенні; можливе бронювання на інших гостей; якщо з бронювання для неповнолітнього гостя, має бути засвідчення, що особа має законні повноваження діяти від імені даного неповнолітнього гостя; Airbnb може дозволити гостю, який бронює житло від імені одного або кількох додаткових гостей розділити сплату загальної вартості, що відповідає умовам бронювання в рівних частинах між організатором і одним або декількома додатковими гостями.

Що стосується положень онлайн-платформи Uber: не мають права використовувати обліковий запис стороні особи; обов'язкове дотримання чинного законодавства держави; користування послугами тільки у законних цілях (наприклад, не можна перевозити заборонені або небезпечні матеріали); користувач зобов'язується не створювати незручності, занепокоєння, ускладнення або матеріальні збитки ні сторонньому постачальнику, на будь-якій іншій стороні.

На зазначених положеннях та після аналізу умов використання онлайн-платформ, доцільно виокремити поняття споживачів онлайн-платформи спільної участі - це учасники економіки спільної участі, користувачі онлайн-платформ спільної участі, які реєструються, купують товари та/або замовляють послуги у постачальників на онлайн-платформах.

Європейська Комісія наголошує на тому, що держави-члени мають прагнути до збалансованого підходу, який з одного боку, забезпечив високий рівень захисту користувачів від недобросовісної комерційної практики, а з іншого - дозволив уникнути нав'язування непропорційних зобов'язань на приватних осіб, які не є комерсантами, але надають послуги на нерегулярній основі. Законодавство ЄС щодо захисту прав споживачів застосовується, коли платформи і постачальники послуг діють як комерсанти [63] (тобто, коли їх дії пов'язані з їхнім бізнесом).

Економіка спільної участі розмиває кордони між споживачами і комерсантами, оскільки багато людей також надають послуги на цих онлайн-платформах. У травні 2016 року Комісія представила оновлену директиву «Керівні настанови щодо недобросовісної комерційної практики». Крім того, для підвищення довіри споживачів, Комісія рекомендувала використовувати онлайн-механізм довіри, такі як знаки якості.

Виявлено поняття споживачів онлайн-платформ спільної участі - це учасники економіки спільної участі, користувачі онлайн-платформ спільної участі, які реєструються, купують товари та/або замовляють послуги у постачальників на онлайн-платформах.

Встановлено, що зміст прав споживачів онлайн-платформ спільної участі складають такі елементи: 1) вільний доступ до запропонованих товарів та/або послуг на онлайн-платформах спільної участі; 2) належна якість продукції та послуг; 3) безпечність товарів та послуг; 4) має зареєструватись на платформі та не може використовувати обліковий запис іншої особи; 5) повинен дотримуватись чинного законодавства держави; 6) повинен дотримуватись умов користування кожної онлайн-платформи, споживачем якої є особа; 7) користування послугами, тільки у законних цілях; 8) особа повинна надати всю інформацію, у тому числі і особисту, що потребують форми реєстрації онлайн-платформи.

Виявлено особливості саморегулювання онлайн-платформами спільної участі відносин між користувачами онлайн-платформ: кожна онлайн-платформа створює свої умови та правила поведінки, які у свою чергу, регулюють відносини між усіма задіяними особами; загальні правила для користувачів стосуються: правильності інформації про особу, яку потрібно підтвердити; користувачі беруть на себе всі ризики та відповідальність; більша захищеність прав споживачів, ніж прав постачальників послуг; обов'язкове дотримання умов користування онлайн-платформи; користувачі послуг повинні бути повнолітніми та дієздатними

особами; перш ніж особа зможе приступити до замовлення товару чи послуг, вона повинна зареєструватись на онлайн-платформі.

3.2. Поняття та зміст прав постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі

Відповідно до Директиви про електронну комерцію постачальником послуг (2000/31/ЄС), є будь-яка фізична чи юридична особа, яка надає інформаційні послуги. Термін «заснований постачальник послуг» означає постачальника послуг, який ефективно займається економічною діяльністю, використовуючи постійну установу протягом невизначеного періоду часу [59]. Наявність та використання технічних засобів та технологій, що вимагаються для постачання послуг, саме по собі не представляє собою установу постачальника.

Згідно пункту 43, постачальник послуг може виграти внаслідок використання каналів передачі інформації чи кешування, якщо він ніяким чином не залучений до передачі інформації; серед іншого, це вимагає незмінності інформації, яку він передає; ця вимога не поширюється на управління операціями технічного характеру, яке має місце в ході передачі, оскільки вони не змінюють цілісність інформації, що міститься при передачі [59].

Згідно пункту 44 Постачальник послуг, який цілеспрямовано співробітничав із одним з одержувачів інформації, з метою здійснення незаконних дій, виходить за межі діяльності стосовно каналів передачі інформації чи кешування [59], як наслідок, не може отримати вигоду від звільнення від відповідальності, що передбачено за таку діяльність .

Важливо відмітити що Директива не повинна застосовуватись до послуг, наданих постачальником послуг, заснованим в третій державі; беручи до уваги глобальне скорочення обсягу електронної комерції, доречно було б передбачити відповідність норм Співтовариства міжнародним нормам; ця Директива без перешкод застосовується до результатів обговорень в межах міжнародних організацій [59] (серед яких виділяються ВТО, ОЕСР, Комісія ООН з права міжнародної торгівлі) по правовим питанням.

Директива 2011/83/EU впровадила низку обов'язків для підприємців, що ведуть інтернет-магазини. Частина обов'язків підприємця, що пропонує продаж товарів через Інтернет, стосується інформації, яка повинна бути подана споживачам в ясний і зрозумілий спосіб, такий, як:

- основні характеристики товарів або послуг;
- точні дані, що ідентифікують підприємця;
- контактна інформація: повна поштова адреса, номер телефону або факсу, адреса електронної пошти, витрати на відстані, наприклад, вартість телефонного дзвінка;
- загальна вартість товарів і додаткових витрат, таких, як податки, транспорт.

Крім того, продавець має надати типову форму розірвання договору і поінформувати про умови, яких споживач повинен дотриматись, щоб розірвати договір. Продавець має подати інформацію про витрати, пов'язані з поверненням товару [64].

Регулювання положень, стосовно зазначення прав постачальників товарів та послуг на онлайн-платформи спільної участі відбуваються не тільки на території Європейського Союзу. Наприклад: відповідно до Закону про захист прав і інтересів споживачів від 1993 у Китайській Народній Республіці зазначається: що провайдери послуг електронних платформ повинні зібрати повний пакет ідентифікаційних документів бізнес-оператора і підписати відповідний контракт, який встановлює домовленості в області входу і виходу з платформи, контролю якості продукції, захисту прав споживачів і т.д. Контракт може бути змінений тільки при своєчасному повідомленні за сім днів і при дотриманні обов'язкової умови публікації даних з трансформаційних змін. У разі ж закриття платформи, провайдер зобов'язаний повідомити про це споживачів і бізнес-операторів в публічно доступному ресурсі в термін не менше трьох місяців.

У літературі зазначено, що постачальники послуг на онлайн-платформи складаються з незалежних операторів, які надають товари та

послуги в економіці спільної участі - водій Lyft, хост Airbnb, ремісник Etsy та інші, які використовують онлайн-платформи спільної участі, щоб розпочати бізнес або отримати додатковий прибуток. Це різноманітна група учасників, і розуміння того, як розробити справедливе та належним чином ефективне регулювання, має бути одним з основних завдань урядів у співпраці з елементами економіки спільної участі.

Незважаючи на те, що нові ринки пропонують комбінацію економічних можливостей та гнучкості, у політиків є підстави для занепокоєння щодо працівників, що мають вразливі позиції висунуті "незалежними операторами". Високі вимоги, подані Убер і Lyft про потенційні можливості, які вони пропонують водіям, важко перевірити [65] або повторювати [66], залишаючи питання про те, чи поділяє економіка спільної участі інтереси індивідуальних суб'єктів господарювання і як формувати політику для захисту цих інтересів.

Кожна онлайн-платформа спільної участі має умови користування, учасники у свою чергу мають з ними погодитись та після цього будуть допущені до конкретної онлайн-платформи. Приведемо декілька прикладів:

Умови надання послуг на онлайн-платформі Airbnb:

В угоді зазначають спеціальні умови для господарів, які застосовуються до всіх оголошень:

- при створенні оголошення власник зобов'язані (i) надати повні та точні відомості стосовно послуг (в тому числі опис житла, його розташування і вільні дати), (ii) описати всі недоліки, обмеження (наприклад, правила будинку) і існуючі вимоги (наприклад, мінімальний вік, навички та рівень фізичної підготовки для участі у враженнях), а також (iii) надати будь-які інші релевантні відомості за запитом Airbnb. Ви несете відповідальність за підтримання актуальності відомостей, зазначених у вашому Оголошенні (в тому числі відомостей про вільні датах)[61];

- власник, особисто несе відповідальність за призначення ціни на оренду житла (з урахуванням всіх застосовних податків або додаткових витрат, наприклад, плати за прибирання) по оголошенню. Після того як гість відправив запит на бронювання житла, власник не може вимагати від гостя сплати більшої суми, ніж вказано в запиті на бронювання;
- всі умови, зазначені в оголошенні (зокрема, умови скасування бронювання), не повинні суперечити умовам Airbnb або відповідними правилами скасування, які можна застосувати до оголошення;
- фотографії, анімації або відео, які використовуються в оголошенні, повинні точно відображати якість і стан послуг. Airbnb залишає за собою право встановлювати вимоги до мінімальної кількості зображень певного формату, розміру і дозволу в оголошенні[61];
- прийнявши або попередньо схваливши запит гостя на бронювання, власник укладає з ним юридично зобов'язуючу угоду і зобов'язуєтесь надати йому свої послуги відповідно до опису, які були присутні в оголошенні на момент відправлення запиту на бронювання. Крім того, ви погоджуєтесь сплатити збір з господаря і згідно з усіма податки;
- Airbnb рекомендує господарям належним чином застрахувати свої послуги.

Компанія детально прописує у своїх умовах користування онлайн-платформою усі можливі нюанси, що можуть виникнути у процесі діяльності на самій онлайн-платформі спільної участі.

В умовах користування онлайн-палфтормою Uber зазначено поняття «послуги» - це технологічна платформа, яка дає змогу користувачам мобільних додатків Uber або веб-сайтів Uber, передбачених умовами надаваних послуг, організувати й планувати перевезення та/або надання логістичних послуг за участі незалежних сторонніх постачальників таких послуг, зокрема незалежних сторонніх транспортних компаній і незалежних

постачальників логістичних послуг, відповідно до угоди з Uber, або її афілійованими особами [6].

Відповідно до умов компанія Uber надає постачальникам обмежену, невиключну, відкличну, іменну ліцензію, що не підлягає субліцензуванню, на: (i) доступ до додатків і використання додатків на особистому пристрої виключно з метою надання послуг; (ii) використання будь-якого вмісту, інформації та супутніх матеріалів і отримання доступу до них через надання послуг виключно для особистого, некомерційного використання. Будь-які права, які явно не передбачено документом, зберігаються за компанією Uber і її ліцензіарами [6].

Постачальники послуг не мають права:

- видаляти будь-які згадки про авторське право, торговельну марку або інші вказівки правовласника з будь-якої частини послуг;
- відтворювати, змінювати, підготовляти похідні роботи, які ґрунтуються на послугах, розподіляти, передавати права на використання послуг, здавати в оренду, продавати, перепродавати, передавати, оприлюднювати, привселюдно виконувати, пересилати, передавати в ефір або інакше використовувати послуги [6], якщо компанією Uber не було надано на це відповідного дозволу;
- декомпілювати, перепроєктувати або демонтувати послуги, крім випадків, передбачених чинним законодавством;
- прив'язуватися до будь-якої частини послуг, дзеркально відображати будь-яку частину послуг або створювати фрейм будь-якої частини послуг;
- виконувати або запускати будь-які програми або сценарії з метою очищення, індексації, розгляду чи застосування іншого способу збору даних будь-якої частини послуг або незаконного ускладнення, унеможливлення виконання та/або обмеження функціональності будь-якого аспекту послуг;

— або намагатися отримати несанкціонований доступ до послуг чи порушити будь-який аспект послуг або пов'язаних із ними систем чи мереж [6].

Положення щодо надання послуг: доступ до різних частин послуг може надаватися під різними брендами компанії Uber або як варіанти замовлень, пов'язані з перевезеннями або логістичними послугами, зокрема замовлення перевезень, які зараз іменовані Uber, uberPOP, uberX, uberXL, UberBLACK, UberSUV, UberBERLINE, UberVAN, Uberexec і UberLUX, і замовлення логістичних послуг, які зараз іменовані UberRUSH, UberFRESH і UberEATS. Послуги, доступні під такими брендами або як варіанти замовлень, можуть надаватись:

- окремими дочірніми компаніями або афілійованими особами Uber;
- незалежними сторонніми постачальниками [6], зокрема водіями транспортних компаній, власниками дозволів на чартер або подібних дозволів на перевезення, власниками санкцій або ліцензій.

Послуги можуть бути доступні або надаватися шляхом використання послуг і контенту сторонніх постачальників (зокрема, рекламного характеру), які компанія Uber не контролює. Компанія Uber не підтримує такі послуги і контент сторонніх постачальників і за жодних обставин не несе відповідальності за будь-які продукти або послуги таких сторонніх постачальників.

Компанія Uber не розробила досконального регулювання діяльності учасників своєї онлайн-платформи. Саме цей фактор є причинної великої кількості позовів на цю компанію у різних регіонах.

Одним із прикладів можемо назвати Alibaba Group, яка у свою чергу налічує не одну онлайн-платформу спільної участі. Компанія, на відміну від попередніх прикладів, має ряд угод, які діють на кожній онлайн-платформі, наприклад:

- Alibaba.com Supplemental Services Agreement;
- AliSourcePro Volume Buyers Service Terms and Conditions;

- Free Membership Agreement;
- Terms of Use;
- Privacy Policy.

Нажаль, конкретного розмежування між правами споживачів на онлайн-платформах та постачальників товарів і послуг на онлайн-платформи в угодах не зазначено. В угоді Alibaba.com Supplemental Services Agreement зазначено:

- Alibaba.com не представляє продавця чи покупця в конкретних транзакціях, незалежно від того, чи здійснюються такі транзакції на сайті або через сайт;
- кожен учасник визнає, що він повністю бере на себе ризики транзакцій з купівлі та продажу при використанні сайту для здійснення операцій [62].
- кожен учасник погоджується з тим, що компанія Alibaba.com не несе відповідальності або не несе відповідальності за будь-які збитки, зобов'язання, витрати, збитки, незручності, порушення бізнесу чи будь-які витрати, які можуть виникнути в результаті або в зв'язку з будь-якими операційними ризиками;
- учасники несуть повну відповідальність за всі умови та умови здійснення операцій, здійснених на, через або в результаті використання онлайн-платформи, включаючи умови, що стосуються оплати, повернення, гарантії, відвантаження, страхування, зборів, податків, назва, ліцензії, штрафи, дозволи, обробка, транспортування та зберігання;
- учасник погоджується надати всю інформацію та матеріали, які можуть бути обґрунтовано вимагаються компанією Alibaba.com у зв'язку з операціями, здійсненими через онлайн-платформу.

Угода Alibaba.com Supplemental Services Agreement закріплює формулювання поняття постачальник послуг - це користувач онлайн-

платформи спільної участі, який продає будь-який товар та/або ряд послуги на конкретній онлайн-платформі спільної участі [62].

Загалом, компанія надає можливість постачальникам товарів та послуг на своїх онлайн-платформах збирати інформацію стосовно вподобань споживачів цих онлайн-платформ. Така політика має правильний напрямок, саме для отримання більшого прибутку та аналізу ринку онлайн-платформ, але, може порушувати права на конфіденційність та безпеки особистої інформації споживачів.

Міжнародно-правове регулювання діяльності, закріплення прав постачальників товарів і послуг на онлайн-платформи спільної участі майже не регулюються. Законодавче регулювання діяльності, закріплює положення стосовно відшкодування збитків та відповідальності.

Основними положеннями, регулювання діяльності та прав постачальників послуг на онлайн-платформи спільної участі: недопустимість порушення авторського та патентного права держав; несуть повну відповідальність за товар, який поставляють споживачу; дотримання законодавства держав; мають доступ до інформації своїх споживачів; якість та вся специфікація товару та/або послуг, повинна співпадати з фото, відео, які розміщені у профілі постачальника.

Регулювання здійснюють не тільки самі онлайн-платформи, а й певні держави та регіональні об'єднання.

Відповідно до положень Директиви про електронну комерцію постачальником послуг (2000/31/ЄС), є будь-яка фізична чи юридична особа, яка надає інформаційні послуги. А в угоді Alibaba.com Supplemental Services Agreement закріплено поняття постачальник послуг - це користувач онлайн-платформи спільної участі, який продає будь-який товар та/або ряд послуги на конкретній онлайн-платформі спільної участі [59]. Тобто, постачальник послуг на онлайн-платформи спільної власності - це фізична чи юридична особа, яка надає послуги чи продає певні товари на цій онлайн-платформі.

Загалом, ми можемо прослідкувати тенденцію у регулюванні відповідальності постачальників послуг у економіці спільної власності. Виявлено, що у положеннях Uber зазначено що постачальники послуг не мають права: видаляти будь-які згадки про авторське право, торговельну марку або інші вказівки правовласника з будь-якої частини послуг; відтворювати, змінювати, підготовляти похідні роботи, які ґрунтуються на послугах, розподіляти, передавати права на використання послуг, здавати в оренду, продавати, перепродавати, передавати, оприлюднювати, привселюдно виконувати, пересилати, передавати в ефір або інакше використовувати послуги, якщо компанією Uber не було надано на це відповідного дозволу; декомпілювати, перепроєктовувати або демонтувати послуги, крім випадків, передбачених чинним законодавством; прив'язуватися до будь-якої частини послуг, дзеркально відображати будь-яку частину послуг або створювати фрейм будь-якої частини послуг; виконувати або запускати будь-які програми або сценарії з метою очищення, індексації, розгляду чи застосування іншого способу збору даних будь-якої частини послуг або незаконного ускладнення, унеможливлення виконання та/або обмеження функціональності будь-якого аспекту послуг; або намагатися отримати несанкціонований доступ до послуг чи порушити будь-який аспект послуг або пов'язаних із ними систем чи мереж [6].

Комерційний статус встановлюється лише на індивідуальній основі з урахуванням таких факторів, як частота надання послуг, наявність мотиву отримання прибутку або рівня обороту.

Виявлено поняття постачальника послуг онлайн-палфформ спільної участі - це фізична чи юридична особа, яка постачає товари та/або надає послуги на онлайн-платформі спільної участі.

Встановлено, що зміст прав постачальників онлайн-палфформ спільної участі складають такі елементи: 1) отримання ліцензії від онлайн-платформ спільної участі; 2) доступ до додатків та їх використання на особистому пристрої, виключно з метою надання послуг; 3) використання

будь-якого вмісту, інформації та структурних матеріалів; 4) надання будь-якої інформації, що потрібна для реєстрації облікового запису на онлайн-платформі спільної участі; 5) додержання умов, які було зазначено у пропозиції; 6) недопустимість порушення авторського та патентного права держав; 7) повна відповідальність за товар, який поставляють споживачу; 8) дотримання чинного законодавства держав та умов використання онлайн-платформи; 9) дотримання якості і всієї специфікація товару та/або послуг; 10) зазначена інформація повинна співпадати з фото, відео, що розміщені у профілі постачальника.

3.3. Способи захисту прав споживачів та постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі

Способи захисту прав споживачів та постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі є доволі специфічним питанням. Загалом вирішення спорів між споживачами та постачальниками послуг, між постачальником та/або споживачем з самою онлайн-платформою спільної участі можуть бути вирішені як у національних судах, так і міжнародних арбітражних інстанціях. З практики ми можемо відмітити, що розгляд справ проти онлайн-платформ спільної участі загалом проходить у міжнародних арбітражних установах.

Директива про електронну комерцію (2000/31/ЄС), зазначає наступні положення вирішення спорів між сторонами:

- Положення вирішення спорів поза межами суду
  - держави-члени забезпечують, що в умовах відсутності узгодженості між постачальником інформаційних послуг та одержувачем послуг їх законодавство не перешкоджає використовувати позасудові механізми, доступні згідно національному законодавству, до вирішення спорів, включаючи відповідні електронні засоби.
  - держави-члени заохочують органи, відповідальні за позасудове вирішення спорів, зокрема, спорів, стороною яких є споживач, діяти у такий спосіб, який передбачає адекватні процесуальні гарантії для зацікавлених сторін.
  - держави-члени заохочують органи, відповідальні за позасудове вирішення спорів, повідомляти Комісію про важливі рішення, що приймаються ними в сфері інформаційних послуг, та передавати будь-яку іншу інформацію про практику, використання чи звичаї в галузі електронної комерції [59].
- Судове вирішення:
  - держави-члени забезпечують, що судові позови, які передбачаються національним законодавством про діяльність в сфері інформаційних

послуг, надають можливість швидкого прийняття актів, включаючи тимчасові, метою яких є обмеження будь-якого підозрілого порушення та попередження нанесення будь-якої шкоди інтересам.

Додаток до Директиви 98/27/ЄС доповнюється наступним чином: «11. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2000 року про визначені правові аспекти надання інформаційних послуг, зокрема, в сфері електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) (OJ L 178, 17.07.2000, р.1) [59].»

В Угоді про користування онлайн-платформою Airbnb, зазначені положення, стосовно врегулювання відповідальності сторін:

- гість зобов'язується залишити житло в тому ж стані, що і на момент прибуття. Гість несе відповідальність за власні дії та бездіяльність, а також за дії та бездіяльність запрошених ним осіб і осіб, яким він надав доступ в житло, виключаючи господаря, а також будь-яких осіб, запрошених в житло господарем;
- якщо господар заявляє про те, що гість завдав шкоди Помешканню, а також особистого або іншому майну в приміщенні і надає відповідні докази, то господар може стягнути з гостя суму збитку через центр вирішення проблем. Якщо Господар висуває вимога відшкодувати збиток на Airbnb, гостю буде надана можливість відповісти на цю вимогу. Якщо гість погодиться відшкодувати господарю збиток або Airbnb на свій розсуд вирішить, що гість несе відповідальність за вимогу відшкодувати збиток, Airbnb Payments відповідно до умов надання платіжних послуг стягне з гостя і / або відніме із застави за збереження майна (при його наявності) суму, необхідну для покриття вимоги відшкодувати збиток [61]. Airbnb також залишає за собою право будь-якими іншими способами стягувати з гостя грошові кошти і використовувати всі доступні юридичні інструменти в зв'язку з вимогою відшкодувати збиток, в тому числі в зв'язку з претензіями, поданими господарями в рамках гарантії для господарів;

- користувачі погоджуються сумлінно співпрацювати з Airbnb, надавати Airbnb інформацію і здійснювати дії, які можуть бути обґрунтовано запитані компанією Airbnb в зв'язку з вимогами відшкодувати збиток, іншими скаргами або претензіями користувачів щодо (i) житла, а також особистого чи іншого майна в житло (в тому числі в зв'язку з претензіями, поданими господарями в рамках Гарантії Airbnb для господарів), (ii) вражень, (iii) договорів зі Другими господарями або (iv) бронювань з груповою оплатою [61]. На обґрунтовану вимогу Airbnb користувач зобов'язується безоплатно брати участь в медіаційних або схожих процедурах врегулювання суперечок з іншими користувачами, що проводяться Airbnb або третьою стороною за вибором Airbnb або її страховика, в зв'язку зі збитками, компенсації яких Користувач вимагає від Airbnb (в тому числі в суперечках по виплат в рамках Гарантії Airbnb для господарів);
- Airbnb може потребувати відшкодування збитків за певним договором страхування відповідальності домовласника або квартиронаймача або іншим договором страхування у зв'язку зі шкодою або збитками якомусь особистому або іншому майну (в тому числі помешканню) господаря, які ви могли нанести або за які ви несете відповідальність, в тому числі відшкодування виплат по гарантії Airbnb для господарів. Сторони погоджуються сумлінно співпрацювати з Airbnb і надавати Airbnb інформацію, яка може бути обґрунтовано запрошені Airbnb в зв'язку з вимогою відшкодування збитку по вашому договором страхування відповідальності домовласника або квартиронаймача або іншим договором страхування, в тому числі оформляти документи, а також за запитом Airbnb робити інші дії для досягнення зазначеної мети.

В угоді прописані положення стосовно вирішення спорів і арбітражу: положення про врегулювання суперечок у арбітражі застосовується, якщо країною проживання сторони є США; або країною проживання сторони не є

США, але сторона у будь-якому випадку подає позов проти Airbnb в США.

Огляд процедури вирішення спорів. Airbnb докладає всіх зусиль до того, щоб процедура вирішення спорів була зручна для споживачів. У зв'язку з цим процес вирішення спорів, встановлений умовами для фізичних осіб, до яких застосовується п. 19.1, передбачає два етапи:

- неформальні переговори до служби підтримки користувачів Airbnb;
- арбітражний розгляд, має обов'язкову силу для сторін і проведене американській арбітражній асоціацією (ААА) за спеціально розробленими Правилами споживчого арбітражу (з урахуванням змін, внесених положеннями розділу 19, і винятків, викладених в п. 19.6) [61].

Зокрема, правила щодо споживчого арбітражу зазначають:

- позовні заяви можуть направлятися в асоціацію ААА через Інтернет;
- арбітри повинні бути нейтральними; жодна зі сторін не може вибрати арбітра в односторонньому порядку;
- арбітри повинні розкривати будь-яку наявну зацікавленість у результаті справи або зв'язок з будь-якою зі сторін;
- сторони залишають за собою право на свій розсуд звертатися в світові суди за судовим захистом по дрібним претензіями;
- збір за подачу позовної заяви для споживачів не перевищує 200 доларів США;
- споживач може вибрати місце слухання і на свій розсуд брати участь в ньому особисто, по телефону або за допомогою відеоконференції, а за позовами на суму до 25 000 доларів США - за допомогою подання документів до арбітражу;
- приймаючи рішення за позовом, арбітр може надати будь-який засіб правового захисту, яку сторони могли б отримати в суді.

Доарбітражне вирішення спору і повідомлення споживач та/або постачальник, так і компанія Airbnb погоджується повідомити іншу сторону

про відкриття спору і зробити спробу вирішити його шляхом неформальних переговорів до ініціювання арбітражного розгляду. Зі стороною будуть зв'язуватися за адресою електронної пошти, яку було вказано в аккаунті; є можливість звернутися до служби підтримки Airbnb по електронній пошті.

Якщо в результаті сумлінно розпочатої спроби переговорів одна зі сторін залишиться не задоволеною результатом, то сторона, яка має намір продовжити суперечку в арбітражі, погоджується повідомити іншу сторону про це електронною поштою до ініціювання арбітражного розгляду. Для ініціювання арбітражного розгляду необхідно зареєструвати позовну вимогу в ААА і надати іншій стороні оформлене в письмовому вигляді Вимога про проведення арбітражу відповідно до Правил ААА.

Положення щодо угода про арбітраж. Як учасники онлайн-платформи, так і Airbnb погоджується, що будь-які спори, претензії або розбіжності, що виникають у зв'язку з умовами або їх порушенням, припиненням дії, виконанням або тлумаченням, а також у зв'язку з використанням платформи Airbnb, послуг господарів, сервісу груповий оплати або Колективного контенту, будуть вирішуватися за допомогою арбітражного розгляду, що має обов'язкову силу для сторін. У разі розбіжностей з приводу можливості виконання або застосування цієї Арбітражного угоди до безперечно сторони і Airbnb зобов'язується передати рішення цього спірного питання до міжнародного арбітражу.

— До винятків з арбітражного угоди можемо віднести наступні положення: учасники онлайн-платформи і Airbnb погоджується, що такі вимоги виключаються з Арбітражного угоди і підлягають розгляду в суді належної юрисдикції:

— будь-які вимоги щодо фактичного або потенційного порушення виняткових прав, неправомірного використання або привласнення авторських прав, товарних знаків, об'єктів комерційної таємниці, патентів чи інших об'єктів інтелектуальної власності іншої сторони;

— вимоги, що вимагають прийняття термінових забезпечувальних заходів у зв'язку з невідкладними обставинами (наприклад, при наявності безпосередньої загрози, при скоєнні злочину, зломі або кібератаці).

Правила арбітражного розгляду і застосовне право. Справжнє Арбітражна угода являє собою угоду в рамках торгових відносин між штатами, тому тлумачення і виконання цього положення регулюється Федеральним законом США про арбітраж. Арбітражний розгляд буде проводитися асоціацією AAA відповідно до чинних на момент розгляду Правилами комерційного арбітражу та / або іншими арбітражними правилами AAA, які AAA визначить як застосовні («Правила AAA»), з урахуванням змін відповідно до положень розділу умов.

Зміни до Правил AAA - арбітражне слухання і місце арбітражного розгляду. Для зручності проведення арбітражного розгляду Airbnb погоджується з тим, що арбітражне слухання може проводитися за вашим вибором (а) в окрузі місця вашого проживання; (В) в окрузі Сан-Франциско; (С) в будь-якому іншому місці, узгодженому вами з Airbnb; (D) за допомогою телефонної розмови або відеоконференції; (Е) за позовами і зустрічним позовами на суму до 25 000 доларів США - за допомогою подання документів арбітру [61].

Зміни до Правил AAA - гонорари адвокатів та юридичні витрати. Якщо збори за первинну подачу заяви згідно з Правилами AAA при позові на суму до 75 000 доларів США перевищують 200 доларів США, то Airbnb зобов'язується сплатити суму перевищення. Якщо рішення по арбітражному справі буде прийнято в вашу користь, ви маєте право на відшкодування своїх юридичних витрат і витрат на послуги адвокатів відповідно до чинного законодавства і Правилами AAA. Якщо рішення по арбітражному справі буде прийнято на користь компанії Airbnb, то Airbnb зобов'язується не домагатися і справжнім відмовляється від усіх прав на відшкодування своїх юридичних витрат і витрат на послуги адвокатів, які передбачені

чинним законодавством або Правилами ААА. Це положення не застосовується, якщо ваш позов буде визнаний арбітром безпідставним або поданням з метою вимагання.

Рішення арбітра. Рішення арбітра повинно містити істотні обставини справи і висновки, на яких був заснований вердикт. Постанова за арбітражним рішенням може бути винесена на розгляд будь-якого суду, що має належної юрисдикцією. Арбітр може винести декларативне рішення або рішення про судову заборону тільки в індивідуальному порядку і тільки в тому обсязі, який необхідний для забезпечення судового захисту, необхідної позивачем.

Відмова від розгляду позовів судом присяжних. Як ви, так і компанія Airbnb відмовляється від права на розгляд судом присяжних всіх Суперечок, що підлягають арбітражному розгляду.

Відмова від участі в групових або колективних позовах. Як ви, так і компанія Airbnb відмовляється від участі в групових позовах, колективних арбітражних розглядах і колективних адміністративних процесах в якості позивача або учасника. Крім того, при відсутності на те інших письмових угод між вами і Airbnb, арбітр не може об'єднувати позови різних осіб і вести судові засідання по колективним розглядів. Якщо це положення буде визнано нездійсненим в рамках будь-якого Суперечки, то до даного Безперечно не застосовуватиметься Арбітражна угода.

Право, що застосовується при вирішенні спорів і юрисдикція судової інстанції:

- якщо країною проживання є США, ці умови тлумачаться відповідно до законів штату Каліфорнія та Сполучених Штатів Америки без урахування їх колізійних норм. Судові розгляди (за винятком дрібних претензій), виключені з Арбітражного угоди, розглядаються в суді штату або федеральному суді Сан-Франциско (Каліфорнія), якщо сторонами що немає буде погоджено інше. Обидві сторони договору

погоджуються з територіальною підсудністю і персональної юрисдикцією суду Сан-Франциско, штат Каліфорнія;

— якщо країною проживання є Китай, цих Умов регулюються і тлумачаться відповідно до законодавства Китаю. Будь-які спори, що виникають у зв'язку з угодою, розглядаються Китайської міжнародної торгово-економічної арбітражної комісією (КМТЕАК) в Пекіні відповідно до арбітражними правилами КМТЕАК, що діють на момент звернення. При цьому даний пункт не трактуватися як обмеження будь-яких прав Airbnb на звернення до суду відповідної юрисдикції для винесення щодо рішення про примушення до виконання або заборону певних дій, а також на використання інших засобів судового захисту, передбачених Законодавством Китаю і будь-якими іншими законами, які можуть застосовуватися до учасників. Всі арбітражні розгляди повинні вестися англійською мовою. Рішення арбітражного суду є остаточним і обов'язковим для виконання обома сторонами;

— якщо країною проживання не є ні США, ні Китай, то Умови тлумачаться відповідно до законодавства Ірландії. Застосування Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (КМКПТ) виключається. Вибір законодавства не впливає на права сторони як споживача відповідно до норм захисту прав споживача, країни проживання. Якщо сторона діє як споживач, вона погоджується підкорятися невиключної юрисдикції судів Ірландії. Судові розгляди, які ви можете ініціювати проти нас в зв'язку з цими умовами, можуть проходити виключно в суді, розташованому в Ірландії, або в суді за місцем вашого проживання. Якщо Airbnb побажає примусово здійснити будь-які свої права щодо учасника, то зможе зробити це виключно в судах юрисдикції, в якій знаходиться місце проживання сторони. Якщо учасник діє як юридична особа, сторона погоджується підкорятися виключній юрисдикції судів Ірландії.

Uber теж має прописані в умовах користування положення, щодо арбітражного розгляду та вибору права, яке будуть застосовувати сторони при вирішенні спорів. Згідно пункту 6 цих умов:

- якщо інше не зазначено в документі, умови регулюються й тлумачаться винятково відповідно до законодавства Нідерландів, за винятком положень колізійного права.;
- Віденська конвенція про міжнародні купівлю та продаж товарів від 1980 р. (CISG) не поширюється на угоду;
- будь-які суперечки, конфлікти й протиріччя, що виникають унаслідок або загалом у зв'язку з використанням послуг, що надаються, або із застосуванням умов, зокрема такі, що стосуються його дійсності, тлумачення або позовної чинності, спочатку в обов'язковому порядку передаються для примирення сторін у рамках процедури посередництва відповідно до регламенту дружнього вирішення спорів Міжнародної торговельної палати («Примирливий регламент МТП») [6]. Якщо зазначену суперечку не було врегульовано протягом 60 (шістдесяти) днів після подачі клопотання про спрямування суперечки для примирення сторін відповідно до зазначеного Примирливого регламенту МТП, така суперечка вирішується винятково й остаточно в арбітражному порядку відповідно до Арбітражного регламенту Міжнародної торговельної палати («Арбітражний регламент МТП»). Положення про надзвичайного арбітра Арбітражного регламенту МТП виключаються. Суперечка вирішується 1 (одним) арбітром, призначеним відповідно до Регламенту МТП;
- місцем проведення як посередницької процедури, так і арбітражного розгляду є Амстердам, Нідерланди, що не порушує жодних прав, які ви можете мати відповідно до ст. 18 Регламенту «Брюссель I біс» (ОJ ЄС 2012 L351/1) і/або ст. 6:236n Цивільного кодексу Голландії [6];
- посередницька процедури й/або арбітражний розгляд відбуваються англійською мовою. Проте, якщо сторони не розмовляють

- англійською, у цьому випадку посередництво й/або арбітраж проводиться англійською та рідною мовою сторони;
- існування й утримування досудового врегулювання й арбітражного провадження, включаючи документи й записки, представлені сторонами, переписку з МТП, переписку з посередником із питань урегулювання, а також переписку, накази й рішення, винесені єдиним арбітром, є строго конфіденційними й не можуть розкриватися третім особам без прямої письмової згоди іншої сторони, якщо тільки: (i) розкриття третім особам обґрунтовано необхідно в контексті проведення досудового врегулювання або арбітражного розгляду; а також (ii) третя особа беззастережно погоджується в письмовій формі взяти на себе зобов'язання із захисту конфіденційності, передбачені договором.

Тобто, умови використання онлайн-платформи Uber, більш детально та конкретно прописують положення, щодо застосованого права та процедури вирішення спорів між сторонами.

В угодах Alibaba Group, а саме стосовно регулювання діяльності онлайн-платформи AliExpress, зазначено:

Alibaba.com надає своїм користувачам безкоштовне використання площадок для обговорення на сайті, щоб заохочувати, чесне та поважне спілкування між усіма користувачами;

- кожен учасник визнає, що всі дані, текст, програмне забезпечення, музика, звук, фотографії, графічні зображення, відео, повідомлення чи інші матеріали, публічно розміщені або приватні, передані через дошку обговорень на сайті, є виключною відповідальністю від користувача, який виклав такий контент. Це означає, що автор публікації, несе повну відповідальність за весь вміст, який завантажується або розміщується через наші дошки обговорень на сайті [62];

— Alibaba.com залишає за собою право видаляти або редагувати будь-які повідомлення за власним розсудом без попереднього повідомлення;

— за жодних обставин компанія Alibaba.com не несе жодної відповідальності за будь-який вміст, включаючи (без обмежень) будь-які помилки чи упущення в будь-якому вмісті або будь-які втрати або пошкодження будь-якого виду, понесені внаслідок використання платформ для обговорень, кожен учасник погоджується оцінювати та виконувати всі ризики, пов'язані з використанням будь-якого змісту, включаючи будь-яку залежність від його точності та повноти [62].

Кожен учасник розуміє, що, використовуючи дошки обговорень Alibaba.com на сайті, такий член може бути сприйнятий вмістом, який є образливим, непристойним або неприйнятним.

Без шкоди для відповідальності кожного члена відповідно до пункту 3 цієї угоди, кожен член погоджується не використовувати дошки обговорень на сайті:

а) завантажувати, публікувати або надсилати будь-який вміст, який є незаконним, шкідливим, загрозовим, зловмисним, зневажливим, наклепницьким, вульгарним, нецензурним, інвазивним чинником іншої особи, ненависним або расовим, етнічним або іншим чином неприйнятним;

б) будь-яким чином заподіяти шкоду неповнолітнім;

в) видавати себе за будь-яку особу або суб'єкт, заявляти про неправдиву позицію приналежності з особою або юридичною особою або приховати походження будь-якого змісту;

г) будь-кого роду переслідувати;

е) використовувати особисті дані про інших користувачів для цілей, не пов'язаних з оголошенням, або розкривати особисті дані в комісії з обговорень про третіх осіб без їх дозволу;

ф) завантажувати, публікувати або надсилати будь-яку електронну пошту будь-який вміст, який учасник не має права передавати за будь-яким законом або за контрактом;

г) завантажувати, публікувати або надсилати будь-який електронний лист, який порушує будь-які права інтелектуальної власності чи інші законні права будь-якої сторони;

h) завантажувати, публікувати або надіслати електронною поштою будь-яку небажану або несанкціоновану рекламу, рекламні матеріали, "небажану пошту", "спам", "ланцюжки" або будь-яку іншу форму заявок;

і) завантажувати, публікувати чи надсилає електронне повідомлення будь-який вміст, що містить комп'ютерні віруси або будь-який інший комп'ютерний код, файли або програми, призначені для переривання, знищення або обмеження функціональності будь-якого комп'ютерного програмного забезпечення, обладнання або телекомунікаційного обладнання;

j) завантажувати, публікувати або надсилати будь-яку електронну пошту будь-який вміст, який містить скаргу щодо послуг Alibaba.com, або посилається на таку скаргу на сайті або будь-які інші члени; будь-яка скарга має бути спрямована на адресу електронної пошти на сайті служби підтримки клієнтів;

к) порушувати будь-які регуляторні національні або внутрішні закони чи правила.

Кожен член онлайн-платформи, відшкодовує та затримує компанію Alibaba.com та її дочірні компанії, афілійовані особи, працівників, службовців, агентів чи партнерів від будь-яких прямих чи непрямих збитків або збитків (включаючи рентабельні втрати та втрата прибутку, доброзичливості чи комерційних можливостей), що виникають внаслідок будь-якої претензії третьої сторони стосовно будь-якого вмісту, який такий член завантажив, опублікував або надіслав електронною поштою чи розмістив у своєму оголошенні на сайті, такий випадок потребує обговорення у так званому «спорі» та виявлені порушень самим контентом.

Отримавши інформацію про будь-які подібні порушення, Alibaba.com може заборонити, видаляти або забороняти будь-який вміст,

пов'язаний із цими порушеннями, або що Alibaba.com на власний розсуд вважає шкідливі для громадськості або права Alibaba.com або будь-який з її філій, ліцензіарів, партнерів або членів.

Компанія Alibaba.com залишає за собою право вживати будь-яких заходів, які вона вважає необхідними для запобігання порушення учасником включаючи наступне:

- а) надсилати попереджувальний лист відповідному члену (де Alibaba.com вважає порушенням незначними) ; або
- б) забороняє відповідному Членові від форумів на Сайті (де порушення вважаються Alibaba.com основними).

Усі випадки реєструються і рішення Alibaba.com є остаточним, у всіх таких випадках.

Вся інформація та / або інший вміст, розміщений на сайті службою Alibaba.com або членами або сторонніми партнерами, надаються лише для інформаційних цілей і ні за яких умов не повинні тлумачитись як юридичні та / або комерційні консультації чи юридичні твердження, членам рекомендується шукати незалежну професійну консультацію в таких ситуаціях.

У випадку, якщо у будь-якого користувача із Сполучених Штатів є суперечка з будь-якою стороною угоди, такий член зобов'язується випустити та виплати компенсацію Alibaba.com (і нашим агентам, філіям, директорам, посадовим особам та працівникам) з усіх претензій, вимог, позовів, проваджень, витрати та збитки (включаючи, але не обмежуючись, будь-які фактичні, спеціальні, випадкові або опосередковані збитки), що виникають або пов'язані з такою трансакцією).

Не зважаючи на можливість розгляду та вирішення спорів між сторонами у сфері економіки спільної участі у національних судових інстанціях, перевагу надають саме міжнародним арбітражним установам. При вивченні угод про користування онлайн-платформ спільної участі, можемо зазначити, що вони кожний мають «свій» міжнародний арбітраж.

Виявлено, що: Airbnb здійснює розгляд у американській арбітражній асоціацією (AAA) чи розглядаються Китайської міжнародної торгово-економічної арбітражної комісією (КМТЕАК); Uber відсилає Міжнародної торговельної палати; Alibaba Group відсилає сторони до країни їх громадянства чи до обговорення спірних питань на своїх площадках. Якщо, сторону будуть вбачати доцільним та неможливість вирішення спору примиренням, то вони вже мають звернутися до міжнародного арбітражу.

Виявлено способи розгляду спорів між учасниками онлайн-платформ спільної участі, серед яких: досудове вирішення спорів між сторонами, положення стосовно яких зазначені у директивах Європейського Союзу та в умовах користування онлайн-платформ; вирішення спорів між сторонами у національних судових інстанціях; вирішення спірних питань між учасниками економіки спільної участі у міжнародних арбітражних інстанціях, положення щодо звернення до міжнародних арбітражів зазначено в умовах користування онлайн-платформою спільної участі. Тобто, кожна онлайн-платформа спільної участі зазначає в своїх умовах користування онлайн-платформою конкретний міжнародний арбітраж та/або альтернативні способи вирішення спірних питань між користувачами.

3.4. Відповідальність онлайн-платформ спільної участі

Національні правила держав-членів, щодо відповідальності застосовуються до економіки спільної участі, наприклад, у зв'язку з поганим виконанням контрактів або порушення умов договору. Водночас законодавство ЄС (директива щодо електронної комерції) передбачає [63], що онлайн-платформи за певних обставин можуть бути вільними від відповідальності за інформацію, яку вони зберігають. Питання відповідальності платформ має вирішуватись у кожному конкретному випадку, залежно від послуг, що нею надаються. Платформа спільної участі може бути звільнена від відповідальності посередника якщо:

- послуги, що надаються, мають технічний, автоматичний і пасивний характер;
- платформа не має відомостей про незаконну інформацію, що зберігається на веб-сторінці, або після того, як це стає відомо, вона швидко видаляє цю інформацію або забороняє доступ до неї.

Згідно зі ст. 15(1) Директиви щодо електронної комерції, держави-члени ЄС не можуть зобов'язати платформи, за умови, що вони надають послуги хостингу, здійснювати загальний контроль або активно виявляти факти чи обставини, що вказують на незаконну діяльність [59]. Платформи спільної участі можуть добровільно перевіряти ідентифікаційні дані постачальників або якість послуг, які вони надають. Однак це не може за умовчужанням розглядатись як свідчення активної ролі платформи спільної участі. Той факт, що платформа спільної участі добровільно перевіряє постачальників, які пропонують послуги на її основі, а також пропонує допоміжні види діяльності, такі як платіжні засоби або рейтингові послуги, не означає автоматично, що платформа не може більше розраховувати на звільнення від відповідальності за послуги хостингу, які вона надає. Однак платформа спільної участі не звільняється від відповідальності за будь-які послуги, які вони самі пропонують, зокрема платіжні послуги. Європейська Комісія закликає платформи спільної участі продовжувати добровільні

зусилля щодо боротьби з незаконним контентом в мережі Інтернет та підвищувати довіру споживачів до себе. У повідомленні Європейської Комісії щодо онлайн-платформ та єдиного цифрового ринку ЄС зазначається, що збереження існуючого режиму відповідальності посередників має вирішальне значення для подальшого розвитку цифрової економіки в ЄС [63].

Певні онлайн-платформи закріпили у своїх умовах користування, положення стосовно відповідальності, наприклад:

- Airbnb

- якщо країною проживання не є ЄС, то сторона погоджується з тим, що в максимальному ступені, дозволеної законом, бере на себе весь ризик, що виникає в зв'язку з доступом до платформи Airbnb і колективному контенту або їх використанням, публікацією або бронюванням оголошень через платформу Airbnb, перебуванням у житлі;
- ні Airbnb, ні будь-яка інша особа, яка бере участь в наданні платформи Airbnb або колективного контенту, не несе відповідальності за випадкові збитки, що визначаються особливими обставинами справи, а також за збитки, що присуджуються в порядку покарання, або побічні збитки, включаючи упущену прибуток, втрату даних або шкоди діловій репутації, перебої в обслуговуванні, пошкодження комп'ютера або збої в системі, витрати на заміну продукції або послуг, за будь-які збитки внаслідок заподіяння особистої шкоди, за тілесні ушкодження або моральні збиток, що виникають у зв'язку з (i) умовами, або (ii) пов'язані з використанням або неможливістю використання платформи Airbnb або колективного контенту, (iii) зі спілкуванням, обміном інформацією або зустрічами з іншими користувачами або особами, з якими ви взаємодієте в ході використання платформи Airbnb, а також (iv) з публікацією оголошення або бронюванням житла по оголошенню, в тому числі з

наданням або використанням послуг господаря по оголошенню, незалежно від того, обумовлені ваші вимоги положеннями гарантії або договору, фактом правопорушення (в тому числі через необережність), відповідальністю за якість продукції або іншими підставами, а також незалежно від того, чи була компанія Airbnb проінформована про можливість настання таких збитків, навіть якщо з'ясується, що використання обмежених засобів правового захисту, зазначених в умовах, не дозволяє досягти їх основної мети [61]. За винятком зобов'язань по перерахуванню плати господарям згідно з цими умовами або згідно підтверженому вимогу в рамках гарантії для господарів, сукупна відповідальність компанії Airbnb, що виникає в зв'язку з умовами та використанням вами платформи Airbnb, в тому числі в результаті публікації оголошень або бронювання житла по оголошеннях через платформу Airbnb, використання або неможливості використання платформи Airbnb або колективного контенту, а також у зв'язку з житлом або при взаємодії з іншими користувачами, ні за яких умов не може перевищувати суму, яку ви заплатили або повинні заплатити за бронювання через платформу Airbnb як гостя за останні 12 (дванадцять) місяців до події, яка стала підставою для настання відповідальності;

— у разі, якщо сторона є господарем, сукупна відповідальність компанії Airbnb ні за яких умов не може перевищувати суму, сплачену компанією Airbnb за останні 12 (дванадцять) місяців до події, яка стала підставою для настання відповідальності, або 100 (сто) доларів США, якщо такі платежі не здійснювалися [61].

Перераховані вище обмеження відшкодування збитків є основоположними аспектами договірних відносин між учасниками і компанією Airbnb. Закони деяких країн не допускають виключення або обмеження відповідальності за непрямі або випадкові збитки, тому ці обмеження можуть не мати сили відносно вас. Якщо ви проживаєте за

межами території США, вищевказане обмеження не поширюється на відповідальність компанії Airbnb в разі смерті або заподіяння шкоди життю або здоров'ю в результаті недбалості, навмисного введення в оману або спотворення фактів стосовно суттєвих питань, а також на її відповідальність в інших випадках, якщо така відповідальність не може виключатися або обмежуватися відповідно до чинного законодавства.

Якщо країною проживання є ЄС, компанія Airbnb відповідно до чинного законодавства несе відповідальність за навмисні дії і грубу необережність компанії, її законних представників, директорів та інших уповноважених осіб. Це ж правило поширюється на надання гарантій і інші види суворої відповідальності, а також відповідальність у разі провини за заподіяння шкоди життю або здоров'ю. Airbnb несе відповідальність за порушення істотних договірних зобов'язань, через необережність допущені компанією, її законними представниками, директорами та іншими уповноваженими особами;

Істотними договірними зобов'язаннями визнаються обов'язки Airbnb, на належне виконання яких ви зазвичай покладаетесь і повинні покладатися для належного виконання контракту. При цьому сума відповідальності обмежується стандартним прогнозованим збитком. Будь-яка інша відповідальність Airbnb виключається.

- Uber

Не несе відповідальності за прямі, непрямі, випадкові, штрафні, непередбачені, фактичні або опосередковані збитки, зокрема втрачений прибуток, втрачені дані, тілесні пошкодження або матеріальні збитки, пов'язані з послугами або іншим способом обумовлені використанням послуг, навіть якщо компанію попередили про можливість настання таких збитків [6]. Компанія не несе відповідальності за будь-які збитки, зобов'язання або витрати, що виникли внаслідок: використання послуг учасниками онлайн-платформи та здійснення дій з метою отримання послуг або відсутності можливості отримання доступу до послуг або їх

використання; будь-які угоди або відносин між сторонами й будь-яким стороннім постачальником, навіть якщо компанія була попереджена про можливість настання таких збитків.

Компанія не несе відповідальність за затримку в наданні послуг або відсутність доступу до них з причин, які перебувають поза розумним контролем із її боку.

- Alibaba Group:

- Alibaba.com не несе відповідальності за збитки або їхні наслідки, а учасник погоджується не пред'являти жодних позовів чи претензій;

- кожен учасник погоджується компенсувати Alibaba.com, його працівникам, агентам та представникам та утримувати їх від будь-яких втрат, претензій та зобов'язань (включаючи судові витрати на повну виплату компенсації), які можуть виникнути внаслідок подання заяви, публікації матеріали або їх видалення, з використанням цією службою або порушенням угоди цією угодою або умов використання.

Кожен користувач також погоджується з тим, що Alibaba.com не несе відповідальності та не несе ніякої відповідальності перед ним чи будь-яким іншим за будь-який матеріал, розміщений такими членами або третіми сторонами, включаючи шахрайський, неправдивий, оманливий, неточний, наклепницький, образливий чи незаконний матеріал, і що ризик пошкодження з такого матеріалу повністю залежить від кожного члена. Alibaba.com залишає за собою право; за свій рахунок, взяти на себе виняткову захист та контроль за будь-яким іншим способом, що підлягає відшкодуванню членом, у якому випадку член співпрацює з Alibaba.com, заявивши про будь-яку наявну захист [62].

Обмеження відповідальності: Alibaba.com відмовляється від будь-яких гарантій, неявних або інших, включаючи, але не обмежуючись будь-якими гарантій стан, якість, надійність, використання, надійність, придатність для певних цілей або відсутність; не дає гарантій про дійсність,

точності, надійності, якості, стабільності, повноту або актуальність будь-якої інформації, наданої через сайт.

Будь-який матеріал, завантажений або іншим способом отриманий через використання сервісу, виконується на власний розсуд і ризик кожного члена організації, і кожен член організації несе повну відповідальність за будь-який збиток, заподіяний його комп'ютерній системі, або втрату даних, які виникають при завантаженні будь-якого такого матеріалу. Жодні поради або інформація, будь то усна або письмова, отримана будь-яким членом компанії Alibaba.com або через службу або через нею, не створює жодної гарантії, прямо не зазначеної в угоді.

Сайт може надавати послуги користувача або продукти, надані незалежними третіми сторонами. Жодні гарантії чи подання щодо таких послуг чи продуктів не надаються. Ні в якому разі Alibaba.com та його філії не повинні нести відповідальність за будь-які такі послуги чи продукти.

Ні за яких обставин компанія Alibaba.com не несе відповідальності за затримку або невдачу або порушення служби, яка прямо або опосередковано пов'язана з діями природи, силами чи причинами, що не залежать від його розумного контролю, включаючи, але не обмежуючись, інтернет-збої, комп'ютер, телекомунікації або будь-які інші відмови устаткування, електричних збоїв харчування, страйки, трудові спори, масові заворушення, повстань, громадянських заворушень, брак робочої сили або матеріалів, пожежі, повені, шторми, вибухи, стихійні лиха, війни, урядові заходи, розпорядження місцевих або іноземних судів або трибуналів або невиконання третіх сторін.

У межах, встановлених законом, Alibaba.com не несе відповідальності за будь-які, прямі, непрямі, штрафні, випадкові або непрямі збитки або будь-які збитки (включаючи, але не обмежуючись збитками за втрату прибутку або заощаджень, переривання бізнесу, втрата інформації), незалежно від контракту, необережності, делікту або іншої або будь-якої іншої шкоди, що виникає внаслідок будь-якого із наведених нижче дій:

- а) використання або неможливість використання служби;
- б) будь-який дефект у товарах, зразках, даних, інформації або послугах, придбаних або отриманих від члена або стороннього постачальника послуг через сайт;
- в) несанкціонований доступ третьою стороною до даних або приватної інформації будь-якого члена;
- г) заяви чи поведінка будь-якого користувача сайту; або
- д) будь-яке інше питання, що стосується служби, але яке виникає, включаючи недбалість [62].

Незважаючи на будь-яке з вищевказаних положень, сукупної відповідальності Alibaba.com, його співробітників, агентів, філій, представників або особи, що діє від його імені щодо кожного члена для всіх вимог, що впливають з використання сервісу або сайту, повинна бути обмежений до 100 ГРК. Попереднє речення не перешкоджає вимозі члена-учасниці довести фактичну шкоду. Усі претензії, що виникають у зв'язку з використанням служби, повинні бути подані протягом одного року з моменту виникнення підстави справи або такого більш довгого строку, як це передбачено будь-яким чинним законодавством, що регулює угоду.

Питання відповідальності платформ має вирішуватись у кожному конкретному випадку, залежно від послуг, що нею надаються. Платформа спільної участі може бути звільнена від відповідальності посередника якщо: послуги, що надаються, мають технічний, автоматичний і пасивний характер; платформа не має відомостей про незаконну інформацію, що зберігається на її веб-сторінці, або після того, як це стає відомо, вона швидко видаляє цю інформацію або забороняє доступ до неї. Тому, кожна онлайн-платформа спільної участі сама прописує загальні чи конкретні положення регулювання відповідальності. Певні учасники економіки спільної участі, доволі детально прописують положення у конкретних ситуаціях та їх відповідальність.

Виявлено особливості відповідальності онлайн-платформ спільної участі, а саме: користувачі онлайн-платформ беруть на себе всі ризики і відповідальність; платформа несе відповідальність лише за порушення нею послуг, які вона сама пропонує своїм користувачам; онлайн-платформи детально прописують у своїх умовах користування положення щодо відповідальності сторін, тобто кожна платформа має свої специфічні положення стосовно відповідальності сторін; відповідальність певних онлайн-платформ залежить від місяця проживання користувачів; компанії виключають відповідальність за будь-якого роду збитки.

ВИСНОВКИ

Дослідження міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі проведено на основі аналізу внутрішньодержавного законодавства та міжнародних угод, практики їх застосування та наукової доктрини з питань теми дослідження з метою вирішення актуального наукового завдання – удосконалення міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі.

У результаті проведеної роботи виявлено ряд теоретичних та практичних проблем щодо предмету дослідження і підготовлено відповідні висновки та пропозиції, до основних з яких належать такі:

1. виявлено чинники, які вплинули на становлення і впливають на розвиток правового регулювання економіки спільної участі: до чинників, що вплинули на становлення належать деякі з перших форм людських операцій включали обмін товарами та послугами без будь-якого обміну грошима; цифрова еволюція, перейшла на концепцію створення можливості, за яких люди можуть монетизувати свої навички та належним чином використовувати невикористані ресурси; не було обговорень стосовно становлення регулювання економіки спільної участі, не дивлячись на її стрімкий розвиток; не було обговорень стосовно взаємовідносин між учасниками економіки спільної участі та державними органами; велика кількість підприємств, які не входили до економіки спільної участі, порушували національне законодавство та/або місцеве законодавство. Серед чинників, що впливають на розвиток економіки спільної участі: потреба у забезпеченні вільного, відкритого та якісного доступу до Інтернету, усіх верств населення; перехід великої кількості компаній на онлайн-платформи спільної участі та створення нової моделі ведення бізнесу; потреба у розробці законодавчої бази у сфері регулювання діяльності економіки спільної участі, саме через велику кількість порушень з боку компаній - учасниць цієї сфери; через розвиток онлан-платформ спільної участі та переходу більшості компаній, з'явилась потреба у забезпеченні кібербезпеки;

реформа авторського права з метою підвищення рівня захисту цифрового контенту; забезпечення не тільки законодавчого закріплення а і впровадження регулюємих положень на практиці.

2. виявлено закономірності у становленні і розвитку міжнародно-правового регулювання економіки спільної участі: за час вивчення та аналізу законодавчих актів держав, матеріалів науково-практичних конференцій, офіційних заяв урядів держав, ми можемо зробити висновок про те що існує доволі сумна закономірність у світовому законотворенні. А саме: поява законодавчого закріплення чи законопроекту стосовно регулювання якогось з сегментів діяльності економіки спільної участі урядом КНР. Через певний період часу, ми можемо побачити ідентичний законопроект та/або закон стосовно регулювання діяльності того самого сегменту економіки спільної участі урядом Сполучених Штатів Америки. Також, через кілька років, ми зможемо ці положення зустріти у заявах та "нових напрямках політики" Європейського Союзу.

3. виявлено загальні ознаки онлайн-платформ спільної участі, а саме: місце реєстрації та місце знаходження серверів не завжди однаково; вільний доступ споживачів до ринку онлайн-платформ спільної участі; усі учасники онлайн-платформ спільної участі, мають погодитись з умовами користування цих онлайн-платформ. Тобто, кожна онлайн-платформа має свої угоди, та конкретні правила, які учасники не мають порушувати; міжнародна спільнота не розробила конкретного міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ; кожна онлайн-платформа спільної власності має чіткий напрям діяльності; розвиток нової стратегії ведення бізнесу; великий рівень конкурентоспроможності у порівнянні з «традиційними» формами ведення бізнесу.

4. сформульовано поняття онлайн-платформ спільної участі - це платформа у мережі Інтернет, за допомогою якої власники певних об'єктів надають свої послуги споживачам на цих онлайн-платформах спільної участі.

5. визначено основну умову доступу до ринків економіки спільної участі - це дотримання умов користування кожною онлайн-платформі, на якій особа здійснює свою споживчу чи постачальницьку діяльність. На міжнародному та внутрішньодержавному рівнях не закріплено конкретних положень, що стосуються встановлення умов доступу до ринку, такі положення прописані в умовах користування онлайн-платформ.

6. виявлено основні напрямки міжнародно-правового та внутрішньодержавного правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, а саме: додержання принципів недискримінації, технологічної нейтральності та функціональної еквівалентності; закріплення норм, щодо складання і дійсності контрактів, що укладаються за допомогою електронних засобів, атрибуції повідомлень даних, підтвердження отримання та визначення часу і місця відправлення; удосконалення положень, що стосуються електронної торгівлі в області перевезень вантажів; налагодження співробітництва між національними податковими органами та платформами спільної участі.

7. виявлено основні бар'єрні положень доступу до ринку економіки спільної участі: недостатність закріплення положень стосовно конфіденційності та добросовісним володінням даними; можливість створення цінової та расової дискримінації; недосконалість механізму вирішення спорів між сторонами-учасниками економіки спільної участі; недосконалість системи оподаткування; нерівність правового регулювання діяльності традиційних бізнес моделей підприємств та підприємств у сфері економіки спільної участі; повільне реагування органів державної влади, на зміни у сфері і виникає потреба у своєчасності реагування, а зміни цього сегменту; недостатня прозорість механізмів як міжнародно-правового так і внутрішньодержавного регулювання економіки спільної участі.

8. виявлено особливості саморегулювання онлайн-платформами спільної участі відносин між користувачами конкретних онлайн-платформ: кожна онлайн-платформа створює свої умови та правила поведінки, які у

свою чергу, регулюють відносини між усіма задіяними особами; загальні правила для користувачів стосуються: правильності інформації про особу, яку потрібно підтвердити; користувачі беруть на себе всі ризики та відповідальність; більша захищеність прав споживачів, ніж прав постачальників послуг; обов'язкове дотримання умов користування онлайн-платформи; користувачі послуг повинні бути повнолітніми та дієздатними особами; перш ніж особа зможе приступити до замовлення товару чи послуг, вона повинна зареєструватись на онлайн-платформі.

9. виявлено поняття споживачів онлайн-платформ спільної участі - це учасники економіки спільної участі, користувачі онлайн-платформ спільної участі, які реєструються, купують товари та/або замовляють послуги у постачальників на онлайн-платформах. Та уточнено зміст прав споживачів онлайн-платформ спільної участі: вільний доступ до запропонованих товарів та/або послуг на онлайн-платформах спільної участі; належна якість продукції та послуг; безпечність товарів та послуг; має зареєструватись на платформи та не може використовувати обліковий запис іншої особи; повинен дотримуватись чинного законодавства держави; повинен дотримуватись умов користування кожної онлайн-платформи, споживачем якої є особа; користування послугами, тільки у законних цілях; особа повинна надати всю інформацію, у тому числі і особисту, що потребують форми реєстрації онлайн-платформи.

10. виявлено поняття постачальника послуг онлайн-платформ спільної участі - це фізична чи юридична особа, яка постачає товари та/або надає послуги на онлайн-платформі спільної участі. Та уточнено зміст прав постачальників послуг онлайн-платформ спільної участі: отримання ліцензії від онлайн-платформ спільної участі; доступ до додатків та їх використання на особистому пристрої, виключно з метою надання послуг; використання будь-якого вмісту, інформації та структурних матеріалів; надання будь-якої інформації, що потрібна для реєстрації облікового запису на онлайн-платформі спільної участі; додержання умов, які було зазначено у

пропозиції; недопустимість порушення авторського та патентного права держав; повна відповідальність за товар, який поставляють споживачу; дотримання чинного законодавства держав та умов використання онлайн-платформи; дотримання якості і всієї специфікація товару та/або послуг; зазначена інформація повинна співпадати з фото, відео, що розміщені у профілі постачальника.

11. виявлено способи розгляду спорів між учасниками онлайн-платформ спільної участі, серед яких: досудове вирішення спорів між сторонами, положення стосовно яких зазначені у директивах Європейського Союзу та в умовах користування онлайн-платформ; вирішення спорів між сторонами у національних судових інстанціях; вирішення спірних питань між учасниками економіки спільної участі у міжнародних арбітражних інстанціях, положення щодо звернення до міжнародних арбітражів зазначено в умовах користування онлайн-платформою спільної участі.

12. виявлено особливості відповідальності онлайн-платформ спільної участі: користувачі онлайн-платформ, беруть на себе всі ризики і відповідальність; платформа несе відповідальність лише за порушення нею послуг, які вона сама пропонує своїм користувачам; онлайн-платформи детально прописують у своїх умовах користування, положення щодо відповідальності сторін, тобто кожна платформа має свої специфічні положення стосовно відповідальності сторін; відповідальність певних онлайн-платформ залежить від місяця проживання користувачів; компанії виключають відповідальність за будь-якого роду збитки.

Вперше здійснене системне, комплексне дослідження питань міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі дозволило отримати нові наукові положення і обґрунтувати пропозиції щодо міжнародно-правового регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі, здатні принести економічний ефект. Також, вперше було визначено поняття онлайн-платформи спільної участі. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення міжнародно-правового

регулювання діяльності онлайн-платформ спільної участі. Запропоновано створення міжнародної організації, направленої на регулювання діяльності онлайн-платформи спільної участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матанцев А.Н. Анализ рынка. Настольная книга маркетолога. – М.: Альфа-Пресс, 2009. – 552 с
2. Александр Шишкин, Наталья Шишкина. Экономическая теория: учебник для вузов, Том 1; ВЛАДОС, 2017. – 444с
3. The Sharing Economy: Accessibility Based Business Models for Peer-to-Peer Markets. European Commission, “Business Innovation Observatory”. September 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.scribd.com/document/304600036/12-She-Accessibility-Based-Business-Models-for-Peer-to-Peer-Markets-En#>
4. Inman, Philip. Uber and Airbnb show the sharing economy is on its way – like it or not . [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.theguardian.com/business/economics-blog/2014/jun/15/sharing-economy-uk-mobile-technology-uber-airbnb>
5. Stein, Janice “Sharing economy” benefits may not live up to hype [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cbc.ca/news/business/sharing-economy-benefits-may-not-live-up-to-hype-janice-stein-1.2867041>
6. Юридическая информация UBER В.В. УМОВИ Й ПОЛОЖЕННЯ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.uber.com/legal/terms/ua/>
7. Uber Organizational Structure. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://research-methodology.net/uber-organizational-structure-3/>
8. Analysis of Business Structure of Uber. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://blog.ipleaders.in/business-structure-of-uber/>
9. "How do I create an account?". Airbnb. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.airbnb.com/help/article/221/how-do-i-create-an-account>
10. "What are Airbnb service fees?". Airbnb. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.airbnb.com/help/article/1857/what-is-the-airbnb-service-fee>

11. "Become an Experience Host". Airbnb. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.airbnb.com/host/experience>
12. Rosenbush, Steven . "Homeowners Tap the Income in Their Homes". The Wall Street Journal. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.wsj.com/articles/homeowners-tap-incon>
13. life-in-travels.ru: Что такое airbnb. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.life-in-travels.ru/airbnb>;
14. Airbnb запускает рассрочку оплаты аренды жилья [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://realty.ria.ru/news_house/20180116/1512717560.html;
15. airbnb.ru: Что происходит, если хозяин жилья отменил мое бронирование? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.airbnb.com/help/article/170/what-happens-if-my-host-cancels-my-reservation>
16. Diversity [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.airbnb.ru/diversity>
17. Georgios Zervas, Davide Proserpio & John Byers, The Rise of the Sharing Economy: Estimating the Impact of Airbnb on the Hotel Industry 6 (Bos. Univ. Sch. Mgmt., Research Paper No. 2013-16, 2015). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.heartland.org/sites/default/files/airbnb.pdf>
18. Steven T. Jones & Parker Yesko, Into Thin Air, S.F. BAY GUARDIAN ONLINE (Aug. 6, 2013). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sfbg.com/2013/08/06/thin-air> [<http://perma.cc/NQ65-9XCH>].
19. E-commerce. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://gettingthedealthrough.com/area/11/jurisdiction/23/e-commerce-united-states/>
20. Lichtenstein F. (2014) New Framework for Online Sales in China – Two Sets of Regulations Take Effect. E-Commerce Law and Policy. [Электронный

- ресурс]. – Режим доступа : <http://e-comlaw.com/e-commerce-law-and-policy/hottopic.asp?id=1417>
21. WIPO (1993) Law of the People's Republic of China on Protection of Consumer Rights and Interests. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn174en.pdf>
22. China Trade in Services (2004) Electronic Signature Law of the Peoples' Republic of China, 28 August. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tradeinservices.mofcom.gov.cn/en/b/2007-11-29/13694.shtml>
23. State Administration for Industry & Commerce (2014) Guójiāgōngshānghángzhènggu nlíz ngjúlìng. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lawinfochina.com/display.aspx?id=16309&lib=law> (accessed 18 October 2017). (In Chinese.)
24. China Daily (2016) China Completes Drafting E-commerce Law. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://europe.china-daily.com.cn/business/2016-03/10/content_23812316.htm
25. Office of the Central leading Group for Cyberspace Affairs (2014) The First Meeting of the Office of the Central Leading Group for Cyberspace Affairs is Convened and Xi Jinping Makes Important Speech. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.cac.gov.cn/2014-02/27/c_133148354.htm
26. Цифровая экономика для устойчивого экономического роста. Регулирование электронной коммерции в КНР: риски и возможности для международного сотрудничества. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://iorj.hse.ru/data/2017/12/06/1161298335/T.A.%20.pdf>
27. Cybersecurity Law (2015) Cyber Security Law of the People's Republic of China (Draft). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.npc.gov.cn/npc/xinwen/lfgz/flca/2015-07/06/content_1940614.htm.
28. Онлайн-платформы и единый цифровой рынок ЕС: подводные камни регулирования. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://zakon.ru/blog/2016/2/20/onlajnplatformy_i_edinyj_cifrovoj_rynok_es_podvodnye_kamni_regulirovaniya

29. E-Commerce Transactions and Applicable Laws. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.internetlawyer-blog.com/e-commerce-transactions-and-applicable-laws/>
30. Kenney, M., & Zysman, J. (2016). The rise of the platform economy. *Issues in Science and Technology*, 32(2), 61–69. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://issues.org/32-3/the-rise-of-the-platform-economy/>
31. PCI (2016) Transportation Network Company - States with Enacted Legislation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viewer.zmags.com/publication/60841263#/60841263/1>
32. Notte, J. (2014, October 14). Safety Worries Make Uber, Lyft Fair Game for Taxi Watchdogs. *TheStreet*, p.1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.thestreet.com/story/12904217/1/safety-worries-make-uber-lyft-fair-game-for-taxi-watchdogs.html>
33. Campbell, H. (2016, August 1). Top 9 Ways To Contact Uber Support When You Need Help. *The Ride-share Guy*, p. 1. Retrieved February 17, 2017, from: <http://therideshareguy.com/top-6-ways-to-contact-uber-when-you-need-help/>
34. Hawkins, A. (2016a, March 10). Uber has a secret 800 number for emergencies. *The Verge*, p.1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theverge.com/2016/3/10/11196352/uber-secret-emergency-hotline-panic-button-kalamazoo>
35. Рудік О.С. Політика ЄС щодо розвитку економіки спільної участі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/5.pdf)
36. A European agenda for the collaborative economy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Brussels, 2.06.2016 COM(2016) 356 final. – Retrieved June 14, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>

37. The Current and Future State of the Sharing Economy. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/12/sharingeconomy_032017final.pdf
38. Towards a single EU VAT area – Time to decide: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an action plan on VAT. – Brussels, 7.04.2016 COM(2016) 148 final. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/action_plan/com_2016_148_en.pdf.
39. Jabbari, P. (2016, June 2). Uber, trust, and price discrimination, Sustainable Transportation Lab, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://faculty.washington.edu/dwhm/2016/06/02/uber-trust-and-price-discrimination/>
40. Hawkins, A. (2016b, June 23). Uber is trying to make you forget that surge pricing exists. The Verge, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.theverge.com/2016/6/23/12017002/uber-surge-pricing-upfront-fare-app-update-announcement>
41. Lowrey, A. (2014, January 10). Is Uber’s Surge-Pricing an Example of High-Tech Gouging? The New York Times, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.nytimes.com/2014/01/12/magazine/is-ubers-surge-pricing-an-example-of-high-tech-gouging.html?_r=1
42. Worstall, T. (2016, September 20). Freakonomics’ Steven Levitt On How Inefficient Uber Really Is. Forbes, p.1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.forbes.com/sites/timworstall/2016/09/20/freakonomics-steven-levitt-on-how-inefficient-uber-really-is/#4f3410c6758b>
43. Federal Trade Commission. (n.d.). Price Discrimination: Robinson-Patman Violations. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.ftc.gov/tips-advice/competition-guidance/guide-antitrust-laws/price-discrimination-robinson-patman>

44. Ray, F., & Luca, M. (2016). Fixing discrimination in online marketplaces. *Harvard Business Review*, (June), 89–95. Retrieved February 16, 2017, from: <https://hbr.org/2016/12/fixing-discrimination-in-online-marketplaces>
45. Ayres, I., Banaji, M., & Jolls, C. (2015). Race effects on eBay. *RAND Journal of Economics*, 46(4), 891–917. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://doi.org/10.1111/1756-2171.12115>
46. Bhattarai, A. (2016, July 20). Airbnb hires Eric Holder to help company fight discrimination. *The Washington Post*, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.washingtonpost.com/news/business/wp/2016/07/20/eric-holder-joins-airbnb-to-help-company-fight-discrimination/>
47. Arrington, M. (2011, July 27). The Moment Of Truth For Airbnb As User's Home Is Utterly Trashed. *Techcrunch*, 1–7. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://techcrunch.com/2011/07/27/the-moment-of-truth-for-airbnb-as-users-home-is-utterly-trashed/>
48. Lieber, R. (2015, November 13). Death in Airbnb Rental Raises Liability Questions, *The New York Times*, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.nytimes.com/2015/11/14/your-money/death-in-airbnb-rental-raises-liability-questions.html?_r=0
49. Einav, L., Farronato, C., & Levin, J. (2016). Peer-to-Peer Markets. *Annual Review of Economics*, 8(1), 615–635. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080315-015334>
50. Leland, H. E. (1979). Quacks, Lemons, and Licensing: A Theory of Minimum Quality Standards. *Journal of Political Economy*, 87(6), 1328–1346. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://doi.org/10.1086/260838>
51. Stigler, G. J. (1971). The theory regulation of economic. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 2(1), 3–21. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://doi.org/10.2307/3003160>
52. Seamans, R. & Zhu, F. (2013). Responses to Entry in Multi-Sided Markets: The Impact of Craigslist on Local Newspapers. *Management Science*, 60(2),

- 476 - 493. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dx.doi.org/10.1287/mnsc.2013.1785>
53. Wallsten, S., & Wallsten, S. (2015). The Competitive Effects of the Sharing Economy : How is Uber Changing Taxis The Competitive Effects of the Sharing Economy : How is Uber Changing Taxis, (June). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.ftc.gov/system/files/documents/public_comments/2015/06/01912-96334.pdf
54. Willing, J. (2015, October 25). No policy against Ottawa fed public servants getting reimbursed for Uber. Ottawa Sun, p.1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ottawasun.com/2015/10/25/no-policy-against-ottawa-fed-public-servants-getting-reimbursed-for-uber>
55. Salman, D., & Long, J. (2015). Regulating the Sharing Economy: applying the process for creative destruction. Oregon Business, 1–23. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://doi.org/10.1177/2374556815601429>
56. Lyons, K., & Wearing, S. (2015). The sharing economy. Issues, impacts, and regulatory responses in the context of the NSW visitor economy policy. Principles to foster the sharing economy in NSW. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.nswbusinesschamber.com.au/NSWBCWebsite/media/Policy/Tourism/Sharing-Economy-Issues-Impacts-and-Regulatory-Responses-COMBINED-POLICY-9-11-15.pdf>
57. PricewaterhouseCoopers. (2015a). Consumer Intelligence Series "The Sharing Economy", 1–30. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>
58. Hawksworth, J., Vaughan, R., & Vaughan, R. (2014). The sharing economy – sizing the revenue opportunity, 2025, 1–6. PricewaterhouseCoopers. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.pwc.co.uk
59. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market («Directive on

electronic commerce»). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN.

60. Michael Geist, "Why Uber has a Canadian privacy problem," (November 21, 2014) The Toronto Star [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.thestar.com/business/2014/11/21/why_uber_has_a_canadian_privacy_problem.html.
61. Michael Mandel, "Hacking the regulatory state," (November 2014) Cato Institute [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cato.org/publications/cato-online-forum/hacking-regulatory-state>.
62. Условия предоставления услуг [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.airbnb.ru/terms>
63. Free Membership Agreement [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://rule.alibaba.com/rule/detail/2042.htm?spm=a271m.8038972.1999288231.3.735c6d82384Wxf>
64. Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Brussels, 28.05.2016 COM(2016) 288/2. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-online-platforms-and-digital-single-market-opportunities-and-challenges-europe.
65. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu>
66. Alison Griswold, "In search of Uber's unicorn," (October 27, 2014), Slate [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.slate.com/articles>

/business/moneybox/2014/10/uber_driver_salary_the_ride_sharing_company_says_its_drivers_make_great.html.

67. Timothy Lee, "Lyft says its drivers can make \$35 an hour. I spent a week driving to see if that's true," (December 17, 2014) Vox [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vox.com/2014/12/17/7402311/lyft-driver-pay>.

ДОДАТКИ

**Монографія «Розвиток національного права в контексті інтеграції в
Європейський правовий простір»**

«Додаток А»

РОЗДІЛ V
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМ
СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ В ЄС

Дешко Л.М.,

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародного публічного
права Київського національного
торговельно-економічного університету
(м. Київ)*

Кушнір Д.В.,

*помічник президента
громадської організації
«Українська асоціація зовнішньої політики»
(м. Київ)*

Анотація

Розділ присвячено дослідженню правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС. Встановлено, що в ЄС правове регулювання діяльності онлайн платформ спільної участі здійснюється з використанням підходів, які застосовуються щодо регулювання інформаційних послуг, в тому числі, електронної комерції, а також дистанційних контрактів. Обґрунтовано, що діяльність он-лайн платформ спільної участі має бути врегульована окремою директивою Європейського парламенту та Ради ЄС, яка б доповнила законодавство держав Співтовариства, що застосовується до інформаційних послуг. Виявлено перепони на шляху до ефективного функціонування он-лайн платформ спільної участі в ЄС, розроблено пропозиції щодо шляхів їх скасування: розв'язання колізій між законами різних країн-учасниць ЄС; уточнення правових концепцій на рівні Співтовариства до міри, необхідної для ефективного функціонування внутрішнього ринку. Вироблено та обґрунтовано пропозиції

щодо напрямів вдосконалення правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС: доступ до ринку постачальників послуг; захист прав споживачів послуг таких платформ; коло постачальників послуг економіки спільної участі та їх правовий статус; гарантії прав працівників он-лайн платформ спільної участі; спільна система податку на додану вартість; захист прав та інтересів споживачів послуг он-лайн платформ спільної участі.

ВСТУП

Сучасні виклики економічного розвитку формують нові вимоги [1, С. 32]. Завдяки розвитку Інтернет-технологій звичний спосіб обміну товарами та послугами змінився і буде динамічно змінюватись в подальшому.

Досвід ЄС свідчить, що значний потенціал мають ті нові бізнес-моделі, які базуються на інноваціях. Вони сприяють зміцненню конкурентоспроможності та сталому зростанню економіки. Однією з таких моделей є «економіка спільної участі» (sharing economy). Європейська комісія пояснює цей феномен, як бізнес-модель де сторони співпрацюють за допомогою онлайн-платформ, які створюють відкритий ринок попиту і пропозицій, де приватні особи купують і продають послуги, що надаються в короткостроковій перспективі [2].

Згідно з даними дослідження, проведеного компанією «PricewaterhouseCoopers», п'ять основних секторів економіки спільної участі, як-то: укомплектування кадрів онлайн; рівноправне фінансування; рівноправна задача житла в оренду; каршеринг; потокове мультимедіа – мають потенціал для збільшення глобальних доходів з близько 13 млрд. євро до 300 млрд. євро до 2025 р. [3]. У 2015 р. валовий дохід спільних платформ і постачальників в ЄС оцінювався у 28 млрд. євро. У 2016 р. доходи п'яти ключових секторів економіки ЄС – готельний; пасажирський транспорт; побутові послуги; професійні та технічні послуги; спільне фінансування – зросли майже вдвічі порівняно з попереднім роком. В 2017 р. тенденція стрімкого зростання продовжилась. Загалом, починаючи з 2013 р., прискорення зростання пов'язано з тим, що великі платформи спільної участі зробили значні інвестиції в розширення своїх європейських операцій. За оцінками деяких експертів, економіка спільної участі може додати в економіку ЄС від 160 до 572 млрд. євро, що відкриває перед новими підприємствами широкі можливості стосовно зміцнення своїх позицій на ринку, який швидко зростає [3].

Однією з умов розвитку економіки спільної участі є правова регламентація діяльності он-лайн платформ. Беручи до уваги Договір про заснування Європейського Співтовариства [4] Європейським парламентом та Радою ЄС прийнято директиву про електронну комерцію від 8 червня 2000 р. [5], директиву №2002/65/ЄС від 23 вересня 2002 р. про дистанційний маркетинг споживчих послуг та про внесення змін до Директиви Ради №90/619/ЄЕС та Директиви №97/7/ЄС і 98/27/ЄС [6], Директиву 97/7/ЄС «Про захист прав споживачів в дистанційних контрактах» від 20 травня 1997 р. [7], Радою ЄС прийнято Директиву 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 28 листопада 2006 р. [8] та ін. Зазначені директиви ЄС мають суттєве значення для регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі. Проте залишаються питання, що потребують подальшого уточнення чи визначення.

Загальновідомо: стримують розвиток відповідних відносин окремі прогалини в праві ЄС [9, с. 113]. При цьому, від прогалин слід відрізнити відсутність приписів щодо суспільних відносин, які знаходяться поза сферою правового регулювання. Дуже слушно зазначає Г. Шершеневич, «тут немає й прогалини – це просто юридично порожній простір, який оточує середовище права», у той час як у ситуації з прогалиною йдеться про відсутність у позитивному праві відповіді на питання, що потребує юридичного рішення [10, с. 55].

В юридичній науці необхідність дослідження правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС викликана назрілими суспільними потребами. Деякі аспекти проблематики досліджуваної теми знайшли своє відображення в працях вчених: Ф. Бонсіу, А.К. Балгар, Х. Буша, Т. Давуліса, Д. Джирадін, О. Лобел, А. Стровел, Х. Шульте–Нольке та інших авторів, проте окремі комплексні роботи щодо правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС відсутні.

З огляду на викладене, дослідження правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС є актуальним та доцільним.

Мета цього дослідження – виробити та обґрунтувати пропозиції щодо напрямів вдосконалення правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС.

§ 1. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ ЄС, КРАЇН-УЧАСНИЦЬ ЄС, ТРЕТІХ КРАЇН

Діяльність он-лайн платформ спільної участі є серйозним викликом не лише для суб'єктів господарювання, надавачів та споживачів послуг таких платформ, а в першу чергу для ЄС, країн-учасниць ЄС, третіх країн.

Загальновідомо: з метою безперешкодного ефективного розвитку діяльності он-лайн платформ спільної участі правова система має бути: чіткою, простою, передбачливою, узгодженою із нормами, що застосовуються на міжнародному рівні таким чином, щоб їх застосування не тільки не справляло негативного впливу на конкурентоспроможність європейської промисловості, а й не перешкоджало інноваціям у цій сфері. В директиві про електронну комерцію слушно наголошується, що для наділення громадян та операторів європейських держав можливістю, незважаючи на кордони, повноцінно користуватися перевагами, які надають он-лайн платформи спільної участі, життєво важливими є законодавство та характеристики правопорядку Співтовариства. Якщо ринок фактично функціонуватиме за допомогою електронних засобів в контексті глобалізації, Європейський Союз та основні не європейські зони потребують, по-перше, консультацій одна з одною з метою узгодження законів та процедур. По-друге, співробітництво із третіми державами в сфері електронної комерції зазнаватиме змін. Зокрема, це стосується співробітництва ЄС із: 1) державами, що подали заявку на вступ до ЄС; 2) розвинутими державами; 3) іншими торговельними партнерами ЄС [5].

Водночас, розвиткові діяльності он-лайн платформ спільної участі в межах Співтовариства перешкоджає ряд правових перепон на шляху до ефективного функціонування внутрішнього ринку. Саме вони роблять реалізацію як свободи організації, так і свободи надання послуг менш привабливою. Ці перешкоди виникають не лише з розбіжностей в законодавстві, а й з правової невизначеності щодо вибору тих норм національного законодавства, які мають бути застосовані саме до таких послуг. Хоча в такому разі і стає ключовою роль Суду ЄС, тим не менш має місце правова невизначеність щодо того, до якої міри держави-члени ЄС можуть контролювати послуги, що надаються іншою державою-членом ЄС.

Беручи до уваги цілі держав Співтовариства, ст. 43 та 49 Договору про заснування Європейської Спільноти [11] та вторинного права держав Співтовариства, ці перешкоди мають бути скасовані: 1) шляхом координації

певних національних законів; 2) шляхом уточнення правових концепцій на рівні Співтовариства до міри, необхідної для ефективного функціонування внутрішнього ринку.

З метою забезпечення високого рівня правової інтеграції держав Співтовариства з тим, щоб сформуваги реальну зону без внутрішніх кордонів для обміну інформаційними послугами Європейський парламент та Рада Європейського Союзу прийняли директиву про електронну комерцію. Регулюючи лише окремі питання, які спричиняють виникнення проблем для внутрішнього ринку, ця Директива повною мірою узгоджується із потребою поважати саме принцип субсидіарності, як визначено в статті 5 Договору. З тим, щоб досягти правової визначеності та забезпечити впевненість споживача, ця Директива закладає чітку та загальну структуру з метою регулювання визначених правових аспектів електронної комерції на внутрішньому ринку. Відповідно до принципу пропорційності, заходи, передбачені в цій Директиві, суворо обмежені до мінімуму, необхідно для досягнення ефективного функціонування внутрішнього ринку [5]. Таким чином, в Директиві підкреслюється ключове значення двох принципів: 1) принципу субсидіарності, як визначено ст. 5 Договору про заснування Європейської Спільноти; 2) принципу пропорційності, а також наголошується на необхідності поваги цих принципів з метою забезпечення високого рівня правової інтеграції держав Співтовариства, щоб сформуваги реальну зону без внутрішніх кордонів для діяльності он-лайн платформ спільної участі.

§ 2. ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМИ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ: ВИМОГИ ЩОДО ДОСТУПУ НА РИНОК

Як було зазначено вище, діяльність он-лайн платформ спільної участі є серйозним викликом не лише для ЄС, країн-учасниць ЄС, третіх країн, а й для надавачів та споживачів послуг. Для них ці платформи відкривають нові можливості щодо зайнятості, гнучкого графіку роботи та нових джерел доходу. Для споживачів економіка спільної участі створює нові послуги, збільшує пропозицію і, як наслідок, зменшує їх вартість. Загальновідомо: вона стимулює спільне використання активів та ефективніше використання ресурсів, роблячи у такий спосіб свій внесок у сталий розвиток.

Відповідно до директиви про електронну комерцію вимоги щодо доступу на ринок можуть висуватись до онлайн-платформ виключно

у виняткових випадках. В Директиві йдеться, зокрема, про такі зобов'язання держав-членів ЄС: 1) не ставити умовою доступу до здійснення діяльності постачальником інформаційних послуг отримання попередньої ліцензії; 2) усувати перешкоди до використання контрактів, укладених електронним шляхом (поширюються виключно на перешкоди, що впливають з правових вимог, практичні перешкоди, що з'являються в наслідок неможливості використання у певних випадках електронних засобів).

О.С. Рудік слушно наголошує, що застосовуючи вимоги щодо доступу до ринків, держави-члени ЄС мають враховувати специфічні риси економіки спільної участі, не віддаючи переваги жодній з існуючих бізнес-моделей. Вони мають розрізняти, зокрема: 1) платформи спільної участі, які забезпечують надання базових послуг, і тими, що є лише посередниками; 2) приватних осіб, що пропонують послуги несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі [3].

Відповідно до Директиви про електронну комерцію постачальником послуг є будь-яка фізична чи юридична особа, яка надає інформаційні послуги. Термін «заснований постачальник послуг» означає постачальника послуг, який ефективно займається економічною діяльністю, використовуючи постійну установу протягом невизначеного періоду часу. Наявність та використання технічних засобів та технологій, що вимагаються для постачання послуг, саме по собі не представляє собою установу постачальника.

Водночас, директивами Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу не визначено місце заснування постачальника послуг. Воно визначається відповідно до прецедентного права Суду ЄС. Відповідно до концепції заснування фактичне здійснення економічної діяльності має відбуватись через фіксовану установу протягом невизначеного періоду часу. Не є виключенням створення компанії на певний період часу. Місцем заснування компанії, що надає послуги через вебсайт Інтернету, не є: 1) місце розташування технологій, що забезпечують підтримку вебсайту; 2) місце, з якого вебсайт доступний.

Місцем заснування компанії, що надає послуги через вебсайт Інтернету, є місце, де компанія здійснює свою економічну діяльність. Не поодиноким постачальник має декілька місць заснування компанії. В цьому разі необхідним є визначення, з якого з них надаються відповідні послуги. Якщо важко визначити, з якого із декількох місць заснування надається певна послуга, таким вважається місце знаходження центру діяльності компанії, який має відношення до цієї конкретної послуги.

При цьому, з метою посилення взаємної довіри між державами-членами ЄС в директиві про електронну комерцію чітко наголошується на відповідальності з боку держави-члена ЄС, з території якої надходять послуги. Більшого, з метою ефективного гарантування свободи надання послуг та правової визначеності для постачальників та одержувачів послуг, надання таких інформаційних послуг, в принципі, має підпорядковуватись законодавству держави-члена ЄС, на території якої знаходиться місце заснування постачальника послуг. Суд ЄС неодноразово постановляв, що держава-член зберігає за собою право вживати заходи проти постачальника послуг, заснованого на території іншої держави-члена ЄС, але діяльність якого повністю чи переважно спрямована на територію першої держави-члена, у випадку, якщо вибір місця заснування був зроблений з метою ухилення від законодавства, яке застосовувалося б до постачальника у випадку, якби його установа була заснована на території першої держави-члена ЄС. Водночас, ця Директива незастосовується до послуг, наданих постачальником послуг, заснованим в третій державі.

Ще одне питання, що потребує розв'язання – точка відліку, коли індивідуальне надання послуг на нерегулярній основі стає професійним у межах економіки спільної участі. Наразі право ЄС не розв'язує його. Науковці слушно наголошують, що деякі держави-члени ЄС встановили граничні значення, для того щоб розрізнити громадянина, який надає послуги на нерегулярній основі, і постачальника послуг, який діє на професійній основі. Ці граничні значення часто розробляються для кожного конкретного сектору з урахуванням частоти надання послуги і величини доходу, який вона генерує. Наприклад, у готельному секторі деякі міста дозволяють короткострокову оренду і послуги спільного використання житла без отримання попередніх дозволів або реєстраційних вимог, у разі якщо послуги надаються певну кількість днів на рік (скажімо, максимум 30 або 60 днів). Інші міста розрізняють основне місце проживання громадянина та іншу власність, виходячи з припущення, що основне місце проживання громадянина може бути орендованим лише на нерегулярній основі [3].

Ще одне питання, яке потребує свого розв'язання – правовий статус приватних осіб, що пропонують послуги на он-лайн платформах спільної участі несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі. У контексті економіки спільної участі сформульоване Судом ЄС визначення працівника базується на трьох основних критеріях встановлення наявності трудових відносин: 1) чи діє він під керівництвом платформи (тобто платформа визначає вибір діяльності, винагороду та

умови праці); 2) яким є характер роботи (наприклад, справжній, ефективний і регулярний); 3) чи оплачуватиметься робота [12]. Однак держави-члени ЄС визначають статус відповідно до національних правил і можуть розширювати визначення працівника на ситуації, які не підпадають під визначення ЄС. Наявність трудових відносин має встановлюватись в кожному конкретному випадку на основі зазначених вище трьох критеріїв. Повідомлення Комісії містить орієнтири, які держави-члени можуть використати, приймаючи рішення щодо того, коли люди, які надають послуги в рамках платформи спільної участі, вважатимуться працівниками цієї платформи (відношення підпорядкування до платформи, характер роботи, винагорода) [3; 12].

О.М. Рудік слушно наголошує, що трудове законодавство ЄС застосовується до людей, які перебувають у трудових відносинах. У разі наявності таких відносин трудове і соціальне законодавство ЄС встановлює мінімальні стандарти, які включають в себе: 1) вимоги з охорони здоров'я і безпеки, зокрема обмеження робочого часу; 2) право на щорічну відпустку, щоденний і щотижневий відпочинок; 3) захист у разі роботи в нічний час; 4) інформація про індивідуальні умови праці; 5) заборона дискримінації працівників нестандартних форм зайнятості (наприклад, неповний робочий день, строковий договір або зайнятість у тимчасових установах); 6) захист у разі неплатоспроможності роботодавця, колективних звільнень, передачі підприємств або транскордонних злиттів [3].

Очевидно: для бізнес-моделей де сторони співпрацюють за допомогою онлайн-платформ, які створюють відкритий ринок попиту і пропозицій, де приватні особи купують і продають послуги, що надаються в короткостроковій перспективі, необхідним є аналіз того, наскільки національне законодавство країн-учасниць ЄС, що регулює трудові відносини всіх працівників та самозайнятих осіб, відповідає особливостям економіки спільної участі. Так, Комісія закликала в 2016 році країни-учасниці ЄС оцінити норми права в джерелах національного права, які є формою їх виразу, щодо того наскільки ефективно вони регулюють зазначені вище суспільні відносини. Крім того, держави-члени ЄС мають розробити проекти керівних настанов стосовно національних правил зайнятості, які б застосовувались до провайдерів послуг економіки спільної участі.

При цьому, Європейська Комісія наголошує на тому, що держави-члени мають прагнути до збалансованого підходу, який би, з одного боку, забезпечив високий рівень захисту користувачів від недобросовісної комерційної практики, а з іншого – дозволив уникнути нав'язування

непропорційних зобов'язань приватних осіб, які не є комерсантами, але надають послуги на нерегулярній основі [3].

§ 3. ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМИ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ: ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

В контексті захисту прав споживачів актуальним є розмежування понять «одержувач послуг» та «споживач». Відповідно до директиви про електронну комерцію визначення «одержувач послуг» означає будь-яку фізичну чи юридичну особу, яка в професійних чи інших цілях, зокрема, в цілях пошуку інформації чи забезпечення її доступності, користується інформаційними послугами. Термін «споживач» означає будь-яку особу, яка діє не в цілях своєї комерційної, професійної діяльності. Отже, термін «одержувач послуг» охоплює усі види використання інформаційних послуг як особами, які надають інформацію всередині відкритих мереж, таких як Інтернет, так і особами, які здійснюють пошук інформації в Інтернет в приватних чи професійних цілях.

Законодавство ЄС щодо захисту прав споживачів застосовується, коли платформи і постачальники послуг діють як комерсанти (тобто коли їх дії пов'язані з їхнім бізнесом) [3]. Рада Європейського Союзу в своїй резолюції від 19 січня 1999 року про споживацький вимір інформаційного суспільства наголосила на тому, що проблема захисту споживачів заслуговує на особливу увагу. Комісія вивчає сфери, в яких захист надається в недостатній мірі і в контексті розвитку інформаційного суспільства та визначає у випадку необхідності недоліки законодавства та ті проблемні питання, які вимагають додаткових заходів.

В Директиві про електронну комерцію наголошується, що з метою усунення перешкод до розвитку транскордонних послуг в межах Співтовариства, які представники професій можуть пропонувати в Інтернет, необхідно гарантувати на рівні Співтовариства відповідність професійним нормам, спрямованим, зокрема, на захист споживачів чи здоров'я громадян. Держави-члени та Комісія мають заохочувати розробку кодексів поведінки. При цьому, в Директиві міститься застереження, що не варто принижувати добровільний характер таких кодексів та можливість вільного вирішення зацікавленими сторонами, чи дотримуватись положень таких кодексів.

При цьому, в директиві про електронну комерцію зазначається, що в законодавстві держав-членів ЄС та прецедентному праві стосовно

відповідальності прямих постачальників послуг та постачальників послуг, що діють як посередники, не має існувати розбіжностей. Загальновідомо: розбіжності перешкоджають стабільному функціонуванню внутрішнього ринку, зокрема, шляхом послаблення розвитку транскордонних послуг та створюючи диспропорції в конкуренції.

Діяльність постачальників послуг за певних умов повинна бути спрямована на попередження чи припинення незаконної діяльності. Саме директива про електронну комерцію є основою для розвитку швидких та надійних процедур усунення та відключення доступу до незаконної інформації. Такі механізми можуть бути розвинені на підставі добровільних угод між усіма зацікавленими сторонами та мають стимулюватись державами-членами. Положення цієї Директиви стосовно відповідальності не повинні створювати перешкоди з боку різних зацікавлених сторін розвитку та ефективного функціонуванню технічних систем захисту та ідентифікації, засобів технічного контролю, які стали можливі завдяки розвитку цифрових технологій в рамках обмежень, передбачених директивами 95/46/ЄС про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних від 24 жовтня 1995 р. [13] та 97/66/ЄС стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі від 15 грудня 1997 р. [14].

Ефективна реалізація свобод на внутрішньому ринку потребує гарантувати жертвам ефективний доступ до засобів вирішення спорів. Шкода, що може бути нанесена через інформаційні послуги, характеризується як швидкістю нанесення, так і її географічним поширенням. Беручи до уваги цей особливий характер шкоди та потребу забезпечити неможливість перешкоджання державними органами влади встановлювати взаємну довіру між собою, директива про електронну комерцію містить запит до держав-членів ЄС про доступність відповідних судових позовів [5]. Директива 98/27/ЄС, що застосовується до інформаційних послуг, передбачає механізм подання позовів щодо винесення судової заборони, спрямований на захист колективних інтересів споживачів. Такий механізм сприяє вільному переміщенню інформаційних послуг шляхом забезпечення високого рівня захисту споживача. При цьому, обмеження відповідальності посередника у постачанні послуг, що передбачено цією Директивою, не впливає на можливість судових заборон різного роду, як-то накази судів чи адміністративних органів, що вимагають попередження будь-якого порушення, включаючи переміщення незаконної інформації чи відключення доступу до неї.

Санкції, передбачені цією Директивою, застосовуються без перешкод добудь-яких інших санкцій чи засобів, передбачених національним правом. Держави-члени не зобов'язані передбачати кримінальні санкції за порушення положень національного законодавства, прийнятих відповідно до цієї Директиви.

§ 4. ПОСТАЧАЛЬНИКИ ПОСЛУГ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ: СПІЛЬНА СИСТЕМА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Постачальники послуг он-лайн платформ спільної участі мають платити податки так само як і інші учасники економічної діяльності. Відповідні податки включають у себе: 1) податок на доходи фізичних осіб; 2) податок на прибуток; 3) податок на додану вартість.

У червні 2017 року Європейський парламент ухвалив резолюцію, якою закликав Європейську Комісію урегулювати діяльність компаній, що діють у рамках «економіки спільної участі» (sharingeconomy), з метою їх повного та належного оподаткування. «Ми одноставно погоджуємося, що оподаткувати дану діяльність буде не просто, саме тому ми не можемо братися за це без розуміння кращого підходу для оподаткування цифрової економіки», зазначає речниця Європейської комісії Венеса Мок [2].

Досягнення мети утворення внутрішнього ринку передбачає застосування в Державах-членах ЄС такого законодавства щодо податків з обороту, що не викривлює умов конкуренції й не заважає вільному рухові товарів і послуг. Не є виключенням надання послуг шляхом застосування онлайн платформ спільної участі. З огляду на це, необхідно досягти такої гармонізації законодавства про податки з обороту шляхом впровадження системи податку на додану вартість, що усуне, наскільки це є можливим, фактори, котрі можуть призвести до викривлення умов конкуренції чи то на національному рівні, чи то на рівні Співтовариства [8].

В Директиві Ради ЄС про спільну систему податку на додану вартість наголошується, що система ПДВ забезпечує підвищену простоту та нейтральність тоді, коли податок стягується в як найзагальніший спосіб, і застосовується не лише до всіх етапів виробництва та збуту, а також поставки послуг. Отже, впровадження спільної системи, що також стосується послуг он-лайн платформ спільної участі, є в інтересах внутрішнього ринку та Держав-членів ЄС. При цьому, необхідно розрізняти послуги, що

надаються платформами спільної участі, які забезпечують надання базових послуг, і тими, що є лише посередниками; приватними особами, що пропонують послуги несистематично, і постачальниками послуг, які діють на професійній основі.

Крім того, доцільно, щоб, у продовж перехідного періоду, операції з придбання в межах Співтовариства на певну суму, які здійснюються звільненими від оподаткування особами або юридичними особами, що не є платниками податку, певні операції дистанційного продажу в межах Співтовариства фізичним особам чи звільненим від оподаткування особам, або особам, що не є платниками податку, також оподатковувалися в Державі-члені призначення за ставками й на умовах, установлених Державою-членом ЄС, у тій мірі, в якій такі операції, за відсутності спеціальних положень, можуть призвести до суттєвого викривлення конкуренції між Державами-членами ЄС.

Оскільки збір податків є національною компетенцією держав-членів ЄС, державні органи мають прагнути забезпечити більш чітку інформацію про оподаткування учасників економіки спільної участі. Комісія вважає, що держави-члени мають застосовувати функціонально аналогічні податкові зобов'язання для підприємств, які надають порівнянні послуги в межах їх територій, і зробити подальші кроки щодо зменшення адміністративного тягаря, пов'язаного зі збором податків. Європейська Комісія рекомендує державам-членам налагодити тісну співпрацю між національними податковими органами та платформами спільної участі (наприклад, для поліпшення дотримання податкового законодавства і збирання податків), оскільки вони можуть допомогти забезпечити прозорість економічної діяльності, що підлягає оподаткуванню. Комісія пропонує державам-членам зробити оцінювання своїх податкових правил, щоб створити рівні умови для бізнесу шляхом забезпечення порівнянного рівня послуг у межах національних територій [3; 12].

У повідомленні Комісії зазначається, що з погляду стягнення податку на додану вартість немає жодних підстав ставитись до економіки спільної участі інакше, ніж до традиційних послуг. При цьому, щодо спільної системи податку на додану вартість – потребують чіткого визначення поняття «платник податку» та «операція, що підлягає оподаткуванню».

Так, відповідно до директива Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 28 листопада 2006 року для посилення не дискримінаційної природи податку термін «платник податку» визначається в такий спосіб, щоб Держави-члени могли використовувати його до осіб,

котрі час від часу проводять певні операції. Термін «операція, що підлягає оподаткуванню» може призводити до труднощів, зокрема, в тому, що стосується операцій, котрі вважаються такими, що підлягають оподаткуванню. Наприклад, транспортна операція в межах території Держави-члена вважається транспортуванням товарів у межах Співтовариства, якщо вона безпосередньо пов'язана з транспортною операцією, яка здійснюється між Державами-членами ЄС, для того, щоб спростити не лише принципи й положення щодо оподаткування подібних внутрішніх транспортних послуг, але й правила, які стосуються допоміжних послуг і послуг посередників, котрі беруть участь у постачанні різноманітних послуг.

Отже, ці поняття «платник податку» та «операція, що підлягає оподаткуванню» потребують чіткого визначення.

Не менш актуальним є питання визначення місця, в якому здійснюються операції, що підлягають оподаткуванню. Не поодиноким воно призводить до суперечок про юрисдикцію між Державами-членами ЄС. Прикладом таких суперечок і є суперечки з поставки послуг. Хоча відповідно до директиви Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість місцем, у якому здійснюється поставка послуг, у принципі має вважатися місце здійснення постачальником підприємницької діяльності, воно має бути визначене як таке, що знаходиться в Державі-члені замовника, зокрема, у випадку операцій із поставки певних послуг між платниками податку, якщо вартість послуг включається до ціни товарів.

У випадку надання в оренду рухомого матеріального майна, застосування загального правила, за яким поставка послуг оподатковується в тій Державі-члені, в якій постачальник здійснює підприємницьку діяльність, може призвести до суттєвого викривлення конкуренції, якщо орендодавець і орендар зареєстровані в різних Державах-членах, а ставки оподаткування в цих Державах відрізняються одна від одної.

Отже, місцем поставки послуги є: 1) місце реєстрації замовника як суб'єкта підприємницької діяльності; 2) фіксоване місце здійснення підприємницької діяльності, для якого здійснюється поставка послуг; 3) місце постійного або звичайного проживання (в разі відсутності місця реєстрації замовника як суб'єкта підприємницької діяльності або фіксованого місця здійснення підприємницької діяльності, для якого здійснюється поставка послуг).

Водночас, відповідно до вище зазначеної директиви, у разі надання в оренду транспортних засобів, є доцільним, з міркувань контролю, суворо дотримуватися загального правила, а отже вважати місцем поставки місце

реєстрації замовника як суб'єкта підприємницької діяльності. Відповідно до директиви Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість Держави-члени повинні мати змогу, в конкретно визначених випадках, визначити отримувача товарів або послуг, що постачаються, якимось, що відповідає за сплату ПДВ. Це має допомогти Державам-членам у спрощенні правил та протидії уникненню оподаткування й ухиленню від оподаткування у визначених галузях та за операціями певних типів.

Для забезпечення дотримання фіскальних вимог операторами, які надають послуги, що постачаються в електронній формі, котрі ані зареєстровані в цілях ПДВ, ані повинні бути ідентифіковані в цілях ПДВ у Співтоваристві, встановлено спеціальну схему. За цією схемою передбачена можливість надання будь-якому операторові, що постачає такі послуги в електронній формі особам, що не є платниками податку, у межах Співтовариства, якщо він не ідентифікований у цілях ПДВ в межах Співтовариства в інший спосіб, можливості отримання ідентифікації в одній Державі-члені [8].

При цьому, багато постачальників послуг економіки спільної участі не будуть зобов'язані сплачувати ПДВ, оскільки їх річний оборот буде нижчим за поріг реєстрації. Комісія працює над декількома ініціативами з метою зміцнення потенціалу податкових адміністрацій і сприяння транскордонній діяльності в межах плану дій щодо ПДВ [3]. Ці ініціативи стосуються розширення дії системи «єдиного вікна» сплати ПДВ для електронних послуг на поставку товарів, започаткування пілотного проекту щодо поліпшення співпраці між податковими адміністраціями держав-членів, а також публікації керівних настанов з питань співробітництва між податковими органами і підприємствами у сфері електронної комерції [3].

Таким чином, необхідним є чітке визначення понять «платник податку» та «операція, що підлягає оподаткуванню»; визначення місця, в якому здійснюються операції, що підлягають оподаткуванню; уточнено критерії визначення отримувача товарів або послуг, що постачаються, як особи, що відповідає за сплату ПДВ; встановити спеціальну схему ідентифікації платника ПДВ постачальників послуг економіки спільної участі.

Висновки до Розділу V

1. Встановлено, що в ЄС правове регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі здійснюється з використанням підходів, які застосовуються щодо регулювання інформаційних послуг, в тому числі, електронної комерції, а також дистанційних контрактів. Обґрунтовано, що діяльність он-лайн платформ спільної участі має бути врегульована окремою директивою Європейського парламенту та Ради ЄС, яка б доповнила законодавство держав Співтовариства, що застосовується до інформаційних послуг.

2. Додатково аргументовано, що з метою безперешкодного ефективного розвитку діяльності он-лайн платформ спільної участі правова система має бути: чіткою, простою, передбачливою, узгодженою із нормами, що застосовуються на міжнародному рівні таким чином, щоб їх застосування не тільки не справляло негативного впливу на конкурентоспроможність європейської промисловості, а й не перешкоджало інноваціям у цій сфері.

Зроблено висновок, що оскільки ринок фактично функціонує за допомогою електронних засобів в контексті глобалізації, Європейський Союз та основні не європейські зони потребують консультацій одна з одною з метою узгодження відповідних законів та процедур.

Виявлено такі перепони на шляху до ефективного функціонування онлайн платформ спільної участі в ЄС: розбіжності в законодавстві країн-учасниць ЄС; правова невизначеність щодо вибору тих норм національного законодавства, які мають бути застосовані саме до таких послуг. Хоча в такому разі і стає ключовою роль Суду ЄС, тим не менш має місце правова невизначеність щодо того, до якої міри держави-члени ЄС можуть контролювати послуги, що надаються іншою державою-членом ЄС.

Додатково обґрунтовано, що вище зазначені перешкоди мають бути скасовані таким шляхом: розв'язання колізій між законами різних країн-учасниць ЄС; уточнення правових концепцій на рівні Співтовариства до міри, необхідної для ефективного функціонування внутрішнього ринку.

3. Обґрунтовано, що ключове значення для забезпечення високого рівня правової інтеграції держав Співтовариства та формування зони без внутрішніх кордонів для діяльності он-лайн платформ спільної участі мають серед інших такі два принципи: принцип субсидіарності, як визначено ст. 5 Договору про заснування Європейської Спільноти; принцип пропорційності.

4. Встановлено, що директивами Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу не визначено: місце заснування постачальника

послуг в цілому, і он-лайн платформ спільної участі зокрема; точку відліку, коли індивідуальне надання послуг на нерегулярній основі стає професійним у межах економіки спільної участі; правовий статус приватних осіб, що пропонують послуги на он-лайн платформах спільної участі несистематично, і постачальників послуг, які діють на професійній основі; поняття «одержувач послуг» та «споживач»; «платник податку» та «операція, що підлягає оподаткуванню»; місце, в якому здійснюються операції, що підлягають оподаткуванню; спеціальну схему ідентифікації платника ПДВ постачальників послуг економіки спільної участі; потребують уточнення критерії визначення отримувача товарів або послуг, що постачаються, як особи, що відповідає за сплату ПДВ; механізм подання позовів щодо винесення судової заборони, спрямований на захист колективних інтересів споживачів послуг он-лайн платформ спільної участі.

Обґрунтовано, що для бізнес-моделей де сторони співпрацюють за допомогою он-лайн платформ, які створюють відкритий ринок попиту і пропозицій, де приватні особи купують і продають послуги, що надаються в короткостроковій перспективі, необхідним є врегулювання вище зазначених питань.

Виявлено такі напрями вдосконалення правового регулювання діяльності он-лайн платформ спільної участі в ЄС: доступ до ринку постачальників послуг; захист прав споживачів послуг таких платформ; коло постачальників послуг економіки спільної участі та їх правовий статус; гарантії прав працівників он-лайн платформ спільної участі; спільна система податку на додану вартість; захист прав та інтересів споживачів послуг он-лайн платформ спільної участі.

Список використаних джерел

1. Бриль І.В. Роль нематеріальних активів у розвитку економіки// Матеріали XXI міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки». Том I. Частина. – Одеса, 2016. – 225 с.
2. Антошук Л., Олійник Ю. Економіка спільної участі у сфері пасажирських перевезень: приборкання подаг ком і регулюванням [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2017/8/31/163824.htm>

3. Рудік О.С. Політика ЄС щодо розвитку економіки спільної участі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/5.pdf)
4. Договір про заснування Європейської Спільноти (консолідована версія станом на 1 січня 2005 року) [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017/card3#Files
5. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») від 8 червня 2000 р.[Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_224/page
6. Директива № 2002/65/ЄС про дистанційний маркетинг споживчих послуг та про внесення змін до Директиви Ради №90/619/ЄС та Директиви №97/7/ЄС і 98/27/ЄС від 23 вересня 2002 р.(зі змінами) [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b31
7. Директива 97/7/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про захист прав споживачів в дистанційних контрактах» від 20 травня 1997 р. (зі змінами) [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_245
8. Директива 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 28 листопада 2006 р.[Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_928
9. Дешко Л.М. Зміст вимог принципу правової визначеності щодо реалізації права кожного на ефективний судовий захист//Л.М. Дешко, В.С. Голуб//Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 20. – Ч. 2. – Т. 1. – С. 113–115.
10. Колотова О. Відмежування прогалін у праві від суміжних правових явищ//О. Колотова//Часопис Київського університету права. – 2009. – №3. – С. 55–59.
11. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 р.(в редакції від 1 січня 2005 р.) [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017/page7

12. A European agenda for the collaborative economy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Brussels, 2.06.2016 COM (2016) 356 final. – Retrieved June 14, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>.
13. Директива 95/46/ЄС про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних від 24 жовтня 1995 р. [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_242
14. Директива 97/66/ЄС стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі від 15 грудня 1997 р. [Електронний ресурс]: портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_243.